

o.a.:

- splijt apartheid
- de shell-branden
- panamá
- patriarchaat en kapitaalsakkumulatie

f1 3,=

DE ZWARTE

nr. 103

10 juni 88

blad voor politiek vandalisme

INHOUD

INHOUD

- 2. dit
- 3. anti-shell acties
- 4-5 Splijt Apartheid
- 6-7 Solidariteitsdemo voor René en Frank
- 8-11 bajusbrieven René
- 12-14 procesverklaring Bakker-Schut
- 15-17 Denemarken
- 18-19 In Memoriam
- 20-21 Radikale anti-apartheid strijd
- 22-23 Papieren tijgers: Uitgeversoorlog deel 2
- 24-25 een andere vredesbeweging
- 26-33 Maria Mies
- 34-35 Vrouwenberichten
- 36-37 El Salvador
- 38-41 Panama
- 42-43 IGGI en de executies
- 44 agenda

ABO'S OPGELET!!!!!!!
De Zwarte heeft geld tekort.
Waarom: omdat vele abo's niet of pas achteraf betalen.
Betaal dus zo snel moge lijk je achterstand. Als je De Zwarte wil blijven ontvangen betaal dan Hfl.25,- de prijs voor een nieuw abonnement (hiervoor krijg je 400paginas, ong. 10 a 11 Zwartes) Postabo's en instellingen betalen het dubbele. Betaal vooraf.
WANBETALERS WORDEN GEROYEERD!

betalen doe je kontant bij je bezorgerster of op:
giro 3442401 t.n.v. DE ZWARTE?
in Leiden

Politieke gevangenen krijgen De Zwarte gratis.

Kopy naar postbus 10233 in Den Haag.
Omde andere week zijn de mensen die De Zwarte samenstellen te bereiken via telefoonnummer 070-892098

DE ZWARTE 2

voor een wisselende prijs (afhankelijk van de dikte) is de Zwarte te koop op de volgende verkooppunten:
Delft: wereldwinkel/kraakkroeg,
Rotterdam: Van Gennep/Krities
Boekwerk/Kraakkroeg, Dordrecht:
de Zwarte Zaag, Nijmegen: De
Klinker, Den Haag: De Roode
Hond/Ruward/Brullend Breekijzer/
Koffiehuis Blau, Weert: Kolek-
tieve boekhandel, Arnhem: Info-
kafec, Eindhoven: Vredeswinkel,
Den Bosch: Den Duvel, de verwijk:
De Lynx, Groningen: 689/Vredes-
winkel, Haarlem: Agora, Utrecht:
de Rooie Rat, Wageningen: De
Uitbuyt, Amsterdam: Fort van
Sjakoo/Slagerzicht/Athenaeum/
kraakkroegen, Leiden: Manifest/
Wereldwinkel

4 VAN MUIDEN VRIJ!! JUSTITIE OP Z'N BEK

Op 3 juni zijn 3 van de 4 arrestanten van Muiden vrijgesproken na weer 4 dagen zitten. Bij de vierde is het hoger beroep ingetrokken.

De 4 die betrappt waren bij het doorknippen van 4 hangslotjes bij een shellstation bij Muiden werd openbare geweldpleging ten laste gelegd. Na vrijlating werden er na 3 maanden weer 3 van hen opgesloten.

Reden:
Ze zouden contact met elkaar kunnen hebben en bewijs materiaal kunnen vernietigen. Daar hadden ze dus al 3 maanden de tijd voor gehad!

Ook zou er kans op herhaling geweest zijn. Die drie maanden heeft zich bij hen geen slotenknipperij voorgedaan. Justitie kan dus zonder gegronde reden mensen van hun vrijheid beroven. Was dit een wraakactie? In iedergeval zijn ze weer flink op hun bek gegaan want het hoger beroep tegen de 4de hebben ze ook maar laten schieten. (dit is een door de telefoon samengevatte versie van een persbericht van "de vier")
De komplette versie was hier nog niet aanwezig bij het ter perse gaan, maar zal ongetwijfeld in andere bladen te vinden zijn.)

AKTIES TEGEN SHELL

Als alles naar wens verlopen is, zijn de afgelopen nacht twee Shell-stations, gelegen aan de N27 ter hoogte van Harderwijk, in vlammen opgegaan.

En zoals jullie zullen begrijpen, volgt hieronder de bij dergelijke akties gebruikelijke 'verklaring'. Eigenlijk zouden die zo langzamerhand wel achterwege kunnen blijven. Tenslotte worden er al jarenlang overtuigende argumenten aangedragen waarom Shell zich uit Zuid Afrika terug moet trekken. En die argumenten worden met uiteenlopende drukmiddelen onderstreept: boycotakties, RARA-akties, het wijdverbreide 'slangensnijden', etc.

De arrogante hypokrisie van de Shell-aandeelhoudersvergadering, waar het motto 'de winst gaat vóór de bevrijding' vanaf droop, en de overspannen justitiële inspanningen om de solidariteit met de zwarte bevrijdingsstrijd de kop in te drukken, hebben ons doen besluiten een krachtig fluitsignaal in de richting van Shell te geven, temidden van het concert van anti-apartheidsaktiviteiten.

Uiteraard zullen structurele veranderingen in Zuidelijk Afrika in eerste instantie teweeg gebracht worden door de strijd van de zwarte bevolking aldaar. Maar het is duidelijk dat Shell een belangrijke barrière vormt voor die bevrijding; druk op Shell zal vooral hier in Nederland en andere westerse landen opgebouwd moeten worden.

Bedrijven als Shell en de westerse regeringen, die belangen hebben bij het behouden van hun export naar- of investeringen in Zuid Afrika, haasten zich te verklaren dat ze 'natuurlijk' ook anti-apartheid zijn, maar dat ze de strijd van het ANC veroordelen. Thabo Mbeki geeft namens het ANC de hypokrisie aan: "Het afwijzen van de gewapende strijd in combinatie met hun weigering effectieve sancties uit te voeren, - het enige middel om de voorgestane 'vreedzame oplossing' een kans te geven -, maakt hen tot handlangers van het apartheidsregiem. Het reduceert hun mooie theoriën, over hoe apartheid 'afgebouwd' kan worden, tot pure propaganda, waarbij de achterliggende belangen duidelijk zichtbaar zijn".

We herhalen hier nog maar eens een aantal voorbeelden van Shell's belangen en 'betrokkenheid' bij de zwarte bevolking. *Shell is één van de grootste oliemaatschappijen binnen Zuid Afrika en heeft een groot aandeel in het vervoer van olie naar de apartheidsstaat. Olie is de belangrijkste grondstof die Botha's regiem moet invoeren. De olie die Shell levert is o.m. belangrijk voor het wegvervoer van militairen en politie en draagt direkt bij aan de instandhouding van de Zuidafrikaanse bezetting van Namibië en de destabiliseringspolitiek die ze voert tegen de frontlijnstaten Angola en Mozambique.

*De olieleveranties van Shell aan Zuid Afrika, biedt Shell als grootste kolenhandelaar ter wereld, een voorkeursbehandeling bij de export van, door Shell in Zuid Afrika gewonnen, kolen. Shell haalt een groot deel van haar steenkool uit Zuid Afrika en is o.a. voor de helft eigenaar van de Rietspruit steenkoolmijn. Een staking van zwarte arbeiders in de Rietspruit-mijn vorig jaar, lichte een tipje van de sluier over wat Shell met haar 'sociale beleid' bedoeld. Ze sleepten een

aantal stakende arbeiders voor de rechter. Deze verklaarde hun, en dat gebeurt in Zuid Afrika niet snel, onschuldig. Shell reageerde met ontslag. James Motlasi,

president van de mijnwerkersvakbond NUM over Shell: "Shell is heel goed in het doen van publieke uitspraken, speciaal op internationaal nivo. Dat is zo gemakkelijk. Maar Shell kan geen verklaring afleggen over wat werkelijk is gedaan voor de zwarte arbeiders in Zuid Afrika. Over wat voor sociaal beleid hebben ze het?"

Herhaaldelijk vraagt de zwarte bevolking om sancties. Zoals onlangs op een internationale anti-apartheidskonferentie in Arusha, Tanzania, waar men tot de konklusie kwam dat er een uitbreiding van de boykotspunten (ook goud, edelmetalen, metaal-legeringen, ijzer, staal, uranium) moet komen en dat de bestaande sancties (o.a. kolen) flink aangescherpt moeten worden.

Maar van de apartheid profiterende bedrijven als Shell, houden hun poot stijf en worden daarbij van harte gedekt door de westerse regeringen. E.G.-voorzitter Genscher verklaart bijvoorbeeld "dat harde economische sancties geen doeltreffende middelen zijn tegen het apartheidsregiem" en ook de nederlandse regering verschuilt zich maar al te graag achter dit 'europese beleid'. Zo

verdoezelt ook Shell de eigen onderdrukkende betrokkenheid achter frases als 'kritiese aanwezigheid' en 'terugtrekken heeft geen zin, industrialisatie en werkgelegenheid gaan samen'. James Motlasi (NUM) stelt daar tegenover: "We staan volledig achter economische sancties, en die sancties zijn effectief. Zij die winsten maken, zullen er het meest onder te lijden hebben. De zwarte arbeiders niet. De werkloosheid is ook nu giganties, maar de mensen overleven. Het gaat om vrijheidsstrijd." Dat is ook wat bisschop Desmond Tutu duidelijk maakt wanneer hij zegt: "Wij willen niet dat onze kettingen comfortabeler gemaakt worden, wij willen dat ze worden verwijderd." Apartheid kan niet worden 'hervormd', wel afgeschaft.

Net als het afschaffen van de apartheid bevochten zal moeten worden, zullen de winstgevende economische banden met het apartheidsregiem slechts onder druk van buitenaf beëindigd worden. Het heeft dan ook weinig zin om nogmaals de directeuren van deze multinationals of de nederlandse regering vriendelijk te verzoeken om daadwerkelijk actie te ondernemen tegen het apartheidsregiem. We roepen op de strijd tegen Shell, tegen de apartheid in Zuid Afrika, in Nederland voort te zetten.

Wij hopen dat onze aktie daarbij, voor iedereen die zich werkelijk betrokken voelt bij de bevrijdingsstrijd in Zuidelijk Afrika, een stimulans is om (op welke manier dan ook) door te gaan. En dat Shell hiermee herinnerd wordt aan hun eigen formulering dat ze "misschien ooit zullen moeten kiezen tussen hun belangen in Zuid Afrika en hun belangen elders"!!!

De ketenen van apartheid hervorm je niet, die breek je!

**BREK SHELL!
AMANDLA!**

We willen deze aktie opdragen aan Dulcie September, vertegenwoordigster van het ANC in Parijs, tot ze op 29 maart '88 door de Zuidafrikaanse geheime dienst werd vermoord.

SPLIJT APARTHEID

In de nacht van 6 op 7 juni hebben wij ingebroken bij CASA (Combined Amsterdam Shipping Agencies) in Zaandam.

CASA is een volle dochter van het Amsterdamse massa-overslagbedrijf OBA, en werkt als agent in de haven voor verscheidene im- en exporteurs. OBA is voor ongeveer 20% eigendom van SHELL; met name bij SHELL's import van kolen uit Zuid-Afrika zijn OBA en CASA dan ook nauw betrokken, maar ook bij de kolenimport door andere importeurs.

Bij onze inbraak hebben wij papieren meegenomen waaruit blijkt waar die Zuidafrikaanse kolen via de Amsterdamse haven naar toe gaat. Tot nu toe werd dit zorgvuldig verborgen gehouden. Hierdoor blijft de groeiende rol van Nederland bij de Zuidafrikaanse kolenboycot-ontduiking vrijwel buiten schot: vorig jaar werd maar liefst 19% van de totale Zuidafrikaanse kolenexport in Nederlandse havens overgeslagen!

DEVIEZENBRON

Sinds ruim 10 jaar wordt kolenexport door het Zuidafrikaanse regime sterk gestimuleerd, onder meer door de bouw van een speciale kolenhaven in Richards Bay en spoorlijnen daar naar toe. Door de lage lonen die de zwarte mijnarbeiders krijgen kan Zuid-Afrika heel goedkoop exporteren. De export nam hierdoor explosief toe, tot ongeveer 45 mln. ton in de topjaren '85 en '86. Dat bracht jaarlijks ong. f 3 miljard aan deviezen op, waarmee kolen na goud het belangrijkste exportprodukt van Zuid-Afrika werd: een belangrijke pèler onder de apartheidseconomie. Op de wereldmarkt werd Zuid-Afrika de derde exporteur, na Australië en de VS. Dit was vooral te danken aan haar dumprijzen, die de andere exporteurs gedwongen zijn te volgen, om niet teveel marktaandeel kwijt te raken. Op haar beurt is Zuid-Afrika bang dat haar klanten op olie overstappen en heeft ze daarom de kolenprijs aan de prijs van olie gekoppeld.

PRIJSDALING

De olieprijsdalingen van de afgelopen drie jaar hebben daarom ook dramatische gevolgen gehad voor de prijs van kolen op de wereldmarkt. Begin '85 was de prijs van een ton kolen nog \$65, nu is dat gedaald tot \$19. Voor de Zuidafrikaanse kolenmijnbouwondernemingen was dat tot een jaar geleden niet zo'n ramp, want hoewel de dollar-inkomsten natuurlijk daalden, werd die daling grotendeels gekompenseerd door de voortdurende daling van de Rand tov. de dollar. De winstmarges

bleven dus op peil, maar sinds ruim een jaar staan die marges zwaar onder druk. Ten eerste neemt het exportvolume af, doordat een aantal belangrijke afnemers Zuid-Afrika zijn gaan boycotten (Denemarken, Frankrijk): van 45 mln. ton in '85 en '86 tot 40 mln. ton in '87. Ten tweede gaat de prijsdaling op de wereldmarkt nog steeds door, terwijl tegelijkertijd de Rand weer is gaan stijgen tov. de dollar. En ten derde is het régime door haar begrotingstekort gedwongen

de lage spoortarieven op te voeren, waardoor de marges van de kolenproducenten nog verder onder druk staan. Gevolg van deze ontwikkelingen is dat de opbrengst voor de mijnbouwondernemingen van de kolenexport vorig jaar met maar liefst 40% afnam!

De kolenproducenten (Anglo American, Gencor, Shell, BP, Total, ea.) reageren hierop door te proberen hun binnenlandse afzet te verhogen, hun loonkosten nog verder te drukken en te dreigen met sluiting van de minst rendabele mijnen. Maar hoewel er in enkele gevallen al kolen onder de kostprijs geëxporteerd is, is er geen sprake van het staken van de export (daarvoor heeft Zuid-Afrika de deviezen té hard nodig), noch van het verhogen van de exportprijs (daarmee zou Zuid-Afrika alleen maar marktaandeel verspelen aan de goedkope nieuwkomers China en Colombia). Integendeel: Zuid-Afrika doet er alles aan om haar kolenexport op peil te houden.

BOYKOTONTDUIKING

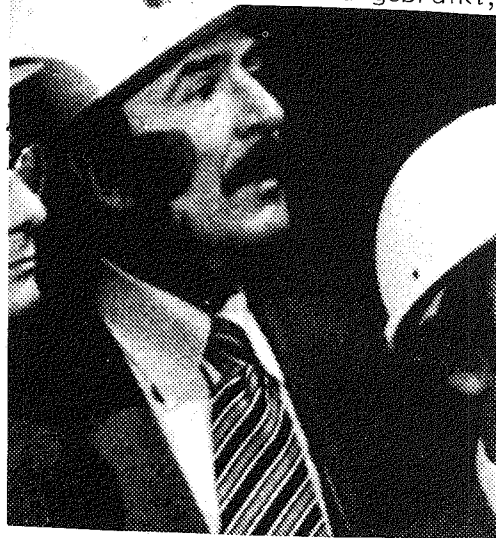
Ten eerste worden er nieuwe afzetmarkten gezocht, mn. het Verre Oosten (Japan, Taiwan, Hong Kong, Zuid-Korea). Ten tweede worden er agressievere verkooptechnieken uitprobeerd om de tendens in West Europa naar een boycot van kolen tegen te gaan. In Frankrijk en Denemarken is import van Zuidafrikaanse kolen verboden en in andere Skandinavische landen in feite ook. In Groot-Brittannië ligt import van Zuidafrikaanse kolen zeer gevoelig sinds die gebruikt werd om de mijnstaking van '84-'85 te breken. Officieel is de Britse import nu zeer gering. Een half jaar geleden hebben de verenigde Zuidafrikaanse kolenproducenten daarom een kantoortje geopend in London van waaruit een agressieve anti-sankties campagne wordt gevoerd. Directeur daarvan is Robert Swain, een ex-kapitein van de Britse militaire inlichtingendienst (!) Ten derde worden er, in samenwerking met de kolenhandelaars, wegen gezocht om Zuidafrikaanse kolen via omwegen en met valse labels te slijten aan landen waar

een kolenboycot geldt. Bij deze boycot-ontduiking speelt Nederland een groeiende rol.

NEDERLAND

De Nederlandse kolenimport uit Zuid-Afrika neemt al jaren explosief toe, in schrille tegenstelling tot de tendens in de hele EEG. In '82 werd er nog maar 0,25 mln. ton Zuidafrikaanse kolen ingevoerd, vorig jaar was dat al 1,7 mln. ton, een stijging van 600% in 5 jaar! Inmiddels neemt Nederland daarmee 4% van Zuid-Afrika's export af en is het één van de grotere klanten geworden. Van de totale Nederlandse kolenimport komt nu 15% uit Zuid-Afrika. Waar blijft al die kolen, vraag je dan af?

hoogstwaarschijnlijk wordt een deel ervan in Nederland gebruikt,

maar door welke bedrijven en instellingen is tot nu toe niet bekend. Het beleid van de elektriciteitsbedrijven bijvoorbeeld is dat ze in hun kolencentrales geen Zuidafrikaanse kolen willen gebruiken, maar er zijn aanwijzingen dat handelaren hen die toch leveren, vermengd met andere kolen om de herkomst te verbergen. Via deze inbraak hopen wij een aantal namen te achterhalen van bedrijven en instellingen die Zuidafrikaanse kolen gebruiken, zodat die onder druk gezet kunnen worden om daarmee te stoppen.

Een ander, groeiend deel van de kolenimport wordt geherexporteerd naar andere landen. Onbekend is waar naartoe, maar er zijn aanwijzingen dat er ook Zuidafrikaanse kolen via Nederland naar Frankrijk, Groot-Brittannië en de Skandinavische landen gaat. Gemengd met andere kolen om de herkomst te verbergen, voorzien van het label "Nederlandse kolen" of "Australische kolen". Boykot-ontduiking dus.

Naast de geregistreerde import (en herexport) vindt er ook nog 'doorvoer' van Zuidafrikaanse kolen via Nederlandse havens plaats. Heel veel zelfs, vorig jaar ging het al om 6 mln. ton,

een verdrievoudiging in drie jaar ! Dat is maar liefst 15% van de Zuidafrikaanse kolenexport ! Bij doorvoer wordt Zuidafrikaanse kolen in een Nederlandse haven overgeladen in een kleiner zeeschip of in een binnenvaartschip, wat naar een ander land vaart. Hoewel de kolen soms een tijdje in Nederland op de wal ligt, passeert-ie de douane niet en is dus officieel niet in Nederland geweest. Desondanks zijn er aanwijzingen dat er ook doorgevoerde Zuidafrikaanse kolen met het label "Nederlandse kolen" aan boycottende landen wordt geleverd. Via deze inbraak hopen wij tevens te achterhalen hoe de A'damse haven gebruikt wordt om de kolenboycot van andere landen te ontduiken.

HYPOKRIET

Laten we nog even in herinnering roepen hoe Van den Broek in '86 als een dolende ridder met geweld gemoed een nobele kruistocht hield voor een gezamenlijke EEG-boycot van Zuidafrikaanse kolen en staal. En hoe hij, toen dat niet lukte, weigerde om een Nederlandse boycot in te stellen. Nu, twee jaar later, wordt de kolenboycot die enkele EEG-landen wel op eigen houtje durfden in te stellen (Frankrijk, Denemarken) via Nederland ontdoken. Wat de Nederlandse regering weet, maar waaraan zij weigert wat te doen. Hypokriet is echt te zacht uitgedrukt voor zo'n houding.

AMSTERDAM

Er zijn in Nederland vier handelaren die kolen uit Zuid-Afrika importeren: Shell, BP, Anker, SHV. Zij importeren vooral kolen via de Rotterdamse haven, maar ook via de havens van Terneuzen en A'dam. In A'dam zijn twee overslagbedrijven actief in de kolenoverslag: OAB in West, de Rietlanden in Oost. Welk deel van de kolen die zij overslaan uit Zuid-Afrika afkomstig is, is onbekend, maar waarschijnlijk gaat het wel om een groeiende hoeveelheid. Het gemeentelijk Havenbedrijf maakte onlangs bekend dat in het eerste kwartaal van dit jaar 1,1 mln. ton kolen werd overgeslagen in Amsterdam, een stijging van maar liefst 50 % t.o.v. het eerste kwartaal van 1987 ! En dat terwijl de gehele overslag in de haven juist met 16 % was gedaald. In onze 'anti-apartheidsstad'.

AGENT

De kolenimporteurs schakelen voor de afhandeling van alle formaliteiten in de haven meestal een gespecialiseerde agent in. Namens de importeur sluit deze agent de kontrakten met het overslagbedrijf, regelt de douane-formaliteiten, en zorgt voor vervoer naar en overdracht

aan de afnemer. De agent is dus op de hoogte van waar de kolen vandaan komen, en waar ze naar toegaan. In de Rotterdamse haven zijn er op het gebied van kolen verschillende agenten actief, in Amsterdam echter maar één: CASA. CASA werkt voor alle importeurs, en weet dus van alle in Amsterdam overgeslagen kolen de herkomst en bestemming. Onze aktie is bedoeld om het ongestoord functioneren van de kolenimport uit Zuid-Afrika in ieder geval tijdelijk te onderbreken door de administratie te ontvreemden. Bovendien hopen we te achterhalen waar Zuid-Afrikaanse kolen via Amsterdam naar toe gaan, zodat duidelijker wordt waar druk uitgeoefend moet worden om een volledige boycot van Zuid-Afrikaanse kolen te bereiken. We hopen deze gegevens voor anderen een stimulans zal betekenen.

AMANDLA EN VRIENDELIJKE GROETEN.

AKTIEGROEP SPLIJT APARTHEID.

SHELL-POMPEN GESABOTEERD

Vannacht hebben wij -de aktiegroep "MAMA IS BOOS"- 3 shell-stations in Utrecht aangepakt. Sloten zijn dichtgekit, slangen doorgezaagd en we hebben gebruik gemaakt van een verfkanon (gemaakt van een fietspomp met bovenin een geboord vulgat voor verdunde verf).

NOU JULLIE WEER!!!!!!!

SHELL UIT ZUID AFRIKA!

AMAMAMANDLA!

Massale
Aktie
Molt
Apartheid

SOLIDARITEITSDEMO VOOR FRANK HOFFMANN & RENE ROEMERSMA

Frank Hoffmann is iemand uit de Startbahn-beweging die hier in Nederland gevangen zit en aan de BRD uitgeleverd gaat worden. De Startbahn-beweging heeft het verzet tegen de uitbreiding van Startbahn West ondanks jarenlange kriminalisering en repressie steeds militant gevoerd. Een beweging die de strijd tegen Startbahn West voerde als onderdeel van een brede, radikale strijd voor fundamentele verandering: vernietiging van het heersende systeem van uitbuiting en onderdrukking, hier en in de z.g. derde wereld. Een systeem van multinationalaal kapitalisme en militair imperialisme. De uitbreiding van de Startbahn diende vooral (ook) het laatste.

Frank loopt gevaar uitgewezen te worden aan de BRD, zit sinds 2½ maand in de bajes waarvan de laatste maand konstant in isolatie. Wij doorbreken die isolatie door hier te demonstreren, en hem zo te laten weten dat wij, hierbuiten, hem ondersteunen. Wij zien die isolatie als onderdeel van de repressie, bedoeld om mensen af te schrikken en de gevangenen hun identiteit te ontnemen. Ook hiertegen demonstreren we. Wij weten echter dat de strijd tegen de bajes/isolatiefolter vooral ook binnen die bajes gevoerd moet worden, door de gevangenen zelf, door middel van eigen onafhankelijke organisaties. Wat wij hierbuiten kunnen doen is de opbouw van die organisaties zoveel mogelijk ondersteunen door oa. contact te krijgen/houden met de gevangenen, brieven/kaarten te sturen, speciale

bajes-radioprogramma's maken, bajes-demo's houden, zorgen voor financiële ondersteuning, enz. Daarom willen we na het proces tegen Frank naar de bajes in de Havenstr. gaan om daar de gevangenen te steunen in hun strijd tegen het moorddadige onderdrukkingssysteem, om ook hún isolatie te doorbreken. Juist naar de Havenstraat, waar al twee mensen zogenaamd zelfmoord gepleegd hebben, waar de M.E. verschillende malen gewelddadig is opgetreden, waar zich, volgens de getineerden, de ergste bajes van Nederland bevindt. Niet vreemd als directeur De Rooy na de 'zelfmoord' van Regilio Lijkwan verklaart: "als iemand echt dood wil, doe je er niks aan"! Ondertussen is hier de situatie oppervlakkig gezien wel verbeterd door veel onrust en acties onder de gevangenen, van buiten ondersteund door een goede solidariteitskampagne.

Met deze demonstratie willen we Frank konkreet ondersteunen. Hij zit in de bajes omdat hij deel uitmaakt van een beweging die de heersenden al lang een doorn in het oog is. Een beweging die zich in 6 jaar tijd heeft ontwikkeld van een beperkte, integreerbare beweging, tot een beweging die deel is van het verzet tegen kapitalisme en imperialisme, en de daaruit voortkomende milieu-vervuiling, oorlogsvoorbereiding, individualisering, vervreemding, uitbuiting en repressie.

De smeris gebruikte de demonstratie van 2 november (de dag waarop 6 jaar daarvoor het bekende 'Hutendorp' werd ontruimd, waarmee de uitbreiding van de Startbahn een aanvang nam, en waarna veel groepen/organisaties zich terugtrokken in de parlementaire 'strijd'), waarbij de schoten vielen, als aanlei-

In Maastricht heeft hij ruim een maand lang in isolatie gezeten, iets wat volgens de regels bij veroordeelden (!) slechts voor maximaal 2 keer 14 dagen is toegestaan. Als je in voorarrest zit, gelden blijkbaar andere regels. Het lijkt er dan ook op dat dit op 'verzoek' van de west-duitse justitie is gebeurd.

Nu wordt zijn uitlevering mogelijk gemaakt volgens de in Nederland geldende verdragsregels, die Nederland met de BRD heeft gesloten, waarbij het slechts mogelijk is uitgeleverd te worden op regels die ook in Nederland toegepast worden. Zo kan hij officieel niet op par. 129A uitgeleverd worden. In de BRD wacht hem de 'witte folter' (sensorische deprivatie, de uiterste isolatiefolter waarbij geen enkel levensteken meer tot de gevangene door mag dringen).

De strijd tegen de bajes begint niet op het moment dat je in de bak komt. Ook buiten worden mensen steeds meer gekonfronteerd met vernietigingsmachines zoals de bajes. Het hele systeem van vernietiging dat bij politieke gevangenen geperfectioneerd is, is er op uit om de identiteit van gevangenen te vernietigen. Bij politieke gevangenen gebeurt dit vooral met isolatie, bij anderen (sociale gevangenen) met behulp van gedwongen woongroepen en dwangarbeid.

Isolatie en woongroepen betekenen een bajes binnen de bajes. De gevangenen moeten als 'nieuwe mensen' uit de bak komen om in het alledaagse kapitalistische leven in goede harmonie mee te kunnen draaien.

De bajes bundelt de heersende verhoudingen die wij buiten iedere dag ervaren: seksisme, agressiviteit, onderdrukking, concurrentie, individualisering/isolatie.

Perspektief binnen en buiten betekent voor ons kollektieve structuren op te bouwen die boven de concurrentie en patriarchale verhoudingen uitgaan. Waardoor het perspectief op een bevrijd leven nu al zichtbaar wordt.

Daarom is voor ons samenplaatsing van alle strijdende gevangenen in zelfbepaalde groepen de belangrijkste eis en voorwaarde om in de bajes menswaardig te kunnen overleven. Om een kracht te veroveren die het mogelijk maakt om ook voor andere eisen te kunnen vechten. Voor ons is de zelfgekozen samenplaatsing van gevangenen een eerste stap naar de afschaffing van het hele systeem waarop de bajes is gebaseerd.

Ook hier in Nederland waar 8 mensen willekeurig opgepakt werden tijdens razzia's in hun huizen als zouden zij de 'harde kern van de RABeweging' gevormd hebben. Van deze mensen zit op dit moment nog René Roemersma opgesloten in de Bijlmerbajes. Zonder concrete bewijzen werd hij tot voor kort dagenlang achter elkaar, soms tot 10 uur per dag, verhoord, zonder ook maar één doorslaggevend argument, wordt zijn voorlopige hechtenis iedere keer verlengd. Zo gebruiken justitie en smeris hem als afschrikwekkend voorbeeld voor andere (actieve) mensen. Tegelijkertijd proberen ze te verhullen dat ze met deze razzia's en arrestaties sowieso helemaal fout zaten.

René zit in een bajessysteem dat tot in de puntjes is geïndividualiseerd: met gunsten en rechten voor diegenen die netjes meewerken en straf voor diegenen, die dat niet doen. De perfecte onderdrukking, zonder gevaar voor de onderdrukkers. Maar ook hier groeit het besef dat er een systeem achter zit. Een systeem waar je je radikaal tegen kunt verzetten. Eén van de initiatieven daartoe is de oa. door René opgerichte Bond van Socialistische Gevangenen in de Bijlmerbajes. De konsekwenties van dit initiatief zijn nog niet geheel te overzien, maar juist dit soort initiatieven willen wij van buiten uit ondersteunen.

Wij zijn niet compleet, de gevangenen ontbreken!

FRANK en RENE VRIJ, NU! DOORBREEK DE ISOLATIE ! BESTORM DE BAJES! WEG MIT DEM SCHEISSYSTEM! VOOR VRIJE ONAFHANKELIJKE ORGANISATIES, ZOALS DE BOND van SOCIALISTIESE GEVANGENEN.

ding voor de repressiegolf die in het Rhein-Maingebied plaatsvond.

De schoten tijdens die demonstratie, die twee smerissen doodden en zeven andere verwonden, waren het startschot voor een allang voorbereide en tot in details uitgewerkte actie van het smerisapparaat.

In de periode die er aan vooraf ging vonden er onvoldoende discussies plaats over 'onze' verhouding tot de staat in verband met repressie; bajessen, verhoren, verklaringen afleggen, etc. Hierdoor konden binnen de verschillende groepen en fracties mensen en groepen tegen elkaar uitgespeeld worden. Met behulp van de meer dan 100 arrestatie bevelen waarbij de hele par. 129A-trukendoos gebruikt werd (telefoon en postbewaking, huiszoekingen, par. 129A als algemene arrestatie- en gevangenneminggrond, isolatie etc.) werd het doel ten dele bereikt: distanciëringen, de-solidarisering, verraad...

Frank Hoffmann werd sinds begin november gezocht. Dit was gebaseerd op tegenstrijdige verklaringen van Andreas Eichler (o.m. dat hij het bewuste wapen van Frank zou hebben gekregen). Op 18 maart j.l. wordt hij in Amsterdam gearresteerd, waarna hij via HVB Havenstraat, HVB Groningen, Veenhuizen in het HVB Maastricht terecht komt. Vandaar is hij ondertussen waarschijnlijk alweer overgeplaatst naar een andere bajes.

Na de eenwording van Europa 1992, wordt er een algemeen geldend Europees rechtssysteem gekreëerd, waarbij ook een verhoogde samenwerking plaats zal vinden op het gebied van verzetsbestrijding en repressie. Hiertoe werd in 1976 de TREVI opgericht (de afkorting van de werkgroep met de naam 'Terrorism Radicalism, Extremism, Violence International'). Hier zijn alle EG-landen lid van, samen met de VS, Canada, Oostenrijk en Zwitserland. Zij wisselen ervaringen uit op het gebied van smerissen en geheime diensten. Verder hebben ze een scholing voor speciale eenheden en hoge smerisofficieren (in Munster). In het kader van de TREVI ontmoeten de ministers van binnenlandse zaken en justitie, de BVD-specialisten en de in opstandsbestrijding gespecialiseerde smeris elkaar halfjaarlijks.

De BRD exporteert haar kennis met betrekking tot isolatiefolter zowel naar de zg. derde wereld (Peru, Uruguay) als binnen het westen (Engeland, Spanje, Frankrijk). Ook in Nederland wordt gebruik gemaakt van de ervaringen die in de BRD zijn opgedaan met bajestechnieken en witte folter. Zo moeten er voor 1990 vijf nieuwe bajessen in Nederland gebouwd worden (Arnhem, Hoorn, Leeuwarden) die vooral naar Duits voorbeeld zijn ontworpen met speciale isolatievleugels. Waarmee ook op dit gebied de 'achterstand' zal worden ingelopen. Deze vleugels zijn in opdracht van staatssecretaris Korte van Hemel door een adhoc-werkgroep van het ministerie van justitie ontworpen.

BAJESBRIEVEN VAN RENÉ

Het nu volgende zijn (delen uit) twee rondschrijfbrieven van René, waarin hij zijn bajessituatie beschrijft en verder ingaat op lopende discussies.

Het is nog steeds onduidelijk wanneer het proces tegen René (en eventueel andere 11-4-arrestanten) zal zijn. In ieder geval moet er uiterlijk 21 juli (als de voorarrest-termijn is afgelopen) een proces plaatsgevonden hebben. De definitieve datum hopen we binnenkort te horen te krijgen. Vóór het proces willen we ook nog een manifestatie houden; de datum hiervan is afhankelijk van die van het proces. Zie elders in deze Zwarte.

begin mei
SUMUD, lieve kameraden

Eindelijk de tijd en rust gevonden, jullie te schrijven. Na mijn weigering en het daarop volgende duw-, trek-, spartel-, en schopwerk, woensdag j.l., heb ik de beide heren niet meer teruggezien. Dat geeft me voor het eerst de gelegenheid mijn dag zoveel mogelijk zelf in te delen (alhoewel ik er natuurlijk op bedacht moet zijn dat ze nog genoeg rotgeintjes uit kunnen halen). Iedereen hartstikke bedankt voor het regelwerk en de post! Het is mijn spiegel naar buiten en het leven op 12 vierkante meter kan niet genoeg bespiegeld worden.

Gisteren kreeg ik bezoek van de dominee. Hij kwam langs mijn cel tijdens zijn zoektocht naar dolende zielen. Hij bleek al net zo snel op de hoogte te zijn als de andere bajesklanten met het mij ten laste gelegde. Hij bleek Allan Boesak te kennen van zijn studie en die is een keer in de bajes geweest. De dominee is een simpatisant van de zuid-afrikaanse zaak en we kregen een korte discussie over de rol van de kerk bij een revolutie. Ik heb als rechtgeaarde materialist altijd een heilig wantrouwen gehad tegen alles wat zich om geloofsredenen bewoog maar ik heb die mening in Nicaragua al moeten nuanceren. Zo ook nu. Het geloof in Jezus als jonge revolutionair is een inspiratie voor velen maar bereikt altijd het kritieke stadium waarin de kerkinstellingen de gezagsverhoudingen proberen te herstellen. Maar goed, er zullen onder jullie weinig gelovigen zijn, dus ik zal dit soort uitweidingen wel voor de dominee bewaren.

Wat echter wel van belang is voor onze discussies is de rol die het geloof kan spelen. In Latijns- en midden-Amerika, de Filippijnen en het Midden-Oosten, biedt het geloof de laatste mogelijkheid tot een uitzicht op menswaardigheid voor mensen die materieel tot op het bot zijn uitgekled. Dat bijvoorbeeld in het fundamentalisme de fallokratie aan het roer van het theokratische schip staat is verwerpelijk, maar ook lo-

gies. Het funktioneert als een laatste houvast en is dan dus per definitie konservatief tot reaktionair. Het biedt op zichzelf namelijk geen handvat voor de toekomst. Eerder funktioneert het als de hendel van de uitlaatklep voor een reinigende woede, geheel in de geest van Fanon. En dat beschouw ik als een belangrijk gegeven, de gedaanteverandering die zovelen doormaken van object naar subjeet van de geschiedenis. Niet als hongeropstanden-oriëntatie, noch als "bloed zal vloeien in de straten van het westen"-perspektief ter invulling van de onverzoenlijke klassenhaat. Wel in de geest van "De Cactus" en de "zonnebloem" (Palestijnse romans) en Leila Khaled. Namelijk de mogelijkheid tot het schetsen van een perspektief op een klasse-, seksisme-, en racismeloze maatschappij, waarin de strijd om het bewustzijn hand in hand gaat met de terugverovering van onvervreembare rechten en het nemen van de macht om die rechten te verdedigen: het revolutionaire proces. Of beter de verschillende revolutionaire processen wereldwijd, de langdurige volksoorlogen. Wat zo'n dominee al niet teweeg kan brengen, ik hoop maar dat die rondganger geen blindganger wordt.

Maandag alweer. Gelicht door twee nieuwe. Speciaal ingehuurd voor de toepassing van het gepaste geweld, waarmee ik na mijn weigering van mijn hok gesleurd werd. Dit is ongetwijfeld geheel in overeenstemming met het leerboek voor de gevorderde platvoet. Zorgvuldig werd vermeden dat degenen die het geweld toepasten, ook de verhoren doen, dat verpest de sfeer maar. Dit keer begonnen ze met een vraag te stellen, waarna een lange stilte volgde. Vervolgens het gebruikelijke patroon van mieze opmerkingen. Koffie geweigerd. Was 'm net voor, "je kunt het opdrinken of omgoo....", maar toen lag mijn peuk er al in. Het is een kunst op zich, het initiatief te blijven houden voor jezelf en het klinkt wat miereneukerig, maar dient toch gezien te worden als een kleine overwinning.

Zwijgen ook (ik wist niet dat ik zo verslaafd was aan zelfs maar slap lullen. Petje af voor diegenen die het van begin af aan konsekvent volhouden!!). Ik heb het hier moeten leren, want ondanks alle voorkennis is het de ervaring die telt. Maar iedere keer voel ik me erdoor gestrekt. Daar helpen ze zelf ook aan mee, door hun absolute onvermogen zich maar een voorstelling te kunnen maken van waar het om gaat. Ze raken me dan ook niet met hun koude grond psychologie of hun inschattingen t.a.v. het perspektief. Tijdens de herhaling van de serie: "je bent maar een speelbal, een slachtoffer zonder vrije wil. Dat begrijpen we best wel, kleine man",

bedacht ik me dat ze in een bajessituatie je nooit de "vrijheid tot weigeren" af kunnen nemen. Hetgeen een nieuw licht wierp op mijn idee over vrijheid (goed voor een bezoek van bijna een uur aan mijn achterhoofd). Voorheen gold voor mij vrijheid slechts als "bewustgeworden noodzakelijkheid" met een toevoeging van de laatste tijd "bewustgeworden mogelijkheid". Voor ik van plagiaat beschuldigd word vertel ik erbij, dat deze discussie dateert uit de tijd van 68. Het was de inzet van een debat over modernisering van starre ideologieën, tussen Sartre en de Comecon-partijen. Zoals je ziet spring ik van de hak op de tak, maar ik heb jullie ook al zo lang niet meer gesproken, dat ik nu volsta met het laten borrelen. Volgende keer meer lijn.

Ik las in het NRC van zaterdag over de internationalistische koers die de sociaal-demokraten in willen slaan. "Schuivende panelen" wordt nu europaes ideologies onderbouwd en met de oriëntatie op de Europese arbeidersaristocratie en de daarmee samenhangende dominante cultuur, is het perspectief voor de onderklasse ook vanuit die hoek definitief gesteld op "have-nots", "system-losers". Halen ze godverdomme ook Gramsci er nog bij. Het was al moeilijk 'm te bekijken door het opportunisme van de eurokommunisten heen, moet nu het lemaal voorzichtig worden. Eén gedachte wil ik jullie niet onthouden. Dit stuk (in het NRC) is één grote "white-paper white-wash". Het suggereert dat de Europese volkeren door een evolutie in het denken tot eenwording komt en vervolgens voorgesteld als internationalisme. Het rept met geen woord over de 20e kapitalistische crisis en de noodzaak tot internationale herstrukturering, als oorzaak voor de eenwording. Hiermee is de grens tussen bovenbouw en onderbouw vervaagt en staat Gramsci voorlopig weer in de hoek. Maar ook dit terzijde.

Diogenes gezien over Zuid-Afrika? Eén item ging over een pretpark experiment. Management en bezoek waren gemengd. Blanke en zwarte "verlichte" kapitalisten wijzen op de noodzaak tot opheffing van apartheid, vanwege de omvang van de "zwarte" markt. Twee vliegen in één klap. Je koopt een zwarte middenklasse - zoals in de VS - en verzekert je van een binnenlandse markt. Lukt die integratie, dan neemt het anti-apartheidsverzet af, het isolement vertoont nieuwe openingen en zijn ze in staat een nieuwe sprong voorwaarts te maken die de blanke overheersing verzekert. Zo zie je maar, geen rassen- en seksenstrijd zonder klassenstrijd.

eind mei

lieve kameraden,

Tijd voor een algemene. De vorige is al weer lang geleden. Hoe is het met iedereen? Still going on strong, naar ik hoop. Had een klote week, verlenging, pinksteren en hoger beroep. Van het laatste weet ik nog

niets, maar m'n advocaat gaf me voor af één procent, erna vijf. Word dus heen en weer geslingerd tussen die vijf en vijftien. De stemmen wisselen dan ook nogal, ik weigerde er te zijn maar werd steeds weer wakker hier. Na vrijdag veranderde dat weer, allereerst omdat je zelfs met vijf procent kans, voor 100 procent zeker bent dat je het weekend onder de pannen bent. Verder was de uitspraak van het kort geding van grote invloed op het verhoor van afgelopen vrijdag. Was meer een beleefdheidsbezoekje, een paar vragen, het grote zwijgen en weg was ik weer. Zoals het hoort.

Al met al gaan de weken snel, maar de dagen langzaam. Zaak dat ik iedere dag gedisciplineerd mijn programma afwerk, hetgeen niet weg neemt dat het af en toe moeilijk is. Vooral ook omdat in je eentje werken, zonder direkt contact met anderen een zware wissel kan trekken op je kollektiviteitsgevoel. Maar dat is gelukkig met één brief weer over, met meerdere brieven (en bladen, knipsels, kaartjes) komt het niet eens voor. Dus... tijd om al uw al dan niet aangekondigde voornemens gestalte te geven! en te blijven geven! Wees ervan overtuigd dat ze met genoeg verorberd worden. Moet oppassen, heb me de afgelopen week op de misstanden in de bajes+ gestort. D'r ligt hier een schep werk! Voorlichting over je rechtspositie, vóór, tijdens en na de gevangenhouding. Maar ook georganiseerd knokken voor je belangen. Probeer maar eens overeenstemming te krijgen tussen 12 bijdehandte klanten. En dat was nog maar het begin. Voor wat wij nu eisen, is de hele toren nodig. Nu is de onvrede groot, maar of dat ook tot aktiebereidheid zal leiden? Allereerst funktioneert het systeem zo, dat je afhankelijk bent van gunsten. Dat wordt in eerste instantie toegestaan door een bewaarder, dus je moet al wat overwinnen om op je strepen te blijven staan als je eerst een gunst vraagt en vervolgens een andere eist.

Dan zijn er nog de bajesklanten die nog maar een paar dagen, weken dan wel maanden hoeven. Die maken zich bijna nergens meer druk over, en zijn niet zo snel bereid om van privileges af te zien voor 't nut van 't algemeen. En dan heb je nog een stel extreme individualisten, die doen uit principe niets georganiseerd, kijken het aan en zijn nergens op aanspreekbaar. Nee, ik heb het nu eens niet over bepaalde stromingen in de beweging. Je kunt je m'n schok voorstellen toen ik ontdekte dat ze in het echt en in de bajes ook bestonden en dat terwijl de onderlinge hulpvaardigheid veel groter is dan buiten. Er leeft hetzelfde schuitje idee. Af en toe bekruipt me een pessimisme en reken ik definitief af met elke variant van de 'verelendings' theorie. Aan de ene kant is het voor mij onbegrijpelijk, dat wanneer je zo openlijk benadeeld wordt door de direktie van je eigen toren t.o.v. die van anderen, door pure onwil, en op sommige

punten beleidsmatig, verzet daartegen niet veel verder komt dan gekanker. Vliegt er weer één een bewaarder aan, of vereffent een oude rekening op de luchtplaats. Dan zie je dat de logika van verzet buiten de beweging, een logika is die alleen voor een bepaalde positie geldt, gekoppeld aan een bewustzijn van je situatie. Voor hier betekent het dat de bajesklanten met wie we dat begonnen zijn, allemaal oude rotten zijn, met een paar jaar ervaring. Ik ben de uitzondering, maar ik heb een grote bek en dat maakt het gebrek aan ervaring weer goed, en daarbij willen ze gebruik maken van mij als politieke gevangene, want: "als ze jou iets flikken gebeurt er buiten tenminste wat, als ze ons pakken kraait er geen haan naar". Kan nog wat worden, voor je het weet zit ik citaten uit het bajesboek te brullen op het dak. Is niet erg want de ware verhoudingen zijn hier ver zoek. Ook hier heerst de geitenwollen sokken-diktatuur. Is er een levensgroot spanningsveld tussen wat de penitentiaire inrichtingswerk(st) er zegt te willen zijn of zo en wat de werkelijkheid is. "Bejegenen is beveiligen", een term van Max Sordam in z'n boek over Dammersluis: "Van bewaker tot bewaarder". Daarin staat aardig aangegeven hoe groot het spanningsveld is tussen het sociaal-demokratische 'humane' bajeskonsept uit de jaren zestig en de bezuinigingen van de laatste tien jaar. De verhoudingen worden harder, de bewaarders glijden steeds meer af naar bewakers. Niets kan je zo kwaad maken als een drijsijs, die de kantjes eraf loopt. Die alleen maar op zijn kantoortje zit en als je wat van 'm moet, de deur niet eens open doet. Ze noemen dat hier dat een bewaker je loopt te stressen', meestal een voorbode van problemen. Meestal is het zo dat als zij normaal doen wij dat ook doen. Dat neemt niet weg dat de juiste verhoudingen niet uit het oog verloren moeten worden en met de komende activiteiten komen we tegenover elkaar te staan. Zal ongetwijfeld leiden tot een groter ziekteverzuim en meer stressen. Om deze probelemen met structurele oplossingen te lijf te gaan hebben we dan ook de Bond voor Socialistische Gevangenen opgericht, de B.S.G. Helaas met nog slechts twee leden, waarvan er één meer een anarchist is. Op dit moment is de belangstelling ervoor nihil kan ik wel stellen. Vermoedelijk zal er eerst een jarenlange belangensstrijd gevoerd moeten worden, alvorens verdere ideeën ingang vinden. Wij houden U op de hoogte.

Maar zonder gein, al die verhalen van mensen hier, die verzamelde ellende van ter resocialisatie ingesloten, it sucks. De woede en verontwaardiging van de verrotheid van de grotere -abstraktere- verbanden worden zeer konkreet. In die zin moet ik oppassen, kan erin verzuipen in die onderklasse-el-

lende hier. Het toont ondubbelzinnig het racistiese- en klassekarakter van deze staat. Justitie is altijd het apparaat geweest waar hervormingen het laatst doorkomen en herstruktureringen het eerst, in die zin onderwerp van bestudering om een indruk te krijgen van de richting waarin de staat zich ontwikkelt.

Samenhangend met bovenstaande een antwoord op de vraag van een kameradin, wat ik bedoel met het 'subjektieve lumpen'*

Het laatste is natuurlijk het lompenproletariaat. Het eerste heeft de bedoeling verschil en overeenkomst aan te geven tussen het verpauperde lompenproletariaat in de sloppenwijken van de drie continenten (voor sommigen het nieuwe proletariaat) en de onderklasse in het westen. Histories gezien klopt het niet helemaal om subjektief toe te voegen aan lompen. Het zit er eigenlijk al bij ingesloten. Mensen die iedere dag bezig zijn met het verkrijgen van een dagelijkse portie voedsel, werk voor die dag, een nieuw huis moeten bouwen, zich moeten verdedigen tegen de repressie hebben simpelweg niet zoveel tijd zich te verdiepen in revolutionaire processen en politieke organisaties. Noch zijn ze in de gelegenheid hun situatie te ontstijgen door zich te scholen en kultureel te ontplooiën. Maar ze hebben hun kollektieve geheugen. Ze zijn zich bewust van wat ze kwijt geraakt zijn toen de grote trek naar de steden begon. De nieuwe fase van vervreemding waar zij aan onderworpen (moeten) worden om hun geschikt te maken als arbeidskrachten voor de nieuw geïndustrialiseerde naties, is niet al generaties oud. Voor hen is het betrekkelijk kort geleden dat ze getuige waren van de kolonisering van de traditionele landbouw ten behoeve van de voedselvoorziening van het imperialistische westen. Ook is het voor hen nog niet zo lang geleden dat de beloftes van de -in het westen opgeleide- nationale bourgeoisieën niet ingelost werden omdat het westen ingreep met het instrumentarium van de Wereldbank en IMF. Dat heeft o.a. geleid tot de hongeropstanden, die sommige kameradinnen zien als een nieuwe fase in de klassenstrijd. Ik vind dat te gemakkelijk. Dat wat gezien moet worden als verzet tegen het kontra-revolutionaire offensief van Wereldbank en IMF, kun je niet zo maar voorzien van het label 'revolutionair perspectief'. Dat is een ontkenning van de imperialistische realiteit waarmee de drie continenten gekonfronteerd worden. Hongeropstanden geven geen antwoord op de problemen van de organisatie van de ekonomie, hoe de afhankelijkheid van de wereldmarkt bestreden kan worden en de landen hun eigen bevolking weer van voedsel kunnen voorzien. Het geeft geen antwoorden op de (semi-)feodale, koloniale en neo-koloniale verhoudingen in die landen, en dat zijn de dominante verhoudingen,

daar. En of je het nou leuk vindt of niet, of het je te langzaam gaat of niet, of je in revoluties gelooft of niet; ieder land op één van de drie continenten ziet zich gesteld voor dit soort problemen. Iedere revolutionaire beweging moet hierop een antwoord en perspectief formuleren. De klassenstrijd op de drie continenten verloopt primair via de weg van nationale bevrijdingsstrijd, en dat zegt niets over het internationalistische karakter ervan. Hiervoor zijn (honger)opstanden niet genoeg. Op zichzelf genomen kunnen ze nooit het hele revolutionaire proces dragen. Onder bepaalde omstandigheden kunnen de opstanden als katalysator werken van het revolutionaire proces. Een 'permanente revolutie' van wanhopigen heeft dat perspectief niet, hoe noodzakelijk en terecht de opstanden ook zijn, het tast de machtsbasis van de lokale profiteurs en het imperialisme niet aan.

Wat dat betreft is het belangrijk te leren van de ervaringen van de strijd in El Salvador, Nicaragua en het Palestijnse volk. Wat de laatste betreft: geen intifada zonder PLD en zonder de intifada kan de PLO haar revolutie niet doorzetten. Het perspectief dat de permanente opstand biedt is alleen dan een revolutionair perspectief, als het geworteld is in een georganiseerde revolutionaire strijd. De militante opstanden en de gewapende strijd, tesamen met scholing en organisatie, dat is een revolutionair proces. Maar ik dwaal af, dat laatste gedeelte is meer een omschrijving van het (internationale) proletariaat en ik zou het hebben over het subjektieve lumpen. Ik heb de tijd, dus laat ik de woorden maar nemen, de vorige keer was het te gekomprimeerd, begreep ik. Van daar die uitweiding hierboven. Het belangrijkste verschil tussen de onderklasse en het internationale lumpenproletariaat is natuurlijk het verschil in materiële omstandigheden. En dat zal ook wel zo blijven, ze kunnen het zich eenvoudigweg niet permitteren om 1/3 deel op de derde wereld-manier te laten verpauperen. Een gedeelte moet altijd 'te koop/te winnen' blijven, anders kan die breuk zich tot een aardscheur ontwikkelen. Het offensief van Delors, voorzitter van de Europese commissie, heeft dan ook deze inzet: een sociaal Europa als wortel voor de Europese onderklasse, en om de burgerlijk linkse (sociaal-demokraten en sociaal-liberalen) politiek achter de eenwording te krijgen.

De toevoeging subjektief aan lumpen is eigenlijk bedoeld om het verschil aan te geven in de mate van vervreemding tussen onderklasse en internationaal lumpen. Ik heb hier al eerder over geschreven, maar wil daar nu nog aan toevoegen dat de individualisering

ook een belangrijk psychologisch effect heeft op mensen. De terreur van de sociale rechercheurs, de uitvinding van de kleine criminaliteit, de 'bestrijding van de dope', de verdeel- en heersmechanismen door toepassing van institutioneel racisme en seksisme; de uitwerking van deze boodschap is dat mensen zich schamen voor hun armoede (nieuw en oud), ze murw maakt en bang voor de toekomst. De wederopbouwgeneratie onderging de armoede met het perspectief op onderwijs voor de kinderen, een eigen huis en een auto. Kan nog zo burgerlijk klinken maar het hield een perspectief in voor die generatie om te vechten voor een verzorgingsstaat ter realisering van de idealen die leefden tijdens WO II. De huidige generatie onderklassers van middelbare leeftijd moet met lede ogen aanzien dat arbeid in de industrie opgedeeld is in on- en laaggeschoold, of (zeer) hooggeschoold, hetgeen meteen de toekomst van hun kinderen bepaalt (met in je achterhoofd de huidige kwaliteit van het onderwijs en de nieuwe studiefinanciering). Armoede wordt weer erfelijk in een maatschappij waarin de rijkdom voor iedereen zichtbaar is. De erfelijkheid is overigens al ingezet in het begin van de jaren 80, toen de eerste herstruktureringen van het hoger onderwijs van start gingen. Binnen tien jaar kun je spreken van een sociologische klasse waarvoor de volgende sport op de maatschappelijke ladder onbereikbaar hoog is geworden. Goed, dat dus v.w.b. de term subjektief.

Trouwens, nogmaals bedankt voor al het boeken en bladen werk. Is een reuze steun voor me. Brengt me ook op vele nieuwe, en stimuleert oude ideeën. Goed vond ik de platformuitgave van de special over de intifada. Ik heb alleen zo m'n twijfels bij de juistheid van de leus 'zionisme=racisme' en de gelijkenschakeling ervan met het nazifascisme. Zeker als dat zonder meer overgenomen wordt door anti-imps en autonomen. Persoonlijk ben ik van mening dat bij de beoordeling van het zionisme, de analyse over de functie ervan belangrijker is dan te proberen historische parallellen te trekken, die niet helemaal kloppen met wat fascisme werkelijk is. Ik vind het te gemakkelijk als wij, als west-Europeanen, alles wat slecht is identificeren als fascisme, dat doet bepaald geen recht aan de complexiteit ervan. Juist omdat de pogroms een Europese uitvinding zijn moeten wij voorzichtig zijn met simplificaties.

Voor mij liggen de redenen om het zionisme in haar huidige verschijningsvorm aan te vallen, in de functie voor het imperialisme ervan en de methoden die gehanteerd worden: uitbuiting en onderdrukking door kolonisatie tbv een staat die als imperialistische sme-

ris is opgericht. Ik denk dat een analyse van de klassenstrijd in het Midden-Oosten ons verder brengt dan alleen één van de ideologische rechtvaardigingen als zionisme, hoe materieel ze ook mogen lijken. Dat geldt ook voor het internationale zionisme. Dat beschouw ik als van vergelijkbare aard als de trilaterale, de vrijmetselaars: pogingen om een ideologische basis te creëren voor gelijke klassebelangen en ze vanuit die identiteit te verdedigen en te realiseren. Een uitnodiging om te schrijven?

Ik heb al tegen het bezoek zitten zeuren, zal het ook nog even tegen jullie doen. De post valt dramatisch terug!!! Twee brieven in anderhalve week kan echt niet! Maken jullie niets meer mee? Of te druk? Gewoon effe gaan zitten en wat pennen, maakt niet uit wat, zo moeilijk is dat toch niet? Nou ja, zie maar. Iedereen daarbuiten veel sterkte en inspiratie toegewenst en tot gauw!!

liefde en kracht
AMANDLA!!

P.S. Dat idee van het meedoen met de demo tegen Zuid-Afrika klinkt hartstikke goed. Een goede gelegenheid om onze politiek ook op straat door te zetten. Ik zie nu al uit naar de journaal-beelden!

noot:

* Deze term was door René in een brief gebruikt als aanduiding voor de 'onderklasse' in het westen, het 1/3 deel wat door de herstructureringsplannen uitgestoten wordt, geen enkel perspectief meer heeft op het mee-bepalen van de toekomst. De vraag betrof de toevoeging 'sub-jektief'.

PLEITNOTA BAKKER SCHUT V/S STAAT DER NEDERLANDEN

Arrondissementsrechtbank
te Amsterdam
Kort geding zitting
d.d. 11 mei 1988 te 13.30 uur

Edelachtbare Heer President,

I. De feiten.

Voor wat betreft de feiten zijn de dagvaarding en de producties uitvoerig, zodat ik daaraan niet veel hoeft toe te voegen. Wel produceer ik nog de gisteren middag van cliënt ontvangen notities over de verhoren vanaf maandag 25 april jl.. Feitelijk interessant en juridisch van belang is, dat daaruit blijkt dat vanaf donderdag 28 april tót maandag 9 mei, dus eergisteren, door het LCT-team zelf werd beweerd, dat het niet om verhoren ging, zodat art. 29 Sv niet van toepassing zou zijn en hij dus ook niet op zijn zwijgrecht behoefte te worden geweest. Citaat van 28 april jl.: "dat je niet over zaken wilt praten begrijpen wij, maar je kunt toch wel op gewone vragen antwoord geven?". Met andere woorden een gezellig onderonsje, waarvoor cliënt dan wel, althans vanaf 4 mei jl., met geweld uit het huis van bewaring wordt gehaald. Dit geeft voldoende aan, dat het bij het lichten zuiver om pesterijen gaat, waarvoor zelfs geen poging wordt gedaan het illegale eraan te verhullen.

Vanaf eergisteren, 9 mei, - inmiddels op de hoogte van het plan tot dit kort geding -, wees men cliënt weer op zijn zwijgrecht om

aldus de schijn van een verhoorsituatie op te houden. Aan het illegale daarvan doet dit echter niets af, zoals ik hierna nog zal toelichten, met als feitelijke gevolgen o.a. dat cliënt al vier weken niet wordt gelucht, niet aan de normale sportfaciliteiten kan meedoen, bezoek mist van zijn advocaat en de gewone bezoekers, en vooral ook: aan het eind van de dag nog veel meer uitgeput dan wanneer hij niet van zijn zwijgrecht gebruik zou maken en dus tot geen enkele voorbereiding van zijn verdediging in staat. Maar dat zal dan ook de bedoeling zijn.

II. Juridisch.

Mijn verzoek aan u is gebaseerd op jegens cliënt onrechtmatig gedrag van de staat, hier: de Officier van Justitie te Amsterdam en/of de betrokken leden van het Landelijk Coördinatie Team. Dat gedrag levert namelijk het misdrijf van art. 365 Sr op, in de vorm van een voortgezet delict en is daarmee per definitie onrechtmatig, en/of betekent dat gedrag een voortdurend handelen in strijd met de wet, namelijk in strijd met art. 29 WvSv, welk artikel de verhorende ambtenaar verplicht zich te onthouden van alles wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat ze in vrijheid is afgelegd.

Subsidiair

is het in de dagvaarding omschreven gedrag maatschappelijk onzorgvuldig jegens cliënt, omdat het in strijd is met de beginselen van behoorlijk bestuur c.q. van behoorlijke procesorde, met name détournement du pouvoir danwel misbruik van recht oplevert, danwel kennelijk onredelijk is. Alleen bij de subsidiaire grondslag is wellicht slechts marginale toetsing op zijn plaats, bij de primaire - alternatieve - grondslag gaat het in ieder geval om complete toetsing. Hierna zal ik een en ander uitwerken.

A. : art. 29 Sv jo art. 365 Sr
Art. 29 lid 1 WvSv luidt:

In alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord,

onthoudt de verhorende rechter of ambtenaar zich van alles wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid is afgelegd. De verdachte is niet tot antwoorden verplicht.

Het meest gezaghebbende commentaar op het WvSv, Duisterwinkel/Melai (D/M) geeft op dit art. een uitvoerig commentaar, omdat dit art., ik citeer D/M: "een sleutelbepaling in ons strafprocesrecht is".

Iets verderop: "in art. 29 wordt het meest karakteristiek en het meest principieel de positie van de verdachte in ons strafproces getekend."

Niet alleen wordt de verdachte hierdoor beschermd tegen gedwongen zelf-incriminatie, maar ook wordt in meer algemene zin erkend, dat de verdachte in ons strafproces geen "object van onderzoek" vormt, maar een persoon met rechten, een procespartij is (vgl. Vademecum Strafzaken, Aant. 15.3.1).

De Groningse hoogleraar Th.W. van Veen heeft het (Delict en Delinkwent 1979, spraakplicht en zwijgrecht, p.689/690) over "een absoluut zwijgrecht aan de verdachte, dat uitgeoefend mag worden ten koste van elk ander belang, hoe zwaarwegend ook!" en voegt daaraan toe "aan de verdachte worden geen andere rechten van een dergelijke absoluutheid toegekend".

Alle auteurs zijn het eens over de historische verklaring van deze bepaling: de vrees voor marteling door de politie. In de al geciteerde publicatie meent zelfs Van Veen (die binnen de strafrechtswereeld toch wordt beschouwd als een behoudende functionalist), dat ook in onze samenleving de kans op folteren van verdachten nog in zodanige mate aanwezig is dat aan deze bepaling behoefte bestaat. In een noot onder een arrest van de Hoge Raad (HR 1979, 268) zegt Van Veen het beeldend als volgt: "... omdat achter een verplichting tot spreken aan de verdachte opgelegd, de schaduw van het martelen bij de muur van het verhoorvertrek optrekt".

De auteur A.A. Ansmink heeft in 1981 in een interessant artikel ("Het meewerken van de verdachte aan zijn veroordeling en art. 29 Sv", Rechtsgeleerdmagazijn Themis - 5, 1981, p. 426 e.v.) de ontwikkeling van het zwijgrecht onderzocht en het verband geanalyseerd met het zgn. nemo-tenetur beginsel, oftewel dat niemand eraan hoeft mee te werken om bewijs tegen zích zelf te leveren.

Voor onze casus is natuurlijk van belang, dat het uitgangspunt dat een verdachte op geen enkele manier gedwongen mag worden mee te werken aan zijn eigen veroordeling, de plicht van de verdachte onverlet laat om bepaalde handelingen te dulden die voortvloeien uit het gebruik van door de Wet toegestane dwangmiddelen. Die plicht bestaat: vgl. artt. 56, 72, 76, 95 en 195 Sv. Denk aan de staande gehouden verdachte, die naar zijn naam gevraagd daarop niet hoeft te antwoorden, dan géén strafbaar feit pleegt, maar die zelfde verdachte die zich losrukt uit de handen van de opsporingsambtenaar pleegt het strafbare feit van art. 180 WvSr (wederspanning). Zo is de verdachte die het bevel om aan het nemen van vingerafdrukken mee te werken negeert niet strafbaar op grond van art. 184 Sr (het niet voldoen aan een ambtelijke bevel), maar verzet hij zich door bijvoorbeeld met geweld zijn hand terug te trekken, dan pleegt hij - in theorie - het strafbare feit van art. 180 WvSr (wederspanning).

Men kan dan ook stellen (met Eissens en Staal, Dwangmiddelen in het Strafproces, Arnhem 1978), dat één van de kenmerken van dwangmiddelen is dat zij feitelijk bevoegdheden zijn, die slechts moeten worden geduld, maar waarbij medewerking niet kan worden afdwongen.

Wat is nu de betekenis van het voorgaande voor het verhoor? Want al is het afnemen van een verhoor (vgl. D/M, Aant. 17 op art.29 Sv) dan zelf geen dwangmiddel nu de verdachte niet tot antwoorden is verplicht, het is er in zoverre mee gelijk te stellen, dat het altijd een inbreuk op (het recht van) vrijheid van beweging van de verdachte impliceert.

De laatste zin, letterlijk overgenomen uit D/M, geeft eigenlijk al het antwoord op de vraag: het verhoor is geen dwangmiddel omdat niet geantwoord hoeft te worden en dat kan niets anders betekenen dan dat de verdachte, die uitdrukkelijk en eventueel

bij herhaling duidelijk maakt in het geheel geen antwoord te zullen geven vanaf dat moment het verhoor niet meer behoeft te dulden. Dat betekent dus ook, dat verhorende ambtenaren die desondanks doorgaan (en zeker in de mate als bij cliënt - nu vier weken lang elke werkdag -) en dus inbreuk maken op de vrijheid van beweging van de verdachte door hem in de verhoorsituatie te houden, bewust en dus tenminste met voorwaardelijk opzet misbruik van gezag plegen. Daarmee is de delictomschrijving vervuld van art. 365 WvSr:

"De ambtenaar die door misbruik van gezag iemand dwingt iets te doen, niet te doen of te dulden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie".

De LCT-koppels zijn dus gewoon al weken lang crimineel bezig en de Officier van Justitie is als uitlokker dader van hetzelfde misdrijf, danwel doen pleger, indien de LCT-koppels om welke reden dan ook strafloos zouden zijn.

Dat laatste zou wellicht kunnen worden beweerd op grond van de constructie dat het LCT slechts instructies van de Officier van Justitie zou uitvoeren. Ik denk eerder dat het omgekeerde het geval is, namelijk dat de Officier van Justitie blindvaart op het criminele compas van het LCT, danwel aan de leiband loopt van het LCT. Juridisch is dat echter van geen belang want hoe dan ook wordt er door staatsorganen systematisch en als voortgezette handeling in de zin van art. 56 WvSr het misdrijf van art. 365 Sr gepleegd.

Interessant is in dit verband nog, dat de verhorende koppels van het LCT zich tegenover cliënt niet achter de Officier van Justitie verschuilen maar achter de Rechter-Commissaris mr Monster. Bij herhaling hebben zij aan cliënt gezegd, dat zij de verhoren niet wilden maar dat het op last van de Rechter-Commissaris gebeurde.

U weet uit één van de overgelegde producties, dat dit aperte leugens zijn, dat de Rechter-Commissaris zich tegenover ons uitdrukkelijk distantiëerde van de verhoren, zij het dat hij meende deze verhoren niet te kunnen verhinderen (ik kom daar later op terug, mede in verband met de juridische consequenties

van deze misleiding van cliënt door de LCT-rechercheurs).

Voor de Officier van Justitie, i.c. mr Van der Kerk, geldt in ieder geval niet dat hij er zich op zou kunnen beroepen dat het bij hem hoogstens om culpose machtoverschrijding zou gaan, zodat hij niet strafbaar zou zijn op de voet van art. 365 Sr (vgl. Aant. 3 op art. 365 in het Commentaar op het WvSr van Noyon, Langemeijer en Remmelink). In dit verband is het nog aardig te vermelden, dat ik al onmiddellijk na de inbewaringstelling van drie van de acht arrestanten, in aanwezigheid van de Officier van Justitie mr Van der Kerk, een uitvoerige discussie had met de Rechter-Commissaris Monster (overigens een oud-politieman én een oud-student van mevrouw Prakken en mij) over de vraag naar de rechtmatigheid van urenlange verhoren terwijl de verdachten zich op hun zwijgrecht beroepen. De Rechter-Commissaris en ik waren het er toen in ieder geval over eens, dat er een moment komt waarop voortzetting van die verhoren onrechtmatig moet worden geacht. Ik meende dat die grens al lang was overschreden, de Rechter-Commissaris wilde zich daarover niet uitspreken. Wij zijn nu bijna vier weken verder en desondanks doet de Officier van Justitie net alsof hij nog steeds meent rechtmatig bezig te zijn.

B. Art. 29 Sv

Met het laatste ben ik weer terug bij art. 29 Sv, bij de vraag namelijk waar de grens ligt tussen toelaatbare beïnvloeding enerzijds en verboden pressie anderzijds, zoals Enschedé het in 1961 formuleerde (Verdenken en Verdacht worden, Tijdschrift voor Strafrecht 1961, p.61).

De uitdrukkelijke bepaling dat de verdachte niet tot antwoorden verplicht is kan men zien als een natuurlijk vervolg op het uitgangspunt dat slechts in vrijheid afgelegde verklaringen tellen. Langemeijer schreef al in het NJB van 1934 (Meer ongewoons in het Crisis-Organisatiebesluit 1933, NJB 1934, p. 93 e.v.) :

" De bepaling in art. 29 Sv, dat de verdachte niet verplicht

is te antwoorden, is toch eigenlijk vooral een door wetslegantie geboden afronding van de regel, dat de verhorende ambtenaar zich dient te onthouden van alles wat

kan leiden tot verklaringen, die niet in vrijheid zijn afgelegd".

Het is in de eerste plaats een negatieve instructie-norm voor politie en justitie, maar het is ook - historisch bezien - een tortuurverbod dat zich richt tegen al te vergaande op de verdachte uitgeoefende pressie.

Toch lijkt art. 29 Sv, oppervlakkig gezien, een paradox te bevatten, waarmee de staat in deze casus ogenschijnlijk zijn voordeel zou kunnen doen. Immers, uit de zinsnede: "de verdachte is niet tot antwoorden verplicht" kan worden afgeleid (vgl. D/M, Aant. 8 op art. 29 Sv), dat de verhorende rechter of ambtenaar ook het recht heeft de verdachte te ondervragen. "Het zwijgrecht van de verdachte valt niet samen met het recht om niet aan een ondervraging onderworpen te worden" (D/M, ibidem). Daarmee spoort het onderscheid dat wordt gemaakt in de Memorie van Toelichting op art. 30 ORO (het huidige art. 29) tussen het recht om te ondervragen enerzijds en het recht om te zwijgen anderzijds: "In een zo geprononceerd accusatoir proces als bijv. het Engelsche wordt de verdachte enkel, indien hij daarin toestemt, aan eene bepaalde ondervraging onderworpen...".

Dit meer dan een halve eeuw oude citaat geeft echter al aan, waarom het i.c. om een schijntegenstelling gaat. Inmiddels moet in verband met art. 6 van het Europees Verdrag, en met name in verband met de onschulds-presumptie van lid 2, ook ons strafproces als (tenminste) gematigd-accusatoir worden beschouwd. Art. 29 Sv en art. 6 lid 2 Europees Verdrag vullen elkaar aan (vgl. D/M, laatste zin Aant. 17 op art. 29 Sv). Dat wil bij ons nog steeds niet zeggen, dat de verdachte enkel, indien hij daarin toestemt, aan een bepaalde ondervraging wordt onderworpen. Het betekent echter wel, dat de verdachte, indien hij daartegen zoals i.c. uitdrukkelijk en herhaaldelijk bezwaar maakt, niet aan (verdere) ondervraging mag worden onderworpen. Dat brengt mee, dat het LCT c.q. de Officier van Justitie al vier weken lang systematisch in strijd handelen met art. 29 Sv, jo art. 6 lid 2 Europees Verdrag - en dus onrechtmatig handelen.

Het bizarre in onze casus is natuurlijk, dat er noch literatuur noch jurisprudentie bestaat over de van-meet-af-aan zwiigende verdachte, waarmee politie/justitie geen genoegen wensen te nemen en vervolgens daarnaar handelen - zoals i.c.. Wat dat betreft is onze feitelijke casus uniek, omdat mijn cliënt uniek is, in die zin dat hij de ook voor het LCT ongetwijfeld onbegrijpelijke prestatie heeft geleverd en nog levert tegen hun vier weken lange dagelijkse verbale en gedragsmatige terreur opgewassen te zijn. De literatuur en jurisprudentie gaan alleen over de vraag of van bepaalde door de verdachte afgelegde verklaringen, gezien de omstandigheden waaronder zij zijn afgelegd, moet worden gezegd dat zij niet in vrijheid zijn afgelegd. Aan die vraag komen wij nog niet toe - tot grote teleurstelling van LCT en Officier van Justitie.

Toch geeft ook de bestaande literatuur en jurisprudentie wel enige indicatie over de oplossing van onze casus, voor zover nog nodig.

De Hoge Raad formuleerde op 1 oktober 1985, NJ 1986, 405/6, wat onder het begrip "verhoor" moet worden verstaan:

" Het begrip verhoor impliceert een persoonlijk en rechtstreeks contact tussen ondervrager en ondervraagde waarbij eerstgenoemde beoogt tussen hem en de ondervraagde een communicatie tot stand te brengen tijdens welke van laatstgenoemde wordt verwacht dat hij de gestelde vragen aanstonds beantwoordt."

Deze definitie lijkt al mee te brengen, dat wanneer zowel de beoogde communicatie niet tot stand wordt gebracht, als de verwachting dat de vragen aanstonds worden beantwoord wordt beschaamd, niet meer van een verhoor kan worden gesproken. I.c. wordt al vier weken lang dagelijks gedurende vele uren,

zowel de beoogde communicatie geweigerd als worden er geen vragen beantwoord. Dat betekent dat er in onze casus al vier weken lang geen verhoren plaatsvinden, maar dat er systematisch wordt gepest en getreiterd, c.q. dat het misdrijf van art. 365 Sr jegens cliënt wordt gepleegd.

De bestaande literatuur is eigenlijk nog duidelijker. Rummelink, advocaat-generaal bij de Hoge Raad en hoogleraar strafrecht aan de Vrije Universiteit schreef al in 1966 voor het Rechtsgeleerd Magazijn Themis (p.307 e.v.) een artikel over "Het Verhoor in Strafzaken".

Rummelink stelt daarin terecht dat art. 29 Sv ook verbiedt daarbij gebruik te maken van vrijheidsbedreigende middelen. Hij oriënteert zich daarbij op het bekende rijtje van de zes ongeoorloofde uitlokkingsmiddelen van art. 47 Sr. Onder het middel "misbruik van gezag" rubriceert hij het geval van de autoritaire rechter die intimideert (p.332). Aangezien (ook volgens Rummelink, p. 348) voor de politie wat het verhoor betreft even strenge eisen gelden als voor de rechter, kan (mede gezien de producties) voor het LCT zonder meer misbruik van gezag worden aangenomen, nog daargelaten wat daarover al eerder is gezegd.

Onder het middel "geweld" rubriceert Rummelink langdurige verhoren (p. 332-335). Uit zijn artikel blijkt, dat hij een ondervraging van zes uur aan een stuk in dat verband onaanvaardbaar vindt. (Vgl. ook Aant. 9 op art. 29 Sv van D/M). Daarbij is voor onze casus van belang, dat het in de genoemde gevallen verdachten zijn die op de gestelde vragen antwoordden. Dat is natuurlijk van een geheel andere kwaliteit dan onze casus, waarin het er om ging en gaat om de verdachte door dagelijkse, vele uren lange en nu al vier weken durende verhoren te trachten te brengen tot het eerste antwoord.

De Memorie van Toelichting op het ontwerp van Wet tot Vaststelling van het Wvsv (zitting 1913-1914, nr. 286, p. 41) verbiedt uitdrukkelijk "elk te lang voortzetten van het verhoor".

Nogmaals, als het "te lang" voortzetten van een verhoor bij een antwoordgevende verdachte al onrechtmatig is, dan is dat a fortiori onrechtmatig bij een verdachte die aangeeft überhaupt niet te willen antwoorden.

C. Subsidiaire grondslag.

De juridische grondslag voor het zgn. "lichten" van een verdachte (d.w.z. het overbrengen van een verdachte van een huis van

bewaring naar een politiebureau ten behoeve van verhoor, confrontatie, reconstructie e.d.) is volkomen duister.

Er zijn auteurs, zoals prof. Singer-Dekker en prof. Balkema, die deze bevoegdheid afleiden uit art. 225 Invoeringswet Strafvorderingswet (vgl. Vademecum Strafzaken, noot 2 bij Aant. 21.13.3). Als wij echter kijken naar art.225 Invoeringswet Strafvordering dan lezen wij :

"Maatregelen in het belang van het onderzoek kunnen tijdens het gerechtelijk vooronderzoek door de Rechter-Commissaris en anders door het Openbaar Ministerie ten opzichte van de verdachte worden bevelen.

...

De verdachte kan tegen die bevelen een bezwaarschrift indienen en wel tegen bevelen van een Rechter-Commissaris tijdens het gerechtelijk vooronderzoek bij de Rechtbank en anders bij het Rechterlijk College dat tot het geven der in art. 65 van het Wvsv bedoelde bevelen bevoegd is."

M.a.w.: tijdens een g.v.o. zoals i.c. kan alleen de Rechter-Commissaris het zgn. lichten bevelen, hetgeen hij echter i.c. uitdrukkelijk niet doet.

Conclusie: het lichten op last van de Officier van Justitie is illegaal.

De illegaliteit van het lichten op bevel van de Officier van Justitie tijdens een g.v.o. blijkt uit het derde lid van art. 225: de verdachte valt tussen de wal en het schip, want kan geen bezwaarschriften indienen tegen een dergelijk bevel tot lichten van de Officier van Justitie.

Aan het vorenstaande doet niet af, dat de Hoge Raad (vgl. Vademecum Strafzaken, Aant. 22.2.3, noot 1) goed vindt, dat de Officier van Justitie tijdens het g.v.o. opsporingsonderzoek doet.

Aangenomen moet worden, dat de Hoge Raad niet aan de hier ter discussie staande maatregelen van lichten heeft gedacht, al was het alleen maar in verband met het duidelijke voorschrift van art. 225 Invoeringswet Strafvordering.

Voor zover toch uitgegaan zal moeten worden van een recht van de Officier van Justitie tot "lichten" gaat het i.c. om misbruik van recht. Gezien alle omstandigheden moet worden geconcludeerd dat de Officier van Justitie door zijn handelwijze (het "dekken" van het lichten van cliënt) in strijd handelt met een of meerdere beginselen van behoorlijke procesorde (m.n. détournement du pouvoir).

Slot

De inzet van deze procedure stijgt ver uit boven het directe persoonlijke belang van mijn cliënt. Het zal u niet verbazen, dat ik cliënt al weken geleden erover heb aangesproken om op basis van het geldende recht, althans op basis van mijn inschattingen over de mogelijkheden van dat recht, geen genoegen te nemen met zijn, naar mijn opvatting, staatsterroristische behandeling. Mijn beroepsgeheim verbiedt mij helaas om over de daarop volgende communicatie tussen mijn cliënt en mij ook maar één woord te zeggen.

Ik kan over deze problematiek wel het volgende zeggen: het bijna zeventig jaar geleden ingevoerde zwijgrecht en de mededelingsplicht daarover werd in 1936, bij de opkomst van het fascisme, in de Tweede Kamer ter discussie gesteld. Bij deze behandeling in de Tweede Kamer constateerde minister Van Schaik, dat in 1920 de neiging overheersend was geweest om de positie van de verdachte te versterken: "Echter" vervolgde hij "tussen al die bloemen is een distel geraakt".

Het is niet voor niets dat wij die distel nu, wéér, moeten verdedigen.

Vijftig jaar later gaat het wéér om het bevechten van de distel van het fascisme.

Het klinkt misschien dramatisch, maar het is het niet, omdat het reëel is: ik ben ervan overtuigd dat er, als u mijn vordering afwijst, ook juridisch geen barriere meer zal zijn voor (tenminste) psychisch folteren.

In die zin gaat het in deze zaak al lang niet meer om de belangen van cliënt.

'AKTIEWEEK 19' KOPENHAGEN

Dit is een inleiding op het stuk uit Kopenhagen dat op de volgende pagina's te lezen is. Het is een overzicht van de aktieweek tot vrijdag de dertiende.

Zoals gewoonlijk had de Kopenhaagse aktiebeweging dit voorjaar alweer een week van ludieke demo's, akties, happenings en manifestaties opgezet. Dit jaar had de aktieweek, de eerste sinds de bekende Piratenweek van 1986 de eenvoudige naam "Week 19", met het parool "doe het in week 19". Deze aktieweken fungeren als massale uitstapjes van de beweging naar de burgerij: een kans om de aandacht te vestigen op gekozen thema's en op de eigen politiek. Daarbij lag de nadruk dit jaar op het toegankelijk zijn voor nieuwe mensen. Hiervoor diende het Jeugdhuis, met een speciaal voor deze week opgezette info-shop, bijna elke dag eten en muziek en elke dag een video-reportage van de akties van de dag daarvoor. Ook was er een piratenradio met uitzenden begonnen in die week. Elke dag was er een ander thema voorbereid dat al van tevoren was gekozen.

"Week 19" werd geopend met een vrolijke en sterke demo - Een minderheid maar veel! - en de eerste happening: een 'Top-meeting ter zee'. Uitgevoerd op een kleine roeiboot door karikaturen van van de Deense EEG-vertegenwoordigers met hun varkenskoppen-dragende makkers. De 'Top-meeting' werd beëindigd door een autonome aanval en de politici moesten hun heil op het land zoeken onder een regen van tomaten en eieren. De demo liep verder naar het hoofdkantoor van Shell, om hen te feliciteren met hun 75ste jubileum. De nacht hiervoor was de S van de lichtreklame op het dak verwijderd om de jubileumgasten te laten nadenken over waar zij naar toe gingen. Verderop deelde de demo grote aardbeien uit aan een ieder die zij wel zagen zitten, bv. de info-shop Demos. En, op naar de bak, net op tijd om de Daltons en Rataplan te zien ontsnappen vanaf de gevangensmuur. Er volgde een korte schermutseling toen de smeris Lucky Luke-aspiraties kreeg en probeerde de Daltons te arresteren - doch waren er geen krakers in Wild-West-strips en wel veel in Kopenhagen.

Zondag de 8e was er een tribunaal over repressie in Denemarken met inbreng van de arrestanten, opgepakt vorig jaar in verband met Shell-akties, arbeiders gekonfronteerd met repressie tegen hun stakingen en blokkades en een advocaat die probeerde enige analyse over de toenemende repressieve houding van de politiek in te brengen. 's Middags was er een milieu-demo per fiets, rolschaats en skate-board, gericht tegen de milieu-vervuilers. Alles liep OK totdat de demo stopte en een taxi-chauffeur onverwachts door de demo heen scheurde. Een gewonde moest in ziekenhuis worden opgenomen, maar voor de meesten, doordat het zo snel gebeurde, was er geen kans om te reageren, bleef alleen shock en frustratie over.

Maandag de 9e was uitgeroepen als anti-EEG/NAVO-dag. Ongeveer 300 mensen, gekleed als 'Mega-hippies', hielden een vreedzame vredesbetoging. Toen namen zij plaats op een plein en begonnen zittend een vredeshymn te zingen - aanleiding genoeg om aangevallen te worden door 'NAVO'-troepen. De 'vredes-freaks' werden 'smashed to

peaces' en aangehouden of atge-maakt door de soldaten, bewapend met speelgoed geweren. Wel werd er iemand echt gearresteerd omdat hij een sirene liet afgaan - iets dat blijkbaar verboden is voor burgers.

Het was de bedoeling om dinsdag de 10e te gebruiken als anti-fascisme-dag, maar de voorbereidingsgroep vond het onderwerp te breed om eenvoudige aanknopingspunten te vinden en dat er onvoldoende discussie was geweest binnen de scene hierover. Daarom besloten zij om dit onderwerp te laten vallen tot een later tijdstip. In plaats van anti-fascisme-dag ging dus een grote groep proletarische winkelen (hit&run) - zij jatte zoveel dat iedereen mee kon gaan picknicken buiten de stad terwijl de rest van de samenleving zich druk maakte over de verkiezingen die dezelfde dag werden gehouden.

Woensdag de 11e. 'Big Brother day' met speciale aandacht voor het 'SSP'-programma. Dit programma, 'School-Social-Politiek', is opgezet vorig jaar om kriminaliteit onder jongeren te voorkomen. Echter, het houdt in dat er nu een systeem van observatie en registratie in elke peuterschool, basis- en andere scholen en gesubsidieerde jongeren centrum is. Jongeren, waarvan wordt waargenomen dat zij dreigen van 'het rechte pad af te dwalen' worden meteen in de gaten gehouden. Binnen dit systeem nemen sociale indicaties een belangrijke plaats in, net zoals 'oplossingen' worden gepresenteerd als sociaal: een manier om deze 'verloren zielen' te helpen. Deze ontwikkeling wordt door ons beschouwd als een stap verder op weg naar totale controle en registratie door het smeris-apparaat en verder misbruik van persoonlijke informatie. Mensen gingen de straat op om straat-theater te maken, met 'pedagogen' jongeren aan het vangen voor hun projecten, en de Raad voor bestrijding van kriminaliteit kreeg wat nieuwe kleurtjes op z'n voorgevel. 's Avonds was er weer een tribunaal, druk bezocht door pedagogie-studenten.

Donderdag de 12e was Internationale Solidariteitsdag. Zes galgen werden geplaatst op het plein voor het stadhuis met elk een vlag. Een voor de VS, EEG, NAVO, Zuid-Afrika, Israel en Shell, die waren in brand gestoken (een brave Yankee-toerist probeerde vol trots zijn vlag te redden). Hierna werden zo'n 200 spuitbussen verf uitgedeeld en mensen hielden een 'kalkdemo' de hele weg naar het Jeugdhuis. Die weg wordt wat opgevrolijkt met leuzen als 'Burn Shell to hell' 'Steun de RAF-gevangenen enz.

Het verslag over wat er vrijdag de 13e gebeurde kun je lezen op de volgende bladzijden.

kopenhagen

27-5-88.

TWEE WEKEN VAN SMERIS AANVALLEN

De laatste paar weken zijn een aanhoudende aanval tegen de kraakbeweging geweest, geleid en uitgevoerd door de smeris en gedekt door politici en een bloeddorstige pers.

Van 7 tot en met 13 Mei was er een aktieweek in Kopenhagen, een week van demonstraties, straat-theater, manifestaties en directe actiestegen verschillende aspecten van het imperialistische/kapitalistische systeem en een uitdrukking van het verzet daartegen. Dit is iets dat degenen aan de top weigeren te accepteren, en diens gevolg hebben ze erop gereageerd. De eerste paar dagen hield de smeris zich relatief afzijdig, ze waren er tevreden mee de hongerige sensatie-pers te bedienen met leugens en verdraaiingen over gewelddadige, onkontroleerbare krakers/demonstranten, en over hoe machteloos zij zijn om in te grijpen en de orde en rust te herstellen.

Op Vrijdag de 13^e waren alle ochtendkranten vol met verhalen van de zoveelste onwettige, gewelddadige krakers-demo (waarbij de demonstranten o.a. in konflikt zouden zijn gekomen met een groep immigranten en vluchtelingen) en over hoe de smeris voor deze dag voor een bloedbad vreest en dat het enige waar de krakers in geïnteresseerd zijn, een openlijk konflikt met de smeris is. Steeds wordt benadrukt dat de krakers konstant een gevecht met de smeris zoeken, maar dat de smeris daar niet op ingaat omdat ze bang zijn voor de gevolgen. Ironies genoeg was vrijdag als verrassingsdag gepland, om 1 uur 's middags was er een vreedzame bezetting van een huis, midden in Kopenhagen. Eerst begonnen mensen de straat te barrikaderen, maar velen vertrokken weer vanwege de slechte staat van het huis en omdat de hele aktie zo ongeorganiseerd en slecht nagetrokken was. Na discussies, zowel met elkaar als met de buurtbewoners, werden de barrikades opgeruimd en het besluit werd genomen het huis te verlaten. Ondertussen had de mobiele eenheid de straat aan twee kanten afgegrensd en de omgeving wemelde van de stillen.

Iemand van het wijk-komit  vertelde de smeris dat de krakers aan 't vertrekken waren; de groep liep de straat over om weg te gaan, maar over de smeris-radio kwam het bevel om alle krakers in elkaar te slaan en te arresteren (letterlijk). Toen chargeerde de smeris, ze sloegen de mensen tegen de vlakte en boeiden ze toen, waarbij de stillen iedereen die door zijstraatjes probeerde weg te komen, neerknuppelden. In totaal werden 21 mensen gearresteerd, maar 's avonds werden ze al weer vrijgelaten met de aanklacht van "huisvredebreuk" en sommigen met "het aanvallen van een politie-beampte"!!

Meteen hierna bestormde een grote macht van mobiele eenheid, militaire politie, honden & begeleiders en de 'special branch' het Ungdomshuset (Jeugdhuis), waar veel van de activiteiten van de aktieweek begonnen en ge indigd waren, met het excuus dat ze op zoek waren naar gestolen verf! Het huis werd vanaf de 4e verdieping militant verdedigd. Al de 19 mensen die zich op dat moment toevallig in het huis bevonden, werden gearresteerd ( en vrouw werd later weer vrijgelaten omdat ze te jong was om in bewaring gesteld te worden). Ze werden kollektief aangeklaagd voor 'het gebruik van geweld' hoewel er tegen niemand als individu enig bewijs was. Dit is een nieuwe wet die ze proberen te gebruiken, wat ze tot nu toe niet gelukt is. Het geeft ze het recht om iedereen aan te klagen die aanwezig is tijdens een demo, of in een huis, etc. waar geweld, kriminaliteit of verzet gebruikt wordt. In principe is dit dezelfde wet als die waarop de Sharpville Six veroordeeld zijn (eens te meer heeft Links haar hypocrisie aangetoond door w l hard te keer te gaan tegen zo'n groteske wet in Zuid-Afrika, maar zich stil houden als dezelfde wet hier wordt toegepast). De gevolgen van de wet zullen weinig verschillen van die van de 'Public Order Act' in Engeland.

Als reactie op de gebeurtenissen in Tegleg rdstade en om de smeris uit het Jeugdhuis te krijgen, barrikadeerde een grote groep mensen de N rrebrogade en vochten ze tegen de smeris (waarbij ze o.a.  en van hun transits vernielden, twee inspecteurs het ziekenhuis insloegen en 4 re-schilden jatten). Hierna trok de groep terug naar het kraakpand in Baldersgade, al snel had de smeris de omgeving omsingeld en na de eerste traangas-aanval trok iedereen zich terug in het huis. Gedurende de volgende 2 3 uur werd het huis door een grote smerismacht belegerd die vastbesloten was het te bestormen. Ze bombardeerden het pand konstant met traangas en probeerden het pand v le malen te bestormen, maar ze werden steeds weer teruggeslagen door de grote hoeveelheid stenen, katapults en hun eigen traangasgranaten waarmee ze bekogeld en beschoten werden. Uiteindelijk werd de smeris gedwongen zich terug te trekken omdat er in de rest van de stad te veel problemen waren, veroorzaakt door mensen, uit solidariteit met het kraakpand.

Die avond om 10 uur verzamelden zo'n 300 mensen in het Jeugdhuis en was er een spontane demo naar de Blegdamsvej-bajes waar de ruiten werden ingegooid en twee smerisauto's vernield. Op de terugweg naar het Jeugdhuis werden onderweg alle bankruiten ingegooid, net als de ruiten van de IRMA (een winkelketen dat handel

drijft met Israel). Het gaf veel kracht om zo snel en zo konkreet op hun aanval te reageren en om, voor de eerste keer, in staat te zijn hun tegen te houden bij het ontruimen van een kraakpand. Dezelfde dag moesten de 18 voor de rechter verschijnen, ze kregen (voorlopig) 13 dagen voorarrest. De verdediging konkludeerde: "Het is nu een misdrijf om in het Jeugdhuis te verblijven?" waarop de aanklager zei: "Het is uitermate strafbaar om op het moment in het Jeugdhuis te zijn"!! De volgende 2 avonden waren er lawaai-demo's bij de bajussen en de vrije radio die tijdens de

justite-systeem is. De officier weigerde de zaak buiten de rechtbank met journalisten te bespreken, waarbij hij opmerkte dat dit soort zaken te gecompliceerd is om uit te leggen aan taxi-chauffeurs en hot dog-verkopers. Op vrijdag de 20e was er een officieel aangekondigde demo met de eisen 'handen af van de kraakpanden' en 'laat de gevangenen vrij'. De hoofdkommissaris, die er niet in geslaagd was z'n eis, om krakers-demo's te kunnen verbieden, er door gedrukt te krijgen gebruikte de pers om te zeggen dat als één van z'n jongens een vuurwapen tegen de demonstranten zou gebruiken, dat geheel legaal zou zijn. Voordat de demo begon, hielden stillen mensen aan die naar de demo gingen en fouilleerden ze. Toen een taxi arriveerde, komend van het Jeugdhuis, arresteerde de smeris gelijk 4 inzittenden. Een groep van 30 demonstranten die vlakbij stond, ging achter hun aan, waarop de smeris er 3 vrijliet, maar ze trokken hun pistolen en achtervolgden de demonstranten met pistolen en honden, kamden de hele omgeving uit, hielden veel mensen aan en arresteerden er 7. De demo verliep zonder incidenten hoewel de sfeer zeer gespannen was en de smeris met gasmaskers klaar stond, wachtend op 't minste excuus om aan te vallen. Sinds vrijdag is de druk gebleven, op dit moment staat het kraakpand in Baldersgade onder directe ontruimingsdreiging binnen de komende 14 dagen en de smeris-chefs roepen om het recht om kraakpanden te ontruimen zonder toestemming van de eigenaar (iets wat ze sinds Ryesgade toch al deden, maar nu krijgen ze de wettige ondersteuning) en ze roepen om een verbod op maskers, net als in de BRD.

Diskussies over de aanvallen

Gezien de achtergrond van de gebeurtenissen van de laatste weken - vele arrestaties, smeris-invallen in het Jeugdhuis, pogingen om het kraakpand in de Baldersgade te ontruimen, een massieve hetze-kampagne tegen de kraakbeweging door de media, politici en de smeris, etcetera - hebben we gediskussieerd wat dit voor ons op de lange termijn betekent en wat we kunnen doen tegen hun pogingen om de kraakbeweging in Denemarken te verpletteren. De afgelopen tijd is er een kollo-sale ruk naar rechts geweest, zowel parlementair (de fascistiese partij behaalde 10% van de stemmen bij de verkiezingen op 10-5-'88) als op straat-nivo. De neo-nazi partij groeit en is nu met aanvallen begonnen, zoals 2 dagen geleden toen ze probeerden het kantoor van een linkse anti-racistiese partij

aktieweek begonnen was, werd door vrienden van de arrestanten gebruikt om ze te steunen. Het was geweldig om in contact te blijven met hen die binnen zaten en gaf zowel ons als hun veel kracht. De 18 gingen weer naar de rechtbank om in beroep te gaan tegen hun detentie, de rechters aksepteerden hun beroep en lieten ze weer vrij. Het is duidelijk dat de druk van buiten heeft bijgedragen aan hun vrijlating, de rechtbank voelde dat iedere dag dat ze binnen zouden zitten, meer en meer mensen bewust werden hoe verrot en onrechtvaardig het

af te branden.

Deze ruk naar rechts is ook een bedreiging voor ons in de kraakbeweging. De hetze-kampagne in de media, primair door de smeris, bedreigt alle kraakpanden met ontruiming op zeer korte termijn, ongeacht de kosten, en de aanval op Baldersgade was slechts een voorproefje van hoe massief ze aan zullen vallen. Op dit moment staat het pand onder een grote, konkrete bedreiging. De eigenaar van het huis heeft de krakers 14 dagen gegeven om op te rotten (tot 9-6-'88) en anders geeft hij de smeris toestemming het huis te ontruimen. Dit betekent dat we allemaal volop bezig zijn met het mobiliseren voor de verdediging van het huis, die natuurlijk militant zal zijn, en met het versterken van de barrikades in het huis, praten met de buurtbewoners om ze voor te bereiden op wat er gaat gebeuren, etc.

We zien de komende ontruiming als een enorme bedreiging tegen de rest van de kraakbeweging omdat de toestemming om het huis te ontruimen erdoor gedrukt is door middel van de hetze-kampagne in de pers en dat betekent dat hun pogingen om ons te isoleren en af te schilderen als gevaarlijke criminelen zonder politieke identiteit, gelukt is.

We zien hun pogingen ons te isoleren en te verpletteren als een internationaal proces, dat in heel west-Europa wordt doorgevoerd. Verzet tegen imperialisme/kapitalisme en racisme

moet worden vernietigd, zodat ze hun vreselijk belangrijke, rustige thuisbasis kunnen hebben. Hun "counter insurgency" in west-Europa, die door o.a. Nato en Trevi worden gepland, moet zo effectief en omvattend zijn dat mensen bang worden en zich niet langer verzetten maar een normaal leven gaan leiden, zodat zij ongestoord hun uitbuiting en onderdrukking in de 3e wereld en hier in europa voort kunnen zetten. Hier in Denemarken is de kraakbeweging de meest opvallende bedreiging voor hun fascistiese plannen en daarom moeten ze ons het eerst aanvallen, om op die manier anderen af te schrikken ook in verzet te komen.

Hun pogingen ons te isoleren, en hun voorbereidingen Baldersgade te ontruimen worden ook duidelijk uit de registratie, constante observatie van de kraakpanden, zware kollektieve straffen en verhoogde repressie op alle gebieden.

Met betrekking tot het Jeugdhuis: er zijn ook plannen om dit te ontruimen, dus we hebben genoeg te doen op dit moment.

REVOLUTIONAIRE GROETEN UIT

KOPENHAGEN:

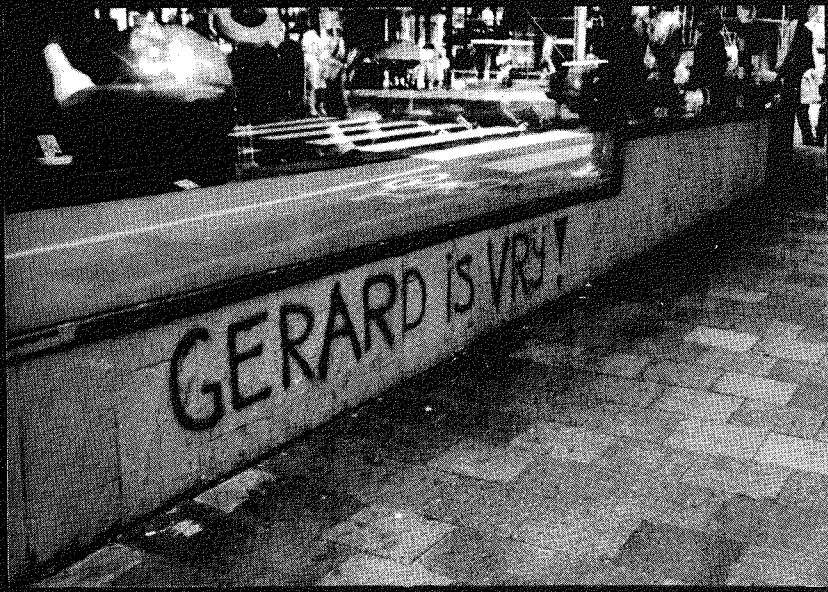
DE STRIJD VOOR BEVRIJDING IS

INTERNATIONAAL:

FRONTLINE INFO
Alb. Cuyppstr. 8 Amsterdam

STEUN IN ELKE FORM IS WELKOM!

DE ZWARTE 17

Veel Zwarte lezersters zullen Gerard persoonlijk kennen, anderen kennen hem uit de Zwarte. Hij heeft n.l. vorig jaar 10 maanden vast gezeten i.v.m. de bomaanslag die de RRF pleegde op een reisburo van American Express. Op 3 februari '87 werd hij daar voor opgepakt; hij kwam op 29 november vrij. Op vrijdag 25 maart is hij uit Den Haag vertrokken. Hij was al een tijd depressief. Hij zei tegen mensen om hem heen dat hij er een tijdje tussenuit ging, een tijdje weg uit de aktiebeweging. Veel mensen zagen dat als een goeie stap en hoopten dat hij zich hierdoor beter zou gaan voelen. Vrienden die dichterbij hem stonden waren bang dat hij zichzelf wilde doden. Hij had daarvoor al signalen gegeven, en we namen die signalen ook serieus. Verschillende mensen hebben in de weken voor hij wegging nachtenlang met hem gespraat, maar niemand die uit het leven wil stappen zegt dat niet letterlijk, en je kunt iemand niet tegenhouden. Toen hij een week weg was kregen een vriend en ik een brief. Nog steeds geen duidelijkheid, nog steeds afwachten. Een zin uit één van die brieven die de strekking goed weergeeft: "De liefde voor het leven is voor mij tot op een nulpunt gedaald". Toen Gerard is weggegaan heeft hij een afscheidsbrief achtergelaten voor al z'n vrienden en kennissen. Een brief die iedereen die nog geen vermoedens in die richting had, wakker schudde. We besloten Gerard niet te gaan zoeken, omdat we ten eerste niet wisten waar hij was en bovendien zou hij dat niet willen. Hij moest de keus om te leven of te sterven ongehinderd zelf kunnen maken. Wij konden hem niet meer helpen. Er volgde een maand lang onzekerheid, en hoop. Geen bericht goed bericht?

Op woensdag 27 april belde de politie. Gerard was gevonden. Hij had al een maand in het IJsselmeer gelegen. Hij is aan-

gespoeld op het midden van de afsluitdijk, bij het monumentje. De Haagse politie was bot. De Wieringerwerfse politie was menselijk. Gerard had een briefje bij zich (gedateerd 29 maart) "Sorry dat jullie me zo moesten opvissen maar ik had er genoeg van. Opgebrand." Verder z'n naam en adres, en een regeltje waarin hij het kraakkafee BB tot erfgenaam maakt. Ik respecteer zijn keus. Hij is als kind al vermoord. Vermoord door de maatschappij die een man moest maken van een gevoelig mens, vermoord door de regiems van de ziekenhuizen waar hij te vaak en te veel ingelezen heeft door een stom ongeluk, vermoord door een samenleving die hem en z'n tweelingzusje uit elkaar wilde halen wat uiteindelijk gelukt is, want ook zij heeft zichzelf 5 jaar geleden gedood. Vermoord door de jeugdgevangenis, de kindertehuizen en uiteindelijk in '87: alweer de gevangenis. Ik wil twee stukjes tekst hieronder zetten. Het eerste is een stukje uit een brief die ik heb voorgelezen op Gerard's crematie. Het tweede is iets wat Gerard zelf geschreven heeft toen hij nog in de bajus zat. Het gaat over het HvB in Rotterdam.

Lieve Gerard,
Ik heb de laatste paar jaar van je leven veel met je doorgebracht. Het waren bijzondere jaren. Jij bent bijzonder. Jij wist mensen te raken. Ik merk nu dat ik niet minder van je ben gaan houden, geen moment. Het werd alleen onmogelijk nog langer zo met jou samen te leven. Omdat het leven voor jou onmogelijk werd. Het leven is je onmogelijk gemaakt. Jij werd vaak zelf gekwetst door het leed wat er is in deze wereld. Je trok het aan, hielp veel mensen uit de goot maar bleef er zelf op de één of andere manier inzitten. Je weigerde je aan te passen aan deze keiharde, individualistische maatschappij, waar de

gezonde rijke mensen met een zorgeloos leven alle anderen omverlopen. Je had gelijk, alleen werd je vrijheidsstrijder en slachtoffer tegelijk. Ook, omdat je voor alles mens wilde blijven. En dat is je ook gelukt. Tot de waslijst van ellende en verdriet te lang werd. Ik weet niet wanneer je het besluit genomen hebt om een punt te zetten achter dit leven. Ik weet wel dat je er al jaren over nacht.

Petra

Vrijdag 27-3-87
v.d. Hoeff: G
cel no: 226
reg no: 274658

Ochtend

Wakker geworden draai ik me slaperig om en denk o ja vrijdag. Kan de geluiden op de ring horen, slaan met deuren en een dove laag klinkende stem. Wassen, mm 7 uur dus. Ik sta op en aan m'n lome gevoel herken ik dat ik diep geslapen heb. Het ritme treed weer in werking. Pak m'n handdoek, zeep, tandenborstel. Zoals elke ochtend kletterende metalen pisbakken die leeggooit worden tegen de stenen pot. De lucht van verschraalt en verzuurd pis prikt in m'n neus, het valt me op dat je er snel aan went. Ik vul de plastic cola fles met water en ga terug naar m'n cel zonder een woord te wisselen met al die slaperige gezichten die langs me lopen. Maak m'n bed op en op het zelfde moment gaat m'n deur op slot, ik heb niet gezien door wie maar hoor nog net 'tot straks'. Ook zo'n stopwoordje hier denk ik. Zet een kopje op tafel en een bord en schil een sinasappel, de deur gaat weer open. Thee, wat inhoud half acht. Toch wel lekker zo'n koppie thee, rommel nog wat rond, luister naar het nieuws van 8 uur, rook een shaggie. Dan tien over acht de grote koperen bel die midden in de nor wordt geluid en galmt over alle ringen, werken dus. Alle celdeuren gaan weer open en iedereen die werkt loopt met z'n kopje voor de koffiepauze naar beneden. Ik wacht samen met de andere schoonmakers op de begane grond tot de kast met schoonmaakmiddelen open gaat. De rest loopt door, de trap af de kelder in naar de keuken, werkplaatsen enz.

Gisteren is m'n nieuwe baantje ingegaan, huishoudelijke dienst, dus niet meer de kelder in denk ik. Ik sta te kijken hoe langzaam iedereen, onder het maken van flauwe grappen die volgens mij het leukst gevonden worden door de bewaersters die op staan te letten met hun stoere houding, de

kelder in verdwijnt. Het lijkt wel de ingang van een voetbalstadion. Ik groet nog een paar jongens waar ik beneden mee gewerkt heb. Zo, alles is weer rustig geworden en wij gaan ook aan het werk. Samen met Cor, degene die me in werkt in de geheimen van het schoonmaakvak, ik moet er wel om grinniken drie jaar lang niks anders gedaan als vaste baan, gaan we naar één van de twee bunkers die gebruikt worden voor recreatie. Tafels, stoelen, dambord, tv, sjoelbak. (vermaken jullie je een beetje jongens?) De bunker is lang en smal met links en rechts de luchtkooien voor diegenen die apart zitten. Moest wel even denken aan de tijd die ik er zelf heb doorgebracht, leek zo lang geleden. Door een raampje in de deur zie ik dat er een kooi bezet is en groet het slachtoffer die vrolijk naar me glimlacht. "Aan het werk" schoonmaken die boel. Even later komt er een bewaker aan lopen met nog ie mand die gelucht moet worden. Sleutel in de celdeur, mooi gaat niet open, volgende deur vergeet het maar, dan de derde schoppen slaan trekken eindelijk. Ik sta er met de andere met een grijs bij te kijken. Tsja dat krijg je als je ze dicht verft. Maar ik heb wel door dat er weer iets is om het bij de koffie over te hebben. Ja toch merk ik het wel dat je wat vrijer rond kan lopen meer lucht. Ook op C gaat alles wel volgens de regels maar soepeler. Zo 10 uur, koffie drinken, best wel lekkere koffie vind ik, ik zit het altijd rustig op te drinken, jammer genoeg is er altijd maar genoeg voor één kop per persoon. Ik zit te luisteren naar een verhaal van iemand die over een maand naar huis gaat en wat die wel niet allemaal heeft achtergehouden. Waar die als die vrij is even als een koning van gaat leven, ja voorzichtig natuurlijk want de kid mag hem natuurlijk niet pakken. "De rooie vliegen om je oren". Als ik zo naar hem kijk heb ik meer het gevoel dat ie vergeten is dat we koffie zitten te drinken en hij hardop zit te dagdromen. Maar ik moet toegeven het werkt wel als een griepedemie, iedereen is plotseling besmet. Ik merk wel dat ik in dat opzicht buiten sta. Als mij wat gevraagd wordt gaat dat meestal heel voorzichtig. Tegen half elf koffie op en aan het werk. De grote hal dweilen en met de boenmachiene. Af en toe een praatje, een roddel en een shaggie. Verder met je eigen gedachten glijd de tijd naar twaalf uur. Eten. Luchten. Op naar de middag, meteen een heel ander ritme.

Muiden Chemie

WAAROM DEMONSTREREN?

De oorlog tussen Iran en Irak heeft al aan meer dan één miljoen mensen het leven gekost, en maakte een veelvoud verminkt en invalide. Maar ook de financiële schade is onvoorstelbaar. De economieën van beide landen zijn in rokende puinhopen veranderd. En de burgerbevolking is het slachtoffer. De regeringen van Iran en Irak gebruiken de oorlog als ekskuus voor armoede en onderdrukking. De bevolking moet de soldaten leveren, en zij lijdt onder de raketaanvallen op steden en dorpen. Vooral de Koerden hebben veel te lijden onder de oorlog, zoals 16 maart j.l. weer bleek bij het bombardement op de Koerdische stad Halabja. Er vielen zeker 5000 burgerslachtoffers d.m.v. chemiese wapens. Hoe kan zo'n bloedige oorlog doorgaan?

De eerste reden is dat zowel het islamitische regime in Iran als het Baathregime in Irak de oorlog gebruiken om aan de macht te blijven. Een tweede reden is dat de wapenindustrieën groot belang hebben bij voortzetting van de oorlog. Talloze landen, niet alleen in het westen maar ook b.v. de USSR en China, verkopen maar al te graag wapens en maken zo grote oorlogswinsten; over lijken. De oorlog is ook op een andere manier nuttig voor het Westen: als ekskuus. Om haar (olie)belangen te beschermen en eventuele revolutionaire ontwikkelingen in de kiem te smoren, heeft het Westen een enorme oorlogsvloot op de Golf gestationeerd. Maar ook de USSR meent daar militair aanwezig te moeten zijn. Deze oorlogsvloten voeren de spanning in het gebied alleen maar verder op. Wat heeft Nederland hier nou mee te maken? Alles. Er varen Nederlandse mijnenjagers in de Golf. Deze schepen kunnen niet per definitie defensief genoemd worden, alleen al omdat ze onderdeel zijn van de gehele Westerse oorlogsvloot. En zoals bekend hebben Amerikaanse schepen al verscheidene malen Iraanse doelen aangevallen. De enige bijdrage aan de vrede die de oorlogsvloten kunnen leveren is vertrekken uit de Golf. Nederland is ook op een andere manier nauw betrokken bij de oorlog. Want Nederland is één van de landen die wapens verkoopt aan Iran en Irak. Van schepen voor de Iraakse marine en kruit voor Iran tot de grondstoffen voor chemiese wapens. Vooral Muiden Chemie

heeft sinds 1983 via allerlei sluiptwegen grof geld verdient aan de oorlog tussen Iran en Irak. Via o.a. Engeland, Oostenrijk en Joegoslavië werd het kruit naar Iran vervoerd, met medeweten van de direktie. Onlangs probeerde Muiden Chemie het via Portugal, maar een eksportvergunning naar dat land werd geweigerd.

Waarom zou je nog demonstreren als Muiden Chemie niet via Portugal aan Iran mag leveren? Ten eerste protesteren we niet alleen tegen de wapeneksporten, maar tegen de gehele Nederlandse betrokkenheid bij de oorlog tussen Iran en Irak. In de tweede plaats demonstreren we omdat Muiden Chemie door haar enorme leveranties symbool is geworden voor alle illegale wapeneksport van Nederland naar Iran of Irak, in heden of verleden. In de derde plaats omdat Muiden Chemie telkens weer via juridische slimmigheden probeert alsnog via Portugal aan Iran te leveren. En ten vierde omdat Muiden Chemie zeer waarschijnlijk via allerlei sluiptroutes nog steeds aan Iran levert. Zo is volgens het weekblad 'De Tijd' Griekenland het nieuwste doorvoerkanaal. Werkgelegenheid mag in deze kwestie nooit het argument zijn. Een belangrijk deel van de banen bij Muiden Chemie is juist ontstaan door de illegale wapeneksporten. Maar vooral omdat banen ten koste van mensenlevens onaanvaardbaar zijn. De FNV zou ander werk moeten eisen. De oorlog tussen Iran en Irak mag niet doorgaan. Daarom moeten alle (Nederlandse) bedrijven, óók Muiden Chemie, hun wapenleveranties onmiddellijk stoppen. Dient er een einde te komen aan de militaire interventie in de Golf, en moeten de Nederlandse mijnenjagers terug uit de Golf. De reaktionaire regimes van Iran en Irak verdienen algemene veroordeling!

AKTIEKOMITEE STOP DE OORLOG TUSSEN IRAN EN IRAK

Waarin deelnemen: het anti-Golf-oorlogkomitee (AMOK, BONK, PSP, PSJg en SAP) Vrouwen voor Vrede en Rebel en talloze individuele Iraniërs, Iraki's, Koerden en Nederlanders. Vanuit diverse steden vertrekken bussen naar de demonstratie (info: 020-267374). Voor treinreizigers: vanaf station Weesp zal een pendelbus rijden.

TER DISKUSSIE

a

Een maand geleden was er in Amsterdam een discussie-avond n.a.v. de initiatieven van de arrestantengroep 11/4. Na de demonstratie van 21/4 was hier en daar kritiek te horen op de inhoud van het pamflet met de oproep voor de demo en op het discussiestuk uit de info-brochure (Zwarte-extra). Het doel van de avond was mogelijk te maken dat die kritiek nu eindelijk eens rechtstreeks werd uitgesproken, zodat er een echte discussie over gevoerd zou kunnen worden. Het was wat dat betreft een bijna historische bijeenkomst. Het tweede doel was een nieuwe stap te zetten in de discussie over radikale strijd en te proberen tot meer continuïteit daarin te komen. Op de tweede avond zijn we daar wel iets verder in gekomen, hoewel zeer moeizaam en voorzichtig. Een concreet resultaat van de discussie was het initiatief tot het vormen van een eigen blok binnen de anti-apartheid-demo van 11/6.

In dit stuk willen we delen uit die discussies, zoals ze op papier verschenen zijn, bij elkaar brengen en voor meer mensen toegankelijk maken. Omdat we denken dat deze discussies ook elders leven en voor meer mensen interessant zijn.

Tijdens de eerste bijeenkomst werd een stuk uitgedeeld waarin een paar mensen hun kritiek verwoordden. Daarop zijn twee reakties gekomen, die voor de tweede bijeenkomst verspreid zijn. Wat hieronder volgt zijn de relevante gedeeltes uit die drie stukken.

UIT HET EERSTE STUK

"De zware zinnen van de arrestantengroep, van de RARA-verklaringen, van de anti-imp'i's, zijn absoluut. Er is strijd, er zijn fronten, wij zijn commando's. Vechten naast, met en voor alle strijders in de derde wereld is ons enig perspectief. De repressie neemt toe, politieke gevangenen worden gemaakt, we worden voortdurend in de gaten gehouden. Het wordt harder, maar we vechten door met de rug tegen de muur.

Mooie strijd, wie wil daar nou bijhoren? Waar is de ironie, de speelsheid, het spotten met de staat die niet begrijpt? Waar is de kick, de vreugde die we hadden als er weer een aktie was gelukt? Waar is de eigen kultuur, ons aantrekkelijke leven gebleven?

We laten ons verlammen door repressie, zijn allemaal al een beetje arrestanten."

"Het is zinloos te zoeken naar één lijn, naar een eenheidsfront. Perspektieven, ideeën en ervaringen verschillen. Sommigen hebben hun hart meer in Centraal-Amerika, anderen doen het met Nederlandsfabrikaat.

Het is wel zinvol te proberen het nivo en het aantal van de akties te verhogen, de effecten te vergroten en tegelijk de leefbaarheid te bewaren."

"Het is belangrijker dat we over 5 jaar nog steeds vrij en aktief zijn, dan dat we zo meteen heroïes ten onder gaan. Geen strijd 24 uur per dag, maar 1 of 2 dagen per week. We zijn geen frontsoldaten, je moet ook leven. Hou 't leuk, doe 't tot op hoge leeftijd.

Wanneer 10 procent van de mensen die vinden dat ze bij 'de beweging' horen 1 dag in de week serieus met goed geplande dingen bezig zouden zijn, zou er elke 3 weken een prima aktie kunnen zijn."

HET TWEEDE STUK

is daar vooral een reactie op "Inderdaad, we zijn allemaal een beetje arrestanten. Opgesloten in de grote gevangenis die de staat is! Opstandsbijrijding is nooit alleen gericht tegen de opstandigen zelf. De staat richt zich in het bestrijden van verzet dus niet alleen op ons. Het gaat hen er vooral om de politieke doorwerking ervan te beperken. De-politiseren, marginaliseren etcetera. Dat is waar ze altijd het meeste bang voor zijn: dat het bewustzijn dat verzet mogelijk is zich verankert. Want dat er van alles moet veranderen en dat verzet daarvoor noodzakelijk is, dat hoeft je veel mensen heus niet te vertellen, die weten dat allang."

"De indruk die het stuk oproept is die van VERZET ALS HOBBY. Wat is dan die eigen kultuur, dat aantrekkelijke leven van ons? Is het leven in de sub-kultuur die 'de beweging' is, werkelijk zo anders, zo bevrijd? En welke leefbaarheid moeten we bewaren? Die van de sociaal-demokratie? "Je kan van de sociaal-demokraten zeggen wat je wil, maar 70 jaar relatieve klassenharmonie, afoming van de winst, heeft hier voor de arbeiders/bevolking een zekere mate van welzijn opgeleverd." "De vraag is dan over het algemeen: wat hebben we te verwachten van een revolutie -waarschijnlijk niks- en wat hebben we te verwachten van reformisme -waarschijnlijk iets... Reformisme is de slimste keus." (Beide citaten zijn uit joost z'n pleidooi voor imperialisme uit de laatste bluf!)

Er is hier inderdaad nog een relatieve ruimte. Het is de ruimte die ze toestaan om de tegenspraken niet te laten eskaleren. De vraag is wat wij daar mee doen. Laten we ons erdoor zoet houden, of gebruiken we die ruimte om ons te organiseren, nu dat nog kan?"

"De manier waarop er over de toekomst van het verzet wordt geschreven doet denken aan een bedrijf dat opereert op de aktiemarkt. Met goed management, een vijf-jaren-plan, een juiste inzet van de faktor arbeid binnen de beschikbare tijd, een kosten-baten analyse en een gevarieerd aanbod, moet -begeleid door de nodige reclamekretten- een hogere produktie en meer succes mogelijk zijn. Daarbinnen lijkt bijes vooral een soort bedrijfsongeval te zijn.

WAT IS JE DOEL? WAAR VECHT JE VOOR?"

IN HET DERDE STUK

wordt ook gereageerd, iets heftiger, maar er wordt tevens aangegeven wat er nodig is om hier een authentiek revolutionair proces te ontwikkelen. Kortom: een bijdrage over het mogelijke perspectief van onze strijd.

"Of het nu op het kongres is of in de Bluf!, iedere keer hoor je hetzelfde bandje afgedraaid. Rechtstreeks uit de koker van de post-moderne bewegingsideologen komen de pleidooien voor vormneukerij. "Ontsnap de werkelijkheid, door je erboven te stellen." "Speel spelletjes met de staat, maar zorg ervoor dat het niet te serieus wordt." Als dat je perspectief is en je voorstelling van hoe je politiek aktief wilt zijn, moet je dat geheel en al voor jezelf weten. Ik vraag me af wat je dan verder nog wilt. Zalvende pleidooien blijven houden om toch vooral veel en leuke akties te blijven voeren voor verwegistan? Telkenmale benadrukken dat we zoveel te verliezen hebben hier? Parasiteren op de strijd elders en deze als een geboortekrik gebruiken voor het moeizaam ontluikende bewustzijn in de metropolen? En dat alles zonder je de vraag te stellen wie er profiteert van de internationaal georganiseerde uitbuiting, wat de realiteit in de metropolen is? Je durft nogal, kameraad, anderen van gebrek aan authenticiteit en 'illegale import' te beschuldigen. Dát, wat een produkt is van jarenlange strijd en discussie, het knokken voor een perspectief in de metropolen, een revolutionaire identiteit in een post-kapitalistische maatschappij, doe je af met een pleidooi voor 'redelijkheid', in een poging de verscherpte verhoudingen toe te dekken met de mantel der ongrijpbaarheid, de tot perspectief verheven doelloosheid."

"De arrestanten van de 11e april zijn politieke gevangenen. Het is de uitdrukking van een verhouding tot staat en systeem. Zoals de 'redelijken' de term arrestanten gebruiken, drukt dat ook een verhouding uit: En niet zozeer als een authentiek begrip, voortkomend uit de politieke kultuur van de beweging en onze geschiedenis, eerder als een de-eskalerend en de-politiserend gegeven, om een bepaalde persoonlijke angst en twijfel tot politiek te verheffen.

JE ZULT MOETEN KIEZEN, KAMERAAD. Er bestaan geen halfslachtige opties als: "geen strijd 24 uur per dag, maar 1 of 2 dagen per week". Een pleidooi voor schizofrenie. Wat doe je dan die andere 5 à 6 dagen per week met je bewustzijn, je identiteit? Ik kan me razend maken om de mythe van de 'frontsoldaat', die je aan het konstrueren bent om je eigen gebrek aan perspectief en hoop te verhullen. En voor het goede begrip: er is niemand die jou vraagt om iets te zijn of te doen wat je niet bent of draagt. Maar als we een authentiek revolutionair proces van de grond willen krijgen, mag je van elkaar een minimum aan eerlijkheid en een maximum aan inzet naar vermogen verwachten."

"Het perspectief zullen we zelf moeten bevechten, dag in dag uit. En we zullen ons verzet de nodige kwaliteit moeten geven, zodat het ook anderen kan bereiken. Dat kan alleen als we ons verzet die revolutionaire inhoud geven, die eenheid in verscheidenheid uitdrukt. We een inhoudelijke inhoud hebben op verschillende strijdterreinen. Dat is wat bedoeld wordt met Eenheid in de strijd. Tegen de verdrukking in het gemeenschappelijke(leren)benoemen en kollektieve structuren te scheppen, waarin discussies en verzet samenkomen en op elkaar betrokken worden." "De tendens is alleen tijd dat er geen sprake meer is van nationaal beleid, maar alles gericht is op Europese eenwording.

Dit heeft belangrijke consequenties voor onze discussies over perspectief van strijd en concrete resultaten die je ermee wilt behalen, bv. mbt. een boycot van Zuid Afrika. Je moet stellen dat verzet, gericht op eisen aan een nationale staat, of slechts gericht op het blokkeren van (ogenschijnlijk) nationale herstructureringsplannen, geen kans van slagen heeft.

Ons antwoord op deze ontwikkelingen moet in staat zijn de strategische sectoren van de herstructurering te blokkeren.

De revolutionaire breuk van bewegingen is een bedreiging voor de consensus waar de integratie op drijft. De schaalvergroting brengt enorme problemen met zich mee, vooral beheersingsproblemen t.a.v. de binnenlandse vijand ('92), maar ook het probleem een groot gedeelte van de bevolking aan zich te kunnen blijven binden en er in te laten geloven ('het Europa van de burger'). Vooral als duidelijk wordt wie de selecte groep is, die ervan profiteert en wat de prijs is die ervoor betaald moet worden.

Maar het moet toch doorgezet worden; de eenwording is de enige mogelijkheid die ze hebben om uit de crisis te komen en de concurrentieverhoudingen in voor hen gunstige zin om te buigen.

We hebben geen andere mogelijkheid dan ons authentieke (dwz. gebaseerd op de Nederlandse verhoudingen) revolutionaire proces in doelen en perspectief te verbinden met andere strijdende groepen in West-Europa. Het front in West-Europa is geen importgedachte. Het is het resultaat van concrete strijd, analyses en het ontwikkelen van een gemeenschappelijk perspectief. Het behoort tot onze mogelijkheden, voorwaarde daarvoor is wel continuïteit van discussie en strijd. Zie dit maar als een bijdrage daartoe."

TER DISKUSSIE

b

Na de schoten op 2.11 vond er een hele reeks van verhoren van Startbahn tegenstanders plaats. Deze werden door de politie met chanteren de methoden uitgevoerd. Onder deze druk zijn verklaringen afgelegd die de aanleiding vormden voor de gevangenneming van tot nu toe 5 Startbahn tegenstanders, en verder de uitvoering van 6 aanhoudingsbevelen. De gevangennemingen en arrestatiebevelen zijn nog slechts het zichtbare gevolg van deze verklaringen. Men kan slechts gissen welke inzichten de verklaringen hebben geleverd voor het doorlichten van de linkse beweging.

Wij staan voor het probleem, met de belastende getuigen, om te gaan, terwijl het toch alle maal Startbahn tegenstanders waren. De discussie hiertoe is lange tijd niet in de noodzakelijke openbaarheid en breedte gevoerd. De verschillende politieke spectra discussierden, ieder in hun verschillende kringen; maar tot gemeenschappelijke stellingen kwam het niet. In die tijd heeft men ook de poging ondernomen, de getuigen die belastende verklaringen hebben afgelegd, te ondersteunen. Zodat ze niet volledig in het kamp van politie en onderzoeksbambten terecht komen. Hierbij hebben enige belastende getuigen ingezien dat ze een fout hebben gemaakt: anderen daarentegen hebben zich tegen ons gekeerd en waren/zijn niet bereid mee te werken aan de poging de schade te beperken.

Na lang overleg hebben wij besloten de namen van deze mensen openbaar te maken. Omdat vaststaat, dat zij in hun verklaringsgedrag geen rekening meer met ons houden. Het zijn :-Mike Kurth
-Baldur Opificius.

Deze openbaarmaking is noodzakelijk omdat zelfs voor velen die hen beide kennen, geen duidelijk beeld bestaat van de omvang van de verklaringen van de twee.

Zowel voor hen als ook voor anderen zijn beide een abstract gevaar; het gevaar wordt concreet als beide weer in de actieve linkse kringen opduiken. Met het oog op de nog steeds constateerbare oppervlakkigheid bij de voorbereiding en uitvoering van actie's is het niet uit te sluiten dat beide weer aan gevoelige informatie komen,

als er niet uitdrukkelijk voor hun gewaarschuwd wordt.

Wij verwachten dat beide, in de toekomst, uitgesloten worden van alle door linkse mensen georganiseerde bijeenkomsten, manifestaties, demo's enz.

Wij verwachten tegelijkertijd dat noch zij noch hun verwanten of vriend/inn/en ook maar een haar gekrenkt worden en dat ook op andere wijze afgezien moet worden van eigen berechting. Daarbij moet rekening gehouden worden onder welke omstandigheden, de verklaringen tot stand zijn gekomen.

Al voor 2.11 was het beeld van het grootste deel van de autonome spectrum van de Startbahn beweging een van desolaat activisme, een inhoudsloos militantiebegrif en politieke oppervlakkigheid zijn kenmerken van dit beeld.

Dat in zo'n situatie geen daadkrachtige basis voor een wederzijds vertrouwen van de acteurs ontstaan kan, omdat het al aan inhoudelijke verbondenheid ontbreekt, ligt voor de hand.

De politie kende deze verdeeldheid en heeft bij de verhoren ook dit punt ingeschakeld.

Wij denken echter dat ondanks de verhoordruk de chanterende methoden en ondanks diffuse verhoudingen, het verraad van deze 2 mensen niet kan worden verontschuldigd.

Wie zoiets doet en daarbij de daders van verraad vereenvoudigt tot slachtoffers van de verhoudingen van de samenleving verklaart, stelt hun voor als onbewuste, willoze wezens.

Het is ook een vorm van het monddood maken van mensen, als hun persoonlijke verantwoordelijkheid voor hun handelen ontgenomen wordt. Deze opvatting negeert ook de mogelijkheid zich als individu, ondanks onderdrukkende verhoudingen, een bepaalde mate van zelfbepaalde oppositionele identiteit te behouden. Wij denken dat er voor Mike en Baldur ook een mogelijkheid was om zich niet als werktuigen van politie en openbaar ministerie te laten gebruiken.

Een groter verwijt echter is dat zij ná hun verklaring niet echt te kennen hebben gegeven dat zij het verraad betreuren. Zij hebben niet ingezien dat hun verraad onrecht tegenover ons is.

Dit artikel is geen afsluitende stellingname in deze complexe situatie-in het bijzonder is dit alleen ingegaan op de genoemde positie. De andere gevallen van belastende getuigen liggen anders en zijn daarom ook anders in te schatten. We zullen hiertoe in een volgend stuk stelling nemen. Carlos en Carlos.

(uit Mescalero, Zeitung über politische gefangenen.

vert. Frontline)

DE PAPIEREN TIJGERS

Op 1 april hief de Bluf! zichzelf op: een media-project, waarvan velen niet begrepen dat het bezig was met een strijd om en tegen de macht, zoals Bluf! het zelf zei.

Op 1 mei werd de N.N. geboren.

De Grachtenkrant "belooft" voorlopig geen zijkerig kommentaar te geven, maar zie, in het Noorden gloort "het licht" aan de horizon. In het meinummer van Kitskedin lezen we: "Voor de rest blijven we kotzen en tegen het blad aanschoppen. Ze proberen n.l. zoals de Bluf een machtspositie te creëren".

Daar gaan we weer

een poging tot aanvulling

In Zwarte 98 probeerde ik het verdwijnen van vele bladen, waaronder de Bluf! in een perspektief te zetten. Het perspektief van een radikale beweging die probeert het verzet te (re)organiseren, maar ondertussen de eigen structuren ziet verdwijnen of zit af te katten.

Wat ik probeerde te beschrijven was, dat langzamerhand vele steden, en dan heb ik het nog niet eens over de kleinere plaatsen, zonder eigen blad zitten óf met een blad dat zichzelf bewust beperkt tot bepaald nieuws óf wel met een blad dat zichzelf niet eens "serieus" neemt. Met als gevolg dat steeds meer mensen die wel wat meer willen lezen op andere bladen aangewezen zijn, als dat al te krijgen is.

Of we het nu leuk vonden of niet de Bluf! vervulde daarin toch een bepaalde functie. Op een aantal manieren:

- het bredere bereik dan vele andere bladen;
- een bredere inhoud en
- het wekelijks verschijnen.

Zo werkte Bluf! en zo werd ze ook door velen gewaardeerd. Dat dat in toenemende mate niet door mensen uit de radikaleren hoeken werd gedaan was duidelijk, maar een breed bereik hadden ze wél. Mensen die kopij kwijt willen, berichten, verslagen of discussiestukken sturen dat toch met name naar die bladen die een groter bereik hebben.

Dat andere bladen, die veel van die stukken niet krijgen, ze dan weer uit andere bladen halen, is een formule die uit nood is geboren en vervolgens tot methode is gepromoveerd.

Dat dat nou niet bepaald een effectieve methode is, die bovendien inhoudt dat stukken soms met grote vertragingen opduiken in andere bladen schijnt geen probleem te zijn. En dat soms discussies via verschillende bladen gevoerd worden waarbij er voor het gemak kennelijk vanuit wordt gegaan dat iedereen alle bladen leest, is al helemaal onzinnig.

Veel gehoorde kritiek op de Bluf! was dat ze veel, radikaler, artikelen helemaal niet plaatsten, of herschreven, of inkortten en daarmee de discussies ontkrachten én natuurlijk de "machtspositie" die ze hadden (en kregen!!).

Terechte kritiek, waar ook andere bladen wel eens over mogen nadenken, hoewel het punt van de machtspositie nogal betrekkelijk is. Namen ze die macht, of kregen ze die macht. En als ze 'm namen, was dat dan dankzij het machteloze van de andere bladen? En als ze 'm kregen, van wie dan?

De N.N. heeft het eerste deel van de kritiek in ieder geval "goed" begrepen en heeft het knippen en snijden nog verder geperfectioneerd en tot methode uitgeroepen: Kort nieuws kan nog korter!
Wie zit hier eigenlijk op te wachten?

De kritiek op de Bluf! beschouw ik als terecht, maar hoe dan wel?

reacties

In Zwarte 99 wordt in één reactie de suggestie gedaan dat een aantal bladen hun verschijningsdatum op elkaar afstemmen. Dus niet in 1 week drie tegelijk en dan de week erop niets.

Op zich een soort oplossing, maar een prakties wat onmogelijke oplossing, omdat de inhoud van sommige bladen elkaar soms behoorlijk overlapt, frekwenties van verschijnen soms erg verschillen en er ook nogal eens verschillende keuzes uit kopij-aanbod gemaakt wordt.

Voor de aktualiteit zou het een oplossing zijn, maar wil het aantrekkelijk zijn om je op meer bladen te abonneren of los te kopen, dan zouden er toch méér afspraken gemaakt moeten worden over de inhoud en de frekwentie. Maar overigens is het natuurlijk belachelijk als je in Nederland vier bladen, of zo, zou moeten lezen om bij te kunnen blijven.

Waarom dan niet gelijk verdergaande afspraken maken?

Een tweede reactie, Zwarte 99, ontleent aan "Bluf's!-machtspositie" de angst dat nieuwe afspraken weer tot een monopolisering van kennisoverdracht kunnen leiden. En niet onterecht. Hét voorbeeld was er tenslotte. Maar wat is het alternatief? Niet de N.N., maar ook niet een verzameling miniatuur stadskrantjes, zoals de mensen van de Bospolder Beerput het verwoorden in een reaxie (nr.17): "Wij hebben nooit de pretentie gehad om een goed gefundeerd meningvormend diep achtergrond gravend en op tijd uitkomend blad te worden en zijn dus ook niet van plan om konsekwenties te trekken uit 't verdwijnen van de PH."

Wat dan wel???? Motten we hier de oorlog mee winnen?

En daarmee is het probleem dus niet opgelost...

VAN DE BEWEGING

lijk verdeeld werk hebben en anderszids dat binnen die samenwerking iedereen wel zelfstandig is. Kleinschalig werken en toch goed georganiseerd.

En hoe sterk ze dan samen staan blijkt nu uit hoe ze hun verzet tegen Granaria en de Staat plegen en dat weten vol te houden.

Terecht zijn velen binnen onze kringen geneigd om vanuit een anarchisties georiënteerde visie, kleinschalig en gedecentraliseerd te denken. Een manier van denken waaruit bijv. in ons bladenwereldje alles mogelijk moet zijn, tenzij het te "groot" wordt: grote bladen, kleine bladen, amateuristische bladen en meer professionele bladen, een beetje experimenteren en er hard voor werken, doordachte artikelen en humoristies geraaskal. (wie de schoen past trekt 'm aan). Wie een blad wil maken doet dat en ziet wel hoe lang het wordt volgehouden. En zo zitten er in vele plaatsen kleine groepjes mensen zich ofwel zeer te amuseren met hun eindprodukt óf wel werken te kleine "redaxie-tjes" zich over de kop.

Is dat dan fout? Nee natuurlijk niet, maar is het effectief als we ook iets willen bereiken: VERANDERINGEN. Nee.

Als anarchisties denken dan in gaat houden: we zien wel, dat een probleem zichzelf wel oplost, dat ervanzelf wel nieuwe bladen komen (en gaan), dan klopt die redenatie niet. Dan verwordt koöperatief werken tot een vorm van vrije-markt-denken naar goede kapitalistische traditie.

De grote vraag is nog altijd of spontanisme hét antwoord is op wat we willen bestrijden.

"Geen veranderingen zonder discipline"

Is het voldoende als bijv. RARA een aanslag pleegt, dat de burgerlijke pers, die alleen maar bezig is met de achterkanten van advertenties vol te schrijven, daar dan verslag van doet? Of willen we zelf ook wel weten waarom ze het deden. En zo ja, moet RARA dan zelf maar een bulletin maken, huis aan huis?

Of als een groep duitse vrouwen een discussienota schrijft over het IMF, hoe verspreiden ze dat dan, zodat er ook inderdaad in bredere kring over nagedacht kan worden. Een open-deur-vraag? Zo lijkt het maar de werkelijkheid ziet er anders uit.

Versnippering van initiatieven en verspilling van energie. Verdeeldheid en beheerst worden. Onder hoeveel verklaringen staat niet: Organiseer het verzet. En.....

Geen veranderingen zonder discipline, geen goede bladen (media) zonder goede samenwerking. Geen goede beweging als we onszelf niet ter discussie willen stellen.

Zoals ik het voorstelde in Zwarte 98 in twee mogelijke varianten kwam het bij sommigen nogal schokkend over, terwijl beide ideeën niet eens zoveel afwijken van de praktijk, althans als basis-idee.

Variant één stelde voor om één landelijk weekblad te maken voor het korte, aktuele nieuws. En daarnaast enkele bladen, ook landelijk, die zorgen voor de algemenere, politiek inhoudelijke stukken discussiestukken. En daarnaast de diversiteit van kleinere, lokale, kraakbladen.

Met de N.N. hebben we in feite het landelijke blad voor het korte nieuws weer, met de kanttekeningen die ik hiervoor al maakte. Ik kan me voorstellen dat een aantal bladen samen zorgen voor het (mede) toeleveren van de korte kopij.

Ik vind het sowieso jammer dat vanuit de N.N.-groep niet van tevoren overleg is geweest met andere bladen. Dat is nou precies wat ik bedoelde met de "uitgeversoorlog". Een gat in de markt, hup springen, zonder om je heen te kijken: wij zullen wel even de "polder" voorzien van nieuws. De voordelen van wél samenwerken in een iets andere structuur lijken me duidelijk.

De tweede variant was meer geënt op de post-Bluf!-periode en gaat uit van een meer gedecentraliseerde structuur: een aantal regioos met een eigen, meer compleet, blad, dus ook met het aktuele nieuws en natuurlijk het regio-nieuws. Ook niet zo nieuw, want veel bladen werken ook zo. Maar ook hier zou meer samenwerking kunnen leiden tot betere bladen.

Elke variant, ook die hier niet staat, gaat uit van meer samenwerking, m.a.w. het wachten op een landelijk overleg en een herbezinning van de bestaande bladen. En dat is wat anders dan de manier waarop bijv. Kitskedin in de inleiding de N.N. alweer vastnagelde. Of wat anders dan een bonte verzameling bladen die in feite alleen maar papieren tijgers zijn.

J.F. Steen

Oh, ja. Jan Steen schilderde inderdaad wat af. Z'n verre broer in de V.S. had een leuk een-mans-blaadje én had toch invloed op het wereldgebeuren.

is er dan een probleem?

Die vraag blijft natuurlijk de kern van mijn "Bild-achtige" (kopje koffie Gr.krant?) verhaal in Zwarte 98. Er is toch een keur aan bewegingsblaadjes in Nederland.

Maar als steeds meer steden en plaatsen zonder, goed, blad komen te zitten en er geen bladen bereid zijn om aan een bredere inhoud en bredere verspreiding te doen, dan is er een probleem.

Voor veel mensen wordt het moeilijker om aan complete en tijdige informatie te komen en daarmee verdwijnen ze ook uit de beweging. Het is niet het omgekeerde: dat mensen die er bij horen hét toch wel weten, omdat ze in het uitdunrende scenetje zitten.

Informatieoverdracht is essentieel voor een goede theorievorming, voor het organiseren van bredere axes, voor verslagen, voor oproepen. Tenzij we alleen nog maar bezig zijn met het verdedigen van onze laatste bolwerkjes en alleen nog maar naar binnen gericht zijn.

En als we niet alleen maar willen verdedigen, maar ook aanvallen, dan moeten we al onze middelen daarop afstemmen. Dus ook onze media. Niet dat DE strijd dáár wordt uitgevochten, maar 't is wel een essentieel onderdeel om te kunnen winnen.

Daarom moeten mensen en bladen maar eens beter motiveren wat er in principe tegen bladen met machtsposities is.

de

binnenschippersvariant

Wat we van de binnenschippers kunnen leren is dat hun manier van koöperatief werken, enerzijds garandeert dat ze voldoende eer-

ANDERE VREDESBEWEGING

De vredesbeweging (het monsterverbond tussen anti-militaristen en NAVO-aanhangers) is aan het afsterven door het succesvolle optreden van Reagan en Gorbatsjov. Wij danken de heren. Het is een pak van ons hart. Anders hadden we nog jaren het geblaat om vrede tegen de kruisraketten aan moeten horen, inclusief het weerspanning gemekker van BONK en BIVAK, die de zg. radikale of alternatieve vredesbeweging belichamen. We kregen onderhand indigestie van de lieden die het onesteties gehannes met hun bajonet niet aan de kaak wilden stellen en hun streven nukleaire wapens af te schaffen verkochten als een programma voor wereldvrede. In de praktijk bleek anti-militaristies links niet van plan te zijn de 'strijd' tegen de raketten, of de atombewapening in haar geheel, tot onderliggende wezenlijke zaken te herleiden. Een 'vredesbeweging' moet socialisties en anti-militaristies zijn. De oorzaken van bewapening en oorlog moeten fundamenteel bestreden worden. Dat lukt niet met etiese praatjes over de dreigende ondergang van de mensheid door het bezit van nukleaire arsenelen. Slechts de methode verschilt, niet de doelstelling.

Niemand wil dood, zeker niet als de dood massaal uit de lucht komt vallen. Vandaar het aanvankelijke succes van de 'vredesbeweging'. Nu voor de meeste mensen de apokalyps afgewend schijnt te zijn, gaat het snel bergafwaarts met het zo nobele menselijke streven naar vrede. Dat stemt ons tot tevredenheid, maar te vrezen valt dat nieuwe nukleaire wapensystemen de vredeswil weer doen opzwellen, totdat een volgend akkoord tussen de grootmachten de gemoederen tot bedaren brengt en doorprijkt. We moeten er niet aan denken dat 40 jaar bewapeningsronden nu mogelijk een 'alternatief'

vervolg van 40 jaar ontwapeningsronden krijgen. Doelstelling en methoden verschillen niet van voorheen. De 'vredesbeweging' konformeert zich daaraan, of laat het systeem feitelijk in takt. Daarom zal de onzegbare schoonheid van de atoompaddestoel toch ooit aan de einder verschijnen, want nooit heeft de 'vredesbeweging' op eenzelfde grote schaal en met een zelfde indringendheid de werkelijk kruciale vredesvraag gesteld: Ben je bereid je economiese en politieke machtspositie in de wereld op te geven, je 'bezit' te verdelen onder de wereldbevolking en rechtvaardige economiese en politieke structuren te scheppen? En realiseer je je dat je dusdoende een wezenlijke bijdrage levert voor een wereld zonder geweld? Mensen willen niet dood, maar hun 'bezit' opgeven? Nooit. Lubbers II werd tot de macht geroepen, daarmee het bewijs leverend dat de drang naar behoud van verworven posities sterker is dan de angst voor de dood. Na het akkoord over de verwijdering van de middel-langeafstandsraketten klonk het met onverholen trots: Wij, van de vredesbeweging, hebben dat resultaat afgedwongen.

Maar het brengt werkelijke vrede geen stap dichterbij. Het sterkt mensen in hun overtuiging dat ze door kunnen gaan met graaien en snaaien uit de werelddruif, zonder dat hun leven op het spel staat. En wat is een akkoord of 'overwinning' waard als die niet rechtstreeks (bv. via verkiezingen) is veroorzaakt? Wij, hier in Nederland, hadden toch al een definitief nee kunnen laten horen?

Er bestaat geen (georganiseerde) vredesbeweging, zelfs geen glimp van een begin daarvan. Waaraan moet zo'n beweging voldoen, wil die ooit een kans maken dat over

zaken van leven of dood niet langer enkele heren aan de onderhandelingstafel beslist wordt? Zo'n beweging moet allereerst en fundamenteel een beroep doen op de 'persoonlijke verantwoordelijkheid' van de mensen. Dat wil zeggen: hen ervan 'overtuigen' (men weet het al heus wel) dat vrede, veiligheid en rechtvaardigheid, zaken zijn waar zij direct wat aan kunnen doen. Niet door een handtekening te zetten of in een optocht mee te lopen, maar door bijvoorbeeld socialistiese en antimilitaristies te stemmen, niet in het leger te gaan, niet in de wapenindustrie te werken of aanverwante schadelijke werkzaamheden te verrichten of ondersteunen. Blijft zo'n vredesbeweging klein? Hoogstwaarschijnlijk wel, de eerstvolgende decennia vrijwel zeker. Fundamentele mentaliteits- en gedragsverandering gaat langzaam, maar op den duur kan er wel een stuwmeer van revolutionaire veranderingegezindheid ontstaan, mogelijk geïnspireerd door het feit dat er nu al telkens weer enkelingen zijn, die niet wensen te wachten op een meerderheid voor hun streven. In ieder geval staat bij zo'n aanpak 'de mens centraal', hetgeen voor de huidige 'vredesbeweging' beslist niet kan worden gezegd. Daar bevinden de gemakkelijke vredessentimenten zich in het midden van de aandacht. Deze halfzachte gevoelens staan in direkte relatie tot de dagelijkse medeverantwoordelijkheid van de mensen. Daar worden ze zelden of nooit op aangesproken. Het zijn altijd staat of regering die de schuld krijgen en tot andere daden moeten overgaan. Van de bevolking wordt niets geëist, terwijl zij in potentie toch over grote en beslissende mogelijkheden de beschikking kan hebben. Een werkelijke vredesbeweging moet 'gezien de aard van de onrechtvaardige maatschappijen waarin we leven' populair zijn. Zij zal zich namelijk keren tegen de maatschappijen als zodanig en daarmee de mensen in het hart van hun 'belangen' treffen. Dat is andere koek dan alleen maar geen oorlog willen. Wie wil er vooraf al oorlog? Niemand toch. Maar als je een gulden zou vragen voor elke handtekening die mensen wel even willen zetten, dan scheelt dat aardig wat pakken papier. Wie herinnert zich niet het huis-aan-huis ophalen van de handtekeningen voor het 'volkspetitionnement'? Velen waren nog te beroerd om er een postzegel aan te spenderen en de kaart op de post te doen. De 'vredesbeweging' wijt dat liever aan 'vergeetachtigheid', blij dat ze is met een dode mus. We leven liever met illusies. De 'vredesbeweging' bestaat ervan en gaat eraan ten onder.

Dit was een wel erg lange inleiding op ons eigenlijke onderwerp:

afschaffing van de militaire dienstplicht, nationaal en internationaal. Maar wel een noodzakelijke context voor dit onderwerp, om te voorkomen dat in eventuele reacties het verwijt wordt gelanceerd, dat wij de dienstplicht niet in verband zouden zien met de maatschappij als geheel en haar talloze 'verplichtingen'; dat afschaffing van de dienstplicht het probleem van het militarisme slechts zou verplaatsen en op de toch al zo zwaar belaste schouders zou drukken van de werkloze kansarme jongeren, die zo graag een baan en inkomen willen hebben en makkelijker verleid of gedwongen zouden kunnen worden een functie in het leger te accepteren. Blijkbaar hebben die 'sukkeis' geen (besef van) persoonlijke verantwoordelijkheid en kunnen daar niet op aangesproken worden. Althans, dat volgt logies uit de redenering van vele antimilitaristen, die de dienstplicht willen handhaven zolang het leger nog bestaat. Wanneer voor antimilitaristen zelf de keuze toch zo eenvoudig is: liever geen of (in Nederland) weinig inkomen dan meewerken aan (voorbereiding op) moord met voorbedachte rade, waarom zouden zij dan niet systematies en aanhoudend anderen daarop kunnen aanspreken? We vragen daarmee toch niets van anderen waar we zelf niet bereid tot zouden zijn? Waarom gebeurt dat dan niet of waarom is deze invalshoek niet centraal ingebed in de strategie van antimilitaristies links? Het antwoord daarop moet samenhangen met het traditionele mensbeeld van links: de mens als slachtoffer van de structuren. De mens is onderdrukt, misleid, verleid, heeft een vals bewustzijn en moet opgevoed worden tot het juiste politieke bewustzijn. Van die mens mag je maar weinig of niets verlangen, want hij is objekt van de geschiedenis en geen zelfbewust subjekt, dat in zich de mogelijkheid heeft aan radicale verandering te werken. Vandaar de tot niets verplichtende handtekeningenacties en optochten. Geen 'vredesbeweger' nam het de nederlandse bevolking in het openbaar met verve kwalijk, dat-ondanks de zo vaak gepeilde meerderheid tegen de kruisraketten-een meerderheid van het kiezersvolk Lubbers II in het zadel hielp. De 'vredesbeweging' zocht slechts verontschuldiging voor dat feit. Zij neemt de mensen niet serieus, omgekeerd ook niet uiteindelijk. Niemand spreekt zich openlijk uit dat de economie op de eerste plaats komt en dat we daarom over 'vrede' de mond zouden moeten houden. Ook het sinds jaren 'sterkste' argument van antimilitaristies links tegen de afschaffing van de dienstplicht 'het grote gevaar van een vrijwilligersleger'- moet tegen de achtergrond van het linkse mensbeeld gezien worden. Zou de dienstplicht het enige en reddende instrument zijn om jonge man-

nen blijvend in kritiese en antimilitaristiese zin te beïnvloeden? (Waarom toch mogen jonge vrouwen daar niet aan onderworpen worden van de antimilitaristen?) En zijn het de dienstplichtigen, die door 'hun grote betrokkenheid bij de gewone maatschappij' i.t.t. de beroepsmilitairen, het leger kunnen behouden nog meer een 'staat in de staat' te worden en in tijden van crisis en oorlog misschien zullen weigeren zich in te laten zetten? Dat is nu juist de andere kant van de medaille van het slachtofferdenken: het

onberedeneerde en irrationele geloof van links dat de mens in een dergelijke situatie tot grote voluntaristiese daden in staat is. Dat hebben de dienstplichtigen in Chili 1973 niet gedaan en verder bijna nergens. Toch leidt de opvatting dat een 'vrijwilligersleger' erger is dan een 'dienstplichtigenleger' (deze termen zijn ideologies bepaald en feitelijk onjuist) een taai bestaan bij de overgrote meerderheid van antimilitaristies links. Wij beperken ons tot de 'direkt betrokkenen': bij de VVDM (hoewel niet antimilitaristies), omdat zij toch enige linksige rechtvaardiging zoekt voor haar aanwezigheid in het leger; bij de voormalige 'witte' BVD, die nu al een even soldatesk 'antimilitarisme' voortgezet heeft/ziet in AMOK (zie de pleidooien in het gelijknamige blad om de nederlandse wapenindustrie de exclusieve leverancier van 'bevrijdingsbewegingen' te laten worden); bij de Vereniging Dienstweigeraars en zelfs bij een groot deel van de zogenaamde 'totaalweigeraars'. Van de laatste twee is het pro-dienstplicht standpunt verbazingwekkend inkonsequent. Konform hun opvatting zouden gewetensbezwaarden en dienstweigeraars juist het leger in moeten gaan om er de 'kritiese' geest met antimilitaristiese impulsen te versterken. Er kan voor de gewetensbezwaarden en dienstweigeraars maar één 'argument' zijn om de dienstplicht te handhaven: 'anders kunnen we niet meer weigeren'. Er kan voor hen maar een 'argument' zijn om een beroep op de wet te doen of dienst te weigeren: 'we kunnen er gevoelsmatig niet tegen in het leger te zitten'. En wie wil daar nou mee voor de dag komen? De idealistiese roep om

'vredesdienst' kan niet veel zaaks zijn, want men wil de lengte daarvan terugbrengen tot de duur van de militaire arbeid. Wie een 'wettelijke vredesdienst' wil realiseren mag niet hopen op al te veel deelname, omdat dan alsnog het voledige beroepsleger tot stand komt. De autoriteiten zullen alle tijd hebben het leger

geleidelijk aan in die richting te herstructureren, zoals dat proces bij marine en luchtmacht al vrijwel voltooid is. Dat is mogelijk niet het geval wanneer antimilitaristies links zich hier-en-nu onverkort keert tegen de dienstplicht en misschien als voorbereiding de argumenten tegen het 'vrijwilligersleger' uit de jaren rond 1975 (n.a.v. de Commissie Mommersteeg) eens krities herwaardeert. Wie weet leiden de argumenten van toen bij nadere beschouwing nu tot een andere opvatting. Wij, van de voorbereidingsgroep voor een campagne tegen de militaire dienstplicht, zullen de vroegere discussies in ieder geval onderzoeken en t.z.t. daarover berichten. In het najaar van 1988 hopen wij met de campagne te starten, op grond van de door ons gevoelde noodzaak een begin te maken met de werkelijke vredesbeweging. De campagne zal als 'speerpunt' afschaffing van de dienstplicht hebben, d.m.v. individuele en kollektieve weigeringen en verklaringen. De campagne zal van het begin af aan in het teken staan van de 'persoonlijke verantwoordelijkheid' op allerlei gebied (niet alleen de dienstplicht dus) en zodoende hopen wij een bijdrage te leveren voor het tot stand brengen van een antimilitaristiese en noodzakelijk ook socialistiese strategie voor de verandering van de maatschappij. Afschaffing van de dienstplicht is daardoor niet 'slechts' een doel in zichzelf, maar heeft een belangrijke voorbeeldfunctie voor andere terreinen en voor andere 'verplichtingen' van de maatschappij.

Mei 1988

'Kampagne tegen de dienstplicht' een initiatief van ROSA: Radikale Organisatie voor socialisme en Antimilitarisme
Belangstellenden kunnen zich wenden tot:

Erwin Muilwijk
Hoefweg 197
2665 LA Bleiswijk
01892-13549

Jeroen van der Sluijs
Haarlemmerweg Woonboot 18
2334 GD Leiden
071-153879

Ger Pouw
Schietbaanlaan 20-b
3021 LJ Rotterdam
010-4766351

DE ZWARTE 25

PATRIARCHAAT EN KAPITAAL-AKKUMULATIE

vrouwen in de internationale arbeidsdeling

Onder deze titel verscheen in 1986 van de hand van de feministiese sociologe Maria Mies een boek over het ontstaan van uitbuiting en onderdrukking van vrouwen en over de vraag hoe vrouwen hun bevrijding kunnen verwezenlijken. Het boek is vooral een analyse van de huidige uitbuitings- en onderdrukkingsverhoudingen, het kapitalisties patriarchaat. Maria Mies heeft verscheidene sociologische studies over uitbuiting en onderdrukking van vrouwen en hun strijd daartegen geschreven, die zich deels op India concentreren, waar zij zelf een tijd gewoond heeft. In '79 werd zij hoofd van het vrouwenstudies-programma van het Institute for Social Studies in Den Haag. Ze is nu sociologie professor aan de Fachhochschule in Keulen.

Het boek 'Patriarchy and Accumulation on a World Scale. Women in the International Division of Labour'. (Zed Books Ltd. London 86/87) is in tegenstelling tot de titel zeker geen saai boek: het gaat Maria Mies ook niet om een abstracte analyse, maar om een strijdkoncept. Nu steeds de vraag wordt gesteld, hoe de huidige bewegingsmalaise overwonnen moet worden, terwijl ook duidelijk is dat vrouwenbevrijding geen ondergeschikte rol meer zou moeten spelen, kan de theorie van Maria Mies (en anderen) een belangrijke aanzet vormen voor nieuwe ideeën en een nieuwe aktiepraktijk. Omdat het boek helder geschreven en met veel voorbeelden doorspekt is, vormt 't een goed uitgangspunt voor discussie over wat er veranderd moet worden aan de maatschappij, aan onszelf en ons eigen handelen. Dat Maria Mies uitgaat van de vrouwenbeweging en zich in de eerste plaats tot vrouwen richt, wil niet zeggen dat het een 'vrouwenboek' zou zijn, dat alleen voor vrouwen 'geschikt' zou zijn. Haar ideeën zijn daarentegen voor heel 'gemengd' radikaal links van belang en toepasbaar -vooral omdat ze een biologistische verklaring van de specifieke gedragingen van mannen en vrouwen afwijst (biologisties = uitsluitend verklarend dmv biologie); de tweedeling man-vrouw wil zij niet tot een vaststaand biologies gegeven beperken, waar niet aan te tornen valt, dat los staat van iedere historische en sociale ontwikkeling. De tegenstelling man-vrouw ziet zij als histories

en sociaal gegeven dat ontstaan en ontwikkeld is, dus ook veranderd kan en moet worden. En die verandering kan alleen maar plaatsvinden, wanneer ook mannen inzien dat er wat moet gebeuren, niet in de zin dat mannen 't maar even moeten regelen, maar dat mannen zich aansluiten bij de terechte eisen, die door de vrouwenbeweging zijn gesteld. Vrouwenbevrijding is een zaak van vrouwen, maar ook een zaak van iedereen.

De aanzet om het boek van Maria Mies te lezen, vormden deze teksten in de reader, omdat er enerzijds veel goede dingen in werden gezegd, maar ook omdat er nog veel mistig bleef. In die teksten wordt keer op keer naar Maria Mies verwezen als belangrijke auteur in deze en als bron voor ideeën en voorbeelden. Het lag dus voor de hand om teksten van Maria Mies te gaan lezen. Daarbij viel op dat Maria Mies weliswaar een belangrijke richtsnoer voor de teksten in de reader heeft geleverd, maar dat er ook diepgaande verschillen zijn.

Om een indruk te geven, van wat Maria Mies te zeggen heeft, volgt hier een korte samenvatting van haar boek. Wie echter precies wil weten hoe zij het huidige onderdrukkings- en uitbuitingssysteem ziet, zal zelf haar boek moeten lezen, dat alleen in het engels verschenen is.

Behalve de samenvatting van het boek van Maria Mies volgt nog een vergelijking van de opvattingen, zoals zij die beschrijft en opvattingen, zoals die in de kongres-reader 'Solidariteit en verzet' in de teksten over imperialisme en patriarchaat werden beschreven.

samenvatting

Het boek gaat uit van de resultaten van de nieuwe feministische beweging, die vanaf de jaren zestig op gang is gekomen en de daarmee verbonden uitdagingen, onderwerpen die door die beweging op de agenda zijn gezet. Er wordt gesteld dat datgene wat die beweging opgeleverd heeft niet als losstaand geheel in de lucht moet blijven hangen, maar als nieuw uitgangspunt tot een verandering van bestaande bevrijdingstheoriën, in het bijzonder het marxisme, moet leiden.

De vrouwenbevrijdingsbeweging is de meest controversiële en verregaandste van de nieuwe sociale bewegingen, omdat 't niet alleen om de bestrijding van een vijand buiten ons (kapitaal, honger, milieu, oorlog) gaat, maar ook om hoe ieder zich gedraagt, waarbij er niet zwart-wit van 'goeden' en 'kwaden' gesproken kan worden, maar slechts van bijdragen ten goede en ten kwade: iedereen zal moeten veranderen. Het persoonlijke is politiek geworden, de scheiding tussen het persoonlijke en het politieke werd opgeheven mede door een belangrijke vernieuwing van de vrouwenbeweging: de lichaamspolitiek, waarin abortus, seksualiteit, mishandeling, verkrachting als politieke onderwerpen worden opgevat. Een uitsluitend biologische verklaring van vrouwenonderdrukking (vrouwen zijn zwakker, anders door hun bouw en omgekeerd, mannen zijn van nature aggressief, de sterkere) wordt hierbij afgewezen, omdat daarmee nauwelijks meer ruimte overblijft voor historische ontwikkelingen en voor verandering. De opheffing van de scheiding van politiek en persoonlijk, betekende een andere manier van politiek bedrijven, niet meer via vertegenwoordigers, maar in de eerste persoon, zelf.

Uit ervaringen in de derde wereld is bovendien duidelijk, dat gelijkstelling van de vrouw alleen niets oplost, dat de hele wereld-economie zoals die nu is, moet veranderen en dat er meer tegenstellingen zijn dan alleen man-vrouw: eerste wereld-derde wereld, stedelijk-agraries, klassentegenstellingen en binnen groepen ideologische tegenstellingen, oa of vrouwen zich in bestaande organisaties of autonoom moeten organiseren, etc. Met het doorzetten van de kapitalistische herstructurering, de nieuwe internationale arbeidsverdeling is ook duidelijk dat 'mooi-weer-feminisme' de positie van vrouwen niet wezenlijk verbeterd: vrouwenbevrijding is meer dan alleen een 'kulturele' aangelegenheid. Het is onvoldoende wanneer vrouwen aan het open-

ware leven gaan deelnemen, hetzelfde onderwijs krijgen, terwijl kapitalisme en kolonialisme buiten beschouwing blijven.

Een andere vernieuwing is een nieuwe kijk op wat werk is: huishouding, kinderen krijgen, grootbrengen en ander werk dat voornamelijk door vrouwen wordt gedaan, maar in het verleden (en nog steeds) niet als echt, 'productief werk' werd gezien, werd door de vrouwenbeweging wél als werk opgevat, als produktiviteit, dus ook iets waarmee geld verdiend bezit verworven, kapitaal geakkumuleerd wordt. Er is dus behalve een kapitalistische verdeling in klassen: de ene die dingen produceert, de andere die er rijk van wordt, nog een andere verdeling op grond van geslacht: vrouwen die voorwaardes kreëren, waaronder mannen kunnen produceren, waarbij vrouwen-productie niet wordt erkend als produktie en dus anders/slechter beloond wordt: een patriarchale verdeling, waarbij het niet alleen om de 'kulturele' onderdrukking gaat, maar om uitbuiting. 'Patriarchaat' (ipv. 'mannelijke overheersing') moet hierbij aangeven, dat het niet om iets eeuwig gaat, wat altijd heeft bestaan, maar om onderdrukking en uitbuiting met een histories/sociaal karakter, iets wat ontstaan is, door mensen gemaakt is en dus ook kan veranderen.

Tenslotte heeft de lichaamspolitiek, maar ook bv. ekologieseproblemen, laten zien dat het menselijk lichaam, de natuur eindig is. Dat er geen sprake kan zijn van voortdurende 'voortgang': steeds grotere kapitaal-akkumulatie. Dat betekent o.a. dat het onjuist is om van 'ontwikkelingslanden' te spreken, die zo ontwikkeld moeten worden als hier, en dat daarentegen van overontwikkeld-onderontwikkeld (een verkeerde verdeling van dat wat er is) gesproken moet worden, dat de derde wereld alleen 'meer' kan hebben als wij 'minder' hebben.

arbeidsdeling

Het ontstaan van de arbeidsverdeling op grond van geslacht, die de voorwaarde is voor alle andere ongelijke verhoudingen, moet bekeken worden, om te weten hoe deze tot stand/op gang gekomen is en hoe deze kan worden overwonnen.

Daarbij moet dan niet uitgegaan worden van concepten, die produktiviteit van vrouwen niet erkent en als natuur bestempelt, terwijl 't eigenlijk een interactie met natuur is (kinderen krijgen). Naast produktiviteit van arbeid moet ook de produktie van leven als substantiële produktiviteit worden gezien.

Belangrijk hierbij is dat mensen hun leven zelf (kunnen) produceren, dat dat niet alleen biologies

bepaald is. Mensen eigenen zich natuur toe.

Een verschil in dat verband tussen mannen en vrouwen is, dat de subjekt-relatie (eng.: object-relation) van vrouwen met natuur bepaald is door de omstandigheid dat vrouwen niet alleen met hun handen, maar met hun hele lichaam kunnen produceren, dat omdat zij kinderen kunnen voortbrengen, bewust omgaan met natuur, met natuur samenwerken (door bv. met kruiden zwangerschap tegen te gaan).

Natuur is daarbij iets wat je kan laten groeien, waar je kooperatief mee kunt omgaan, moet omgaan. Bovendien betekent het krijgen en grootbrengen van kinderen ook dat vrouwen sociaal moeten produceren - niet alleen voor zichzelf, maar ook voor haar kind(eren) moeten produceren.

Terwijl vrouwen produktief kunnen zijn zonder gereedschap, hulpmiddelen, is de man zonder gereedschap geen MAN.

En zonder produktie door vrouwen kunnen mannen niet produceren: geen kinderen krijgen. En voordat mannen de produktie kunnen overheersen, moet daarvoor de vrouwelijke produktie (kinderen krijgen en voedsel verzamelen) eerst ondergeschikt gemaakt worden.

Dat begint met de mythe van de jagende man. Itt. eerdere sociologen en antropologen blijkt dat de menselijke maatschappij niet eerst mogelijk werd doordat mannen de wapens opnamen en gingen jagen om in het levensonderhoud te voorzien. Bij jagersvolken komt maar een gering deel van het voedsel uit de jacht, vrouwen zorgen voor het dagelijks voedsel door wilde planten te verzamelen. Het is dus niet om economische redenen dat de man de baas werd (net zo min als om biologische redenen), maar om militaire, door de keuze/aard van het mannelijke gereedschap: wapens als uitrusting, als voortvloeiende van een andere - niet op kooperatie, maar op uitbuiting gebaseerde - verhouding met natuur. Gereedschap om te doden, en niet alleen dieren, maar ook soortgenoten. Wapens, die het mogelijk maakten om anderen tot dingen te dwingen, om te kunnen onderdrukken en uitbuiten. Wapens, die niet uitgaan van kooperatie maar van overheersing, van jagen/inpikken en niets teruggeven. Dit wil echter nog niet zeggen dat bij alle jagersvolken per se uitbuitingsverhoudingen van mannen over vrouwen ontstonden, de mogelijkheid was wel sterk aanwezig.

En ook bij herdersvolken namen daarnaast mannen de produktie met hun wapens over: anders konden ze hun dieren nooit bij

elkaar krijgen, hun veestapel 'op peil houden' etc. Bovendien waren het herders die begonnen de natuur naar hun hand te zetten: met fokken, waarmee mannen ook de bewuste omgang met het menselijke generatieve vermogen ontdekten, juist in samenhang van het uitbuiten van natuur. De produktie van vrouwen werd minder belangrijk, hun waarde behouden ze vooral als door mannen manipuleerbare vruchtbaarheid.

Bij landbouwvolken valt daarnaast op dat de landbouw nauw verbonden was met het houden van slaven, slaven die het land bewerken, en dat dat oorspronkelijk bij die slaven met name om (ongewapende) vrouwen ging, vrouwen uit eigen kring, vrouwen van andere volken, die gejaagd werden om tegen 'losgeld' te ruilen of als arbeidskracht te gebruiken. Terwijl mannen het monopolie over wapens - dwangmiddelen hebben; en andere mannen dus concurrenten zijn.

patriarchaat

Zo deed op een aantal plaatsen in de wereld het patriarchale maatschappijprincipe z'n intrede: in India en Europa, het Midden-Oosten en China - autonome produktie werd ondergeschikt gemaakt - het eenzijdige vergaren kwam op gang. Steeds meer werd als toeëigenbare 'natuur' gezien: natuur, dieren, vrouwen, ander volken. Dit proces kenmerkt de ontwikkeling naar een feodale en later kapitalistische maatschappij.

De scheiding en onderschikking van mensen en van natuur die bij de jacht begon, werd pas compleet in het moderne "westerse" patriarchaat. MAN kwam los te staan van NATUUR. In Europa maakten mannen zich onafhankelijk van de Europese Moeder Aarde, door middel van kolonisatie, uitbuiting van de 'eigen' vrouwen, van de natuur en andere volkeren. Hierbij gaat 't om de totaliteit, om een geheel, niet om afzonderlijke aangelegenheden. De kolonisatie vanaf de 16e eeuw zorgde ervoor dat er kapitaal geakkumuleerd werd, dat er een nieuw surplus werd gekreëerd. Aanvankelijk gebeurde dat op een primitieve wijze: door moord en rooftochten. Parallel verloopt de "huisvrouwisering" hier in Europa: vrouwen worden uit beroepen verjaagd, hen wordt 'hun mondigheid' ontnomen, de bewuste omgang met natuur (geboorteregeling) wordt bestreden - de heksenvervolgingen, waarbij ook een grote hoeveelheid kapitaal geakkumuleerd kon worden (door bezittingen van heksen/zelfstandige vrouwen af te nemen).

Voor vrouwen van gekoloniseerde volken betekende de kolonisatie ook "huisvrouwisering", of ont-

wikkeling in die richting, wanneer de primitieve akkumulatie vervangen werd door een structurele kolonisatie, waarbij om een betere kapitaalakkumulatie te garanderen mannen behalve uitgebuit en onderdrukt ook deelgenoot aan de onderdrukking en uitbuiting van vrouwen werden gemaakt. De kolonisatie betekende voor vrouwen ook prostitutie voor de witte mannen. Terwijl zwarte vrouwen behalve 'eigendom' van gekoloniseerde mannen werden gemaakt, waren ze daarboven ook eigendom van de WITTE MAN.

De huisvrouwisering in Europa, die na de 16e eeuw inzette, (en een atomisering van vrouwen, de afzondering in geïsoleerde huishoudens bepaalde), bestond in haar eerste stadium uit luxe-producten voor de 'dames', de vrouwen van hofhoudingen, van de rijke burgerij, die met allerlei luxe-artikelen werden opgeboid (itt. de middeleeuwen niet pracht en praal op straat maar binnenshuis); 'luxe' die eigenlijk overbodig is en deels tegennaatuurlijk, waarmee de tijd doorbroken wordt (allerlei seizoengebonden producten, die het hele jaar te krijgen zijn etc.). De westerse vrouw wordt 'moeder' en 'huisvrouw'. Het tweede stadium begon toen Grote Witte Mannen de derde wereld plunderden en Kleine Witte Mannen huisvrouwen en kerngezin (nuclear family) als 'kolonie' toegewezen kregen, deelgenoot gemaakt werden aan de onderdrukking. Bovendien werd hen luxe voorgespiegeld en door hen nagejaagd; luxe die op de uitbuiting en onderdrukking van vrouwen en van de derde wereld en natuur is gebaseerd. (Dat is ook terug te vinden in socialistische gedachtegoed uit de 19e eeuw: het ontginnen van koloniën wordt als noodzakelijk gezien (door Marx bv.), ook de socialisten wilden vrouwen in het huishouden houden).

De oude internationale arbeidsverdeling, die na de kolonisatie ontstond, bestond uit het ophalen van ruwe stoffen uit de koloniën naar het westen en verwerking hier. Goedkoop werk daar, duur werk hier. Omdat dat systeem tot problemen leidde (krisisjaren 70) kwam er het plan van een nieuwe internationale arbeidsverdeling, die nu stukje bij beetje door multinationals en transnationale samenwerkingsverbanden (oecd, wereldbank, imf) doorgevoerd wordt. Deze nieuwe verdeling betekent, dat arbeidsintensieve arbeid goedkoop in de derde wereld gedaan wordt en dat ook de landbouw in de derde wereld meer betekenis krijgt (groene revolutie). Het westen heeft vooral een consumerende functie.

Deze nieuwe arbeidsverdeling gaat voor een belangrijk deel uit van de patriarchale arbeidsverdeling in formele mannen-productie en informele vrouwenproductie. Het betekent vooral dat het systeem nog meer gebaseerd is op vrouwenuitbuiting: de arbeid die naar de derde wereld wordt verplaatst, wordt daar voor een groot deel door vrouwen gedaan, als goedkoopste en makkelijkst uitbuitbare arbeidskracht - in fabrieken en kleine bedrijfjes/thuiswerk (in vrijhandelszones), in de landbouw en in de sex-industrie. De uitbuiting van vrouwen, als geatomiseerde huisvrouwen, neemt steeds openlijkere vormen aan - in de derde wereld als producenten. Hier als consumenten (en als 'moeders' en ookverrichters van werk in de informele sektor, om de consumptie in stand te kunnen houden). De overvloedige consumptie-mogelijkheid en -dwang hier is bepaald door de produktiviteit en de uitbuiting daarvan in de derde wereld.

Waar in de derde wereld meer kinderen, meer vrouwen tot 't scheefgroeien van de gewenste internationale arbeidsverdeling zou leiden - er zou dan te veel daar gekonsumeerd worden, zijn in het westen meer consumenten nodig om meer te kunnen omzetten. Dat betekent dus ook een stringenter aanpak/terugdringing van de autonome beslissingsbevoegdheid van vrouwen over wel of geen kinderen krijgen (aanmoediging en nieuwe voortplantingstechnieken hier, sterilisatie, infanticide en foeticide (vooral van meisjes) in de derde wereld.).

Het uiteindelijke resultaat is nu HEERschappij van Grote Witte Mannen, die een deel van hun surplus aan Kleine Witte Mannen afstaan. Grote Zwarte en Bruine Mannen die weer nagevolgd worden door Kleine Zwarte Mannen: uitbuiting op grond van geslacht waarbij de verschillende bazen en bovenbazen ieder hun deeltje krijgen. En niet alleen mannen: ook vrouwen, als 'genieters' van de uitbuiting van grote en kleine zwarte en bruine mannen en vrouwen, en de grote zwarte en bruine vrouwen weer als deelgenoten van de uitbuiting van kleine zwarte en bruine mannen en vrouwen...

In tegenstelling tot mannen worden vrouwen steeds meer van hun menswaardigheid ontnomen, worden ze gedwongen huisvrouw of prostituee te worden.

kapitaals-akkumulatie

Naast kapitaal-akkumulatie door middel van (produktie-)arbeid voor loon blijft kapitaal-akkumulatie in z'n primitieve, niet-

ekonomiese, maar direkte (gewelddadige) vorm voortbestaan, om op die manier extra-kapitaal te kunnen vergaren. Een voorbeeld daarvan zijn bruid schatmoorden en het vroegtijdig om zeep brengen van vrouwelijke nakomelingen in de derde wereld. Wanneer vrouwen (bv. in India) meer konsument dan producent worden, wanneer kinderen niet renderen/het krijgen ervan niet meer als bijdrage aan de produktie wordt erkend, is het een logies gevolg van het kapitalistische patriarchaat, dat vrouwen als schadepost vernietigd kunnen worden. En het is logies dat de toenemende verharding van uitbuiting en onderdrukking, ook tot een verharding van alle relaties leidt.

Daarbij komt nog, dat de Kleine Man de kapitaal-akkumulatie van Grote Man alleen in z'n eigen kolonie, z'n familie/huisvrouw kan doorzetten. Met de toenemende verharding wordt ook in toenemende mate vrouwen op geweldadige manier hun plaats in de maatschappij gewezen (anders dan met geweld gaat 't onder het kapitalistische patriarchaat niet: vrouwen worden immers niet met een kontrakt op hun plaats gehouden (met loon).

Een toename van seksueel geweld, verkrachting is in dit verband niet een uitsluitend biologisch fenomeen (van 'sadistische' mannen of 'onweerstaanbare' vrouwen), maar een uitdrukking van verscherpte uitbuiting, van afnemende betekenis van traditionele waarden en van de poging op primitieve wijze natuur naar hun hand te zetten.

de socialistiese

praktijk

Bij het inzicht dat kapitalisme in het patriarchaat geworteld is, was de hoop gericht op plekken waar socialistiese bevrijdingstrijd (in de laatste tientallen jaren met name in de derde wereld) gekombineerd wordt met anti-patriarchale strijd; beeldend uitgedrukt door afbeeldingen van vrouwen met baby op de rug en gun in de hand.

Toch blijkt dat na de 'bevrijding' maatregelen en ontwikkelingen die zich tegen vrouwen richten ook in socialistiese landen verwezenlijkt worden: infanticide+foeticide op meisjes in China, geweld tegen prostituees in Zimbabwe, geweld tegen vrouwen in de Sowjet-Unie....

Het voortbestaan en heropleving van patriarchale verhoudingen na de revolutie vindt z'n oorzaak in 1) tegenstrijdigheden in de socia-

listiese kijk op de positie van de vrouw: enerzijds moeten vrouwen huisvrouw en moeder blijven, anderzijds moeten vrouwen deelnemen aan het openbare leven: in de politiek, in de economie. Bovendien wordt het kapitalistische accumulatieproces niet stopgezet, maar door het bijna identieke socialistiese patriarchaat vervangen 2) voor vrouwen verandert er daarbij weinig, omdat de specifieke onderdrukking van vrouwen als een 'kultureel', een ideologisch' verschijnsel wordt gezien. De tweedeling van arbeid op grond van geslacht blijft ook in het socialistiese accumulatiesysteem bestaan en wordt in ieder geval niet als uitbuitingsverhouding gezien (omdat in marxistiese termen traditioneel patriarchaal vrouwenwerk niet als werk wordt beschouwd).

In Chinabetekende dit bv. dat na de revolutie vrouwen meer rechten kregen, recht op scheiding, recht op landbezit, scheidingen sterk toenemen en daardoor de patriarchale arbeidsverhoudingen verstoord dreigden te raken, zodat de hervormingen afgezwakt werden en scheidingen door overreding van partijkaders tegen gehouden werden. Bovendien bleven bepaalde beroepen, net als in de Sowjet-Unie, vrouwenberoepen (gezondheidszorg, onderwijs etc. met navenant geringere beloning). Modernisering van vooral door mannen draaiende gehouden industrie, betekent ook een huisvrouwisering daar: mannen kunnen' hun beroep slechts uitoefenen, wanneer de vrouw 't huishouden doet; vrouwenberoepen eigenen zich vooral als bijverdiensite. Hiermee verbonden is ook, dat vrouwen steeds meer konsument worden, tot 'moeder' gemaakt worden. De toenemende betekenis van de vrouw als konsument is zichtbaar in de toenemende hoeveelheid kosmetika, snuisterijen, sexistiese kleding die in China verspreiding vindt. De Chinese vrouw als 'moeder' komt steeds meer onder druk te staan van staatsinstellingen, die met een rigide bevolkingspolitiek het aantal konsumenten probeert terug te dringen. Dit betekent dan ook dat in een patriarchaal geregelde maatschappij als de chinese, meisjes als nakomeling ongeliefd zijn: erfenis is anders geregeld, ze 'leveren minder op'.

3) bij de nationale bevrijdingsstrijd gaat 't om het volk als geheel, dat bevrijd, onafhankelijk moet worden. Vrouwen als de helft van de bevolking moeten dus deelnemen, wil een krachtig verzet mogelijk zijn (dat geldt in wezen voor iedere oorlogseconomie, dat de maatschappelijke verhoudingen door elkaar gegooid worden, dat vrouwen opeens in de fabriek kunnen/moeten staan, wapens kunnen/moeten dragen, allerlei

'mannentaken' kunnen/moeten verrichten, en mannen ook vrouwentaken (bv. koken, kinderopvang bij guerrilagroepen). Maar wanneer de oorlog ten einde is, wordt alles weer teruggedraaid zoals het vroeger was).

In Vietnam schreven mannelijke kaders onder vrouwelijke pseudoniemen oproepen aan vrouwen om ook in opstand te komen, vanuit 't inzicht dat mobilisatie van vrouwen noodzakelijk was (onder leiding van de partij). Opvallend is dat overal vrouwen tot deelname aan de strijd opgeroepen worden, maar dat het percentage

het principe van koloniserende tweedeling (tussen mannen en vrouwen, verschillende volken en klassen, mens/man en natuur, lichaam en geest), die gebaseerd zijn op uitbuiting om steeds meer overbodigheden te produceren en kapitaal te accumuleren.
- dit betekent het scheppen van verhoudingen, die niet op uitbuiting en heerschappij, maar op wederkerigheid tussen delen van ons lichaam, mensen en natuur; mannen en vrouwen; verschillende delen en klassen van een maatschappij, verschillende volken is gebaseerd.
- noodzakelijk hiervoor is het terugveroveren van de autonomie

vrouwen met name in politieke/leidende functies achterblijft: In China en een aantal andere landen 30% van de partijleden, maar veel minder kaders. En na de oorlog/bevrijding zijn die weinige kaderfuncties meestal tot typies verzorgende beroepen beperkt: onderwijs, gezondheidszorg....

feministies perspectief

Wat dan? Tegenover het kapitalisties patriarchaat moet een feministies perspectief gesteld worden, waarvan de uitgangspunten moeten zijn:
- afwijzing en afschaffing van

over ons lichaam en over ons zelf (autonomie in de zin van vrijheid van dwang en chantage kan alleen kollektief, op gedecentraliseerde, niet-hierarchiese manier bereikt worden; autonomie betekent hier niet egoïsme en individualisme (die slechts voortzetting van de atomiserende huisvrouwisering betekent)
- verwerping van het idee dat er een oneindige vooruitgang bestaat en akseptatie van het idee dat het menselijke universum, ons lichaam, de aarde eindig is.
- alles moet draaien om het menselijk geluk, produktie van leven op zich; 't gaat er niet om dat

er steeds naar meer en 'beter' wordt gestreefd.

- dat betekent een ander idee van werk: een opheffing van de scheiding tussen noodzakelijk werk en leuk werk. En een ander idee van tijd (sbesef en -gebruik): opheffing en scheiding tussen werktijd en vrije tijd.
- een andere manier van omgaan met natuur, een directe zintuiglijke interactie met natuur, met organiese materie, met levende organismes.
- kijken wat zinvol en noodzakelijk is om te doen en wat eigenlijk een overbodige luxe is.
- streven naar autarkie: economiese onafhankelijkheid, het sa-

geval zoveel mogelijk multi's boycotten (al is dat niet volledig mogelijk omdat zij sommige produktie volledig beheersen).

Het is belangrijk te weten hoe er geproduceerd wordt, hoe de producenten behandeld worden, hoe natuur ver/gebruikt wordt, hoe dieren behandeld worden. (Een voorbeeld van op uitbuiting en onderdrukking op alle niveaus gebaseerde produktie, is de kosmetika-industrie, die 100% op uitbuiting van natuur, producenten en konsumenten drijft.) Bij een konsumenten-bevrijdings-

producenten, vakbonden).
- direkte banden tussen konsumenten en producenten scheppen (bijv. stedelijke vrouwen-boeren).

En naast streven naar autarkie is het ook van wezenlijk belang, dat staatsingrijpen, ingrijpen van buitenaf op het lichaam en leven van vrouwen in de vorm van manipulatie van de generatieve vermogens van vrouwen - bevolkingspolitiek en genetechnologie - tegengehouden en terug gedrongen wordt.

Belangrijk is dat meteen al begonnen wordt met de opheffing van de arbeidsdeling op grond van geslacht: dat iedereen deelneemt aan de produktie van leven, het grootbrengen van kinderen, het doen van het huishouden, de zorg voor zieken en ouderen, het opheffen van de scheiding tussen vrije tijd en werk.

nieuwe

verhoudingen

Zoals de eerste wereld de derde wereld moet laten gaan, zelfstandig moet laten zijn en de onafhankelijkheid moet respekteren, zo zal dat ook moeten gebeuren door mannen t.o.v. vrouwen. Dat dat niet meteen op wereldniveau gerealiseerd kan worden, wil niet zeggen dat mensen, groepen, bewegingen daar niet meteen aan zouden kunnen beginnen.

En de voorstelling van zaken mag misschien te idealistisch klinken, te weinig getuigen van 'realisme', dat wil niet zeggen dat er een ander perspektief is voor de kapitalisties/patriarchale weg naar de vernietiging.

En terwijl vrouwen als de grootste en duidelijkste/openlijkste onderdrukte groep het voortouw zullen moeten nemen, kan de beëindiging van patriarchale verhoudingen niet plaatsvinden zonder dat mannen veranderen, zich bewust worden van hun rol in het huidige systeem, van de moderne patriarchale verhouding tot vrouwen, andere volken, natuur. Als eerste zal daarvoor het geweld tegen vrouwen, andere volken en de natuur, etc. moeten verdwijnen, dat nu de man-vrouw verhoudingen bepaalt. Mannen zullen moeten ophouden man-de-jager te zijn. Mannen zullen ook zelf geweld tegen vrouwen moeten bestrijden. Vrouwenbevrijding, vernietiging van het patriachaat als voorwaarde voor echte bevrijding, moet een zaak zijn van iedereen.

menbrengen van produktie en konsumptie. Autarkie betekent ook dat de chanteerbaarheid afneemt. Het doorbreken van de internationale arbeidsverdeling door een streven naar autarkie is een eerste vereiste. Dat kan enerzijds door autonomie over konsumptie na te streven door:

- niets overbodigs en geen troep te consumeren
- geen luxe-produkten en een boycot van sexisties beeldvormende spullen: de nieuwe kosmetika-hausse, nieuwe mode.
- geen produkten, die op grond van uitbuiting en onderdrukking worden verkregen, of die deze juist in stand houden; in ieder

beweging, die bovenstaande doelen nastreeft, spreekt 't voor zich, dat het in de eerste plaats gaat om bewustmaken, het uitzoeken van informatie hoe de vork in de steel zit, op het versterken van de bewustwording van onszelf en anderen door akties en de informatie daarbij.

Autarkie moet ook gerealiseerd worden door autonomie over produktie d.m.v.:

- het overgaan op de produktie van wezenlijke dingen.
- beslissingsrecht over produktiebeslissingen zien te krijgen (via organisaties van werkenden/

PATRIARCHAAT EN KAPITAAL- AKKUMULATIE

Maria Mies en de

Kongres-Reader

Er zijn 2 verschillen tussen het boek van Maria Mies en de grotendeels daarop gebaseerde teksten over imperialisme en patriarchaat in de reader; de manier waarop de teksten en het boek geschreven zijn en ideologische verschillen.

Wat het verschil in formulering en aangaat, valt op dat in de reader nogal wat 'witte plekken' in de teksten voorkomen, zoals: "...maar een hoop dingen zijn ook nog onduidelijk", "op verwarrende wijze", "de tendenzen zijn niet eenduidig".

Op zich is dat wel zo eerlijk maar het heeft als nadelig effect, dat het nieuwe anti-patriarchale concept makkelijk kan worden afgedaan met "iets wat nog maar 'ns goed uitgezocht moet worden", "iets waar je konkreet|direkt niets mee kan"- en dit geldt zeker voor diegenen, met name mannen, die op de oude voet door willen gaan.

Dit wordt nog versterkt doordat wel gezegd wordt, dat het nieuwe perspectief anti-patriarchaal moet zijn, maar dat er over een mogelijke realisatie weinig gezegd wordt, i.t.t. Maria Mies, die in het eind van haar boek een mogelijk actieprogramma ontwikkelt. Rote Zora als voorbeeld, hoe 't kan/moet, in de reader, is daarentegen nogal schraal.

Daarnaast is de wijze waarop de verschillende tegenstellingen voorgesteld worden in de reader vaak heel erg generaliserend. Nuanceringen van de tegenstellingen komen nauwelijks voor. Waar in de reader de tegenstellingen "mannen", "zwarten" als onderdrukkers versus "vrouwen", "zwarten" als onderdrukten bijna absoluut zijn, beschrijft Maria Mies hoe de onderdrukten voor een deel ook weer onderdrukkers zijn en hoe onderdrukkers voor weer voor een deel onderdrukt worden.

Door het bijna absolute gebruik van "mannen"- "vrouwen", "witten"- "zwarten" wordt in de reader de suggestie gewekt, dat deze tegenstellingen biologische, a-historische scheidingen zijn, die vastliggen. Die suggestie wordt nergens weggenomen, eerder nog versterkt door opmerkingen dat het patriarchaat

"eeuwenoud", "duizend jaren" al bestaat. Daardoor is het niet verwonderlijk, dat op de teksten uit de reader gereageerd werd met de opmerking, dat de bestrijding van zo iets ouds als het patriarchaat een onmogelijke opgave lijkt. En een onmogelijke opgave werd het door die biologische ondertoon al helemaal

voor mannen: als je van nature onderdrukker en al voornamelijk hinderpaal bij vrouwenbevrijding bent, wat valt er dan te veranderen? Maria Mies wijst daarentegen een biologische verklaring af. Zij zegt: de WITTE MAN is baas over de wereld, in het kapitalistische patriarchaat worden witte mannen tot WITTE MANNEN gemaakt, maar dat wil niet zeggen dat witte mannen tot WITTE MANNEN zijn gepredetermineerd. Daarbij wordt er niks afgedaan aan de huidige scheve verhoudingen, maar wordt voor mannen veranderingen geen onmogelijkheid.

Er zijn op 4 punten uitgesproken inhoudelijke verschillen tussen Maria Mies en de reader.

1. In de reader wordt gezegd dat naast imperialisme ook altijd patriarchaat genoemd moet worden, dat er naast andere onderdrukte groepen ook vrouwen altijd apart behandeld moeten worden:

"onze positie is niet alleen bepaald door het imperialisme, maar ook door het patriarchaat" (blz. 79)

Tegen het 'naast elkaar' zetten van imperialisme en patriarchaat en anti-imperialisme en anti-

OP WERELDSCHAAL deel II

patriarchaat zegt Maria Mies, dat daarmee fundamenteel niets verandert: anti-imperialisme als marxistische-leninistische theorie houdt geen rekening met specifieke arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen; "patriarchaat krijgt in dit verband, in de theorieën en praktijk van nationale bevrijdingsbewegingen, slechts een kulturele betekenis toegekend: als vrouwen maar aan het openbare leven (politiek en economie) deelnemen en 'gelijke rechten' krijgen/hebben is alles in orde. Juist omdat de specifieke arbeidsverdeling op grond van geslacht, die zij als basis van alle andere bestaande uitbuitingsverhoudingen ziet, genegeerd wordt en het voortbestaan daarvan na de nederlaag van het imperialisme betekent dat er voor vrouwen en uiteindelijk voor de hele maatschappij niets verandert, gaat zij ervanuit dat 'patriarchaat'

2. In de reader worden vrouwen uit vrouwenorganisaties van nationale bevrijdingsbewegingen (pflp, ames) aan het woord gelaten. De interviews zijn als indruk bedoeld van "de situatie van vrouwen.....in de derde wereld in het algemeen, de positie van vrouwen in de bevrijdingsstrijd daar en de samenhang tussen vrouwenstrijd en nationale bevrijdingsstrijd", in het kader van de discussie over "imperialisme en patriarchaat" hier. Waar de interviews blijken van geven is precies dat wat Maria Mies bekritiseert. Zij ziet dan ook weinig heil in

3. In de reader wordt er vanuit gegaan dat er rassen bestaan: "gelijkwaardigheid tussen verschillende seksen en rassen en afschaffing van klassen" (pag. 11 kol.1) Rassen, zwart, wit worden niet slechts als patriarchale categorieën gezien, maar ook als vaststaande gegevens in een anti-patriarchaal perspectief. Net zo min als Maria Mies het verschil tussen mannen en vrouwen op maatschappelijk vlak tot een a-histories, biologies gegeven wil reduceren, wil ze dat met "ras", omdat er ook bij "rassen" geen sprake is van altijd aanwezige, aangeboren verschillen tussen "zwart" en "wit", maar van histories en sociaal bepaalde verschillen, er bestaan geen gemeenschappelijke kenmerken van alle zwarten die alle witten niet hebben en omgekeerd (bv. een verschillende uitbuiting van zwarten hier en in de derde wereld).

(Daar zou nog toegevoegd kunnen worden dat het onmogelijk is om biologies een scheidslijn tussen verschillende "rassen" te trekken; het bestaan van verschillende uiterlijke kenmerken, van mensen met minder of meer pigment etc. bewijst niets.) Bij dit punt valt nog op, dat waar Maria Mies eigenlijk systematies van "andere volken" spreekt, in de reader vaak sprake is van "landen"/"zwarten". En waar Maria Mies van rassen

(als patriarchale categorieën) spreekt, ze over "wit", "bruin" en "zwart" en niet alleen "wit"/"zwart" zoals in de reader.

4. In de reader is de natuur nauwelijks een aangelegenheid die 'bevrijd' moet worden van uitbuiting; Ekologies verantwoord handelen, een niet op uitbuiting gerichte omgang met dieren etc. neemt in het strijdkoncept van Maria Mies een belangrijke plaats in. Niet alleen vrouwen en andere volkeren maar ook Moeder Aarde moet volgens haar in haar waarde gelaten worden; een andere manier van omgang met de natuur is nodig. In de reader is echter bijna uitsluitend sprake van 'natuur' in patriarchale zin, als iets wat uitgebuit/geëxploiteerd kan worden (waarbij vrouwen en andere volken ook als natuur worden opgevat).

niet als nieuw paradigma aan 'imperialisme' toegevoegd kan worden, maar als nieuw paradigma tot een nieuwe bevrijdingstheorie moet leiden (waarbij delen van het anti-imperialisme overgenomen kunnen worden). Anders blijft de situatie bestaan waarin anti-imperialisme erkennen dat vrouwenbevrijding ook belangrijk is, maar verder theoreties en prakties niets hoeven te veranderen, behalve dan dat achter imperialisme patriarchaat wordt geplakt en in de opsommingen en voorbeelden vrouwen met name worden genoemd. Een goed voorbeeld is de reader als geheel: de niet specifiek anti-patriarchale teksten gaan eigenlijk helemaal niet over anti-patriarchale strijd, ondanks de intentie verklaring dat anti-imperialisme anti-patriarchale strijd is.

zulke vrouwenorganisaties onder leiding van/HEERSchappij van traditioneel links georiënteerde organisaties, die zich niet om de arbeidsdeling tussen mannen en vrouwen bekommeren en vrouwenwerk niet als echt werk opvatten. Zij richt zich daarentegen op autonome, onafhankelijke

vrouwengroepen en bewegingen, die door vrouwen zelf zijn gestart en op gang gehouden worden (en niet slechts als mobilisatie van vrouwen in de nationale bevrijdingsstrijd zijn bedoeld), waarbij vrouwenbevrijding niet op het tweede plan wordt gezet (en meer is dan 'emancipatie'). Maria Mies spreekt niet van "imperialisme & patriarchaat", maar van "kapitalisties patriarchaat" of "neo-patriarchaat"

0123456789:;<=>?@ABCDEFGHIJKLMNPOQRSTU

MANNEN

WAT IS ER

MANNENPRAAT- GROEPEN; WAAROM?

Waarom mannenpraatgroepen; omdat mannenemancipatie hard nodig is. Het is belangrijk dat deelnemers uit de praatgroepen zelf inzien en niet meedoen omdat ze bang zijn voor sexistisch aangezien te worden als ze niet meedoen. Dit laatste is een slechte motivatie om mee te doen en levert snel schijn-aanpassing zonder bewustwording op.

Mannen moeten zich er van bewust worden dat ze zich door hun hoofd, hun verstand laten regeren i.p.v. door hun lichaam of gevoel en de afstand daartussen willen oplossen door hun gevoel ondergeschikt te maken aan het verstand. Mannen hebben vaak hun gevoelens zo ver weggedrukt dat ze er nauwelijks over kunnen praten. Een geïntegreerde samenwerking tussen verstand en gevoel is beter dan je gevoel aan de ene kant wegreneren door één of andere ideologie (romantisch) en aan de andere kant je gevoel laten bepalen in je (sombere) levenshouding. Mannen kunnen hun gevoel wel vaak makkelijk ontladen door veel lachen, enthousiast te praten, schreeuwen, luidrechtig uiten.

Nog iets gek aan mannen. Voor mannen is een negatieve vorm van aandacht, een aanval, vaak nog beter als geen aandacht hetgeen blijkt uit een luidruchtige verdedigingen en zich zelf waar maken gedrag. Een ander mens zal meer van zichzelf laten zien indien er aandacht gegeven wordt en niet bij een aanval. Mannen die zich aangevallen voelen kunnen als gevolg daarvan niet eens meer luisteren en wachten slechts tot de ander is opgehouden met praten om dan zelf nogmaals hetzelfde te gaan zeggen en te proberen aan het woord te blijven.

Mensen zijn vaak dusdanig sexueel geblokkeerd of dwangmatig gemaakt door opvoeding en reclame dat ze daardoor enorm manipuleerbaar worden en echt fijne contacten in weze konstant missen. Het is goed daar eens over te praten. En zo zijn er nog veel meer redenen te noemen waarom mannenpraatgroepen keihard nodig zijn.

OVER MANNEN- PRAATGROEPEN (2)

Over mannenpraatgroepen hoor je ook dat wat je daar zegt "overal" door verteld wordt. Volgens mij is de bangheid hiervoor onnodig zoals vaak met angst. Het is goed als er over man-zijn gepraat wordt, juist ook buiten de praatgroepen.

Maar goed, wat wordt er door verteld, wat voor een bijzondere informatie zou er door verteld kunnen worden.

Nou dat is heel wat, dat kan van alles zijn en op vele manieren doorverteld worden. Over vrienden, homofilie, verliefdheden, teleurstelling. Over intieme relaties, sex-beleving noem maar op.

Bang over uitwisselingen tussen mensen hoef je volgens mij niet te zijn. Of het moeten rotmensen zijn en dat zijn het vast niet. Of ben je als man bang omdat je denkt dat je de enige bent die met zijn piemel speelt, verliefd is maar bang is afgewezen te worden, kiest voor genot m.b.v. vrouwonderdrukkende bladen en films en doet alsof je een a-sexueel wezen bent. Mannen zijn nog steeds zo bang voor het uiten van gevoelens en uiten die slechts tegen een enkeling, een vaste partner of goede vriend. Voor mannen zijn gevoelens vaak niet belangrijk genoeg om te gebruiken in ieder menselijk contact. Dus ook niet in samenwerking met anderen in de maatschappelijke strijd tegen de onderdrukking. Negeren en doorhollen lijkt voor veel mannen toch het parool.

MANNEN KUNNEN WEL MAKKELIJK HUN GEVOEL ONTLADEN DOOR ZICH LUID- RUCHTIG TE UITEN

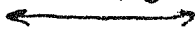

Jan Faust

OVER MANNEN- PRAATGROEPEN (1)

Er bestaat een verkeerd beeld over mannen praatgroepen. Zoals "Dat is alleen maar sociale academie gepraat dat heb ik allang gehad". Gelul natuurlijk, zolang je leeft kun je leren van jezelf en anderen. Pas als je bereid bent jezelf open te stellen en antwoorden te zoeken, samen met anderen, voor je gevoel, kom je erachterdat je het NOOIT allemaal al weet. Je kan hoogstens meer zicht krijgen op je eigen MAN zijn. Je zal negatieve zowel als nieuwe positieve dingen van jezelf ontdekken.

FLIKKER JE VRIJ

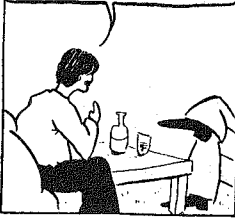

OVER MANNEN- PRAATGROEPEN (3)

Nog even iets over openheid en vertrouwd zijn. Indien een bepaald groepje een vertrouwde omgeving wordt ontstaat er gauw een elkaar-ontzien sfeer, die sterk beperkend op de werkelijke openheid en eerlijkheid werkt. Bovenal zal een vertrouwde plek wel een fijne mogelijkheid bieden om je te uiten. Veel succes en lieve knuffels voor allen die bij elkaar gaan zitten om zich te uiten. Een bakkie thee kan een goede start geven.

MANNENTAAL

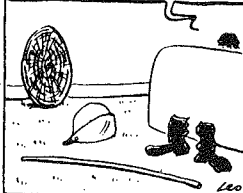
BEN JE DAN NIET ERGENS TEVEEL MET JEZELF BEZIG?

HELEMAAL NIET! NEE, DAT IS HET PUNT NIET...

...MAAR MISSCHIEF HEB JE GELUK DAT IK HE IN ZO'N SITUATIE TE WENIG KWETSBAAR DURF OP TE STELLEN, DAT WEL JA...

DE ZWARTE 34

MET JULLIE GEBEURD ?

KINDERJAREN WEDEROM BEPALEND EEN FEMINISTISCHE VERKLARING VOOR KNUFFELARMOEDE

Vrij naar Shulamith Firestone in "The Dialectics of Sex": "Alle mensen hebben behoefte aan warmte, liefde en goedkeuring, maar mannen hebben geleerd die behoefte aan steun, warmte en genegenheid om te zetten in een behoefte aan maatschappelijke erkenning. Dit proces begint in de jeugd. In verband hiermee leert een jongen zich emotioneel onafhankelijk op te stellen, zich onkwetsbaar te maken en groot te houden. Anders kan je jezelf moeilijk handhaven in school, studie, werk, gezin, sportclub of andere omgeving. Openheid over gevoel is hierdoor ook gevaarlijk want door gevoel raak je kwetsbaar. Om maatschappelijk te overleven heb je juist de behoefte om superieur te zijn, overwicht te hebben nodig als man. Zodoende zijn man en vrouw vaak met verschillende dingen (in hun hoofd) bezig. Hij met zich waar maken zij met haar gevoel, haar droom waar maken. Vrouwen leren al vroeg dat gevoelens waardevol zijn. We, alle mannen en vrouwen kunnen van dit soort analyses leren als we er voor open staan.

KYK NOU EENS FEMINISTEN WETEN DIT ALLEMAAL ALLANG.

MANNEN DENKEN DAT ZE MOETEN.

Mannen denken dat ze moeten, als ze tv. kijken, in de bus of in de trein, of als ze een harde penis krijgen als iemand (te) dicht bij komt, of als ze aanraking voelen, vrijen. Mannen denken steeds maar dat ze moeten, dat is hun ook al jong geleerd. Je moet van alles als jongen. Op allerlei manieren wordt in deze mannenmaatschappij voorgesteld dat de man nou eenmaal zo'n geile beer is en wel moet. Nergens zie je en leer je dat mannen ook genot kunnen hebben aan sex met gevoel tussen mensen, erotiek in plaats van porno-grafie.

Het is en blijft vreselijk grof een systeem waarbij onderwerpen en vernederen van vrouwen (on)bewust in de man geconditioneerd is. Mannen weten dit vaak niet eens, doorzien het niet omdat ze bang zijn geworden van zichzelf. Mannen denken niet na over sex tenminste niet analyserend en kritisch. Mannen praten niet over hun sex, dat is privé, ja dag gauw door de plee. Mannen lezen er niet over. Mannen drukken dan liever hun seksualiteit weg, in ieder geval voor de buiten wereld. Mannen zijn soms hopeloos. Lezen, praten, bewust worden en aan verandering werken is nodig.

ROZE ZATERDAG, 25 JUNI, DELFT

Heel de dag van 9.00 tot 4.00 'snachts is het pand v.d. Delftse Werkgroep Homosexualiteit a/d LANGE GEER 22, open.

Vanaf 12.00 verzamelen, AULA v.d. TECHNISCHE UNIVERSITEIT, waar om 14.00 uur de DEMONSTRATIE vertrekt.

Geen thema dit keer voor de ROZE ZATERDAG. MEER INFO: ROZE FRONT DELFT Pb. 3293 2601 DG Delft. TEL. 015 - 146893.

DE MAATSCHAPPIJ, DE MEDIA EN VEEL MENSEN OM JE HEEN ZEGGEN IN WEZE: "DOE NOU NIET ZO MOEILIK, DOE NIET ZO GEK, DOE LEKKER MEE, WEES EEN ECHTE MAN EN HOU DE BESTAANDE MACHTSVERHOUDINGEN IN STAND."

RATIONELE BEHOEFTE IN SEXUELE BANEN GEDWONGEN

Overgenomen uit Samen Leven (1) een boekje over relaties, seksualiteit verliefdheid en cocounselen. En ga niet aan mijn hoofd zeuren wat counselen nou is dat weet ik ook niet precies, maar door counsel-groepen is er in ieder geval meer bekend over het menselijk functioneren. Copyright 1982 Rational Island Publishers Seattle. Informatie Postbus 14577, 1001 LB Amsterdam.

Ieder mens heeft behoefte aan warmte en de behoefte bewust aangeraakt te worden en anderen aan te raken. Een andere behoefte is dat iemand van ons houdt en de behoefte zelf van iemand te houden.

Het zou eigenlijk voor iedereen heel gemakkelijk moeten zijn om in zijn of haar behoeften aan intimiteit, aanraken en aangeraakt worden, liefde ontvangen en geven te voorzien. Maar wat doet deze maatschappij die zegt tegen iedereen als je dat allemaal wil is er één sleutel gaatje dat "seks" heet. Het is logisch dat de mens die in hun bevredigen van normale behoeften gefrustreerd raakt in zo'n maatschappij ideaal manipuleerbaar is door reclame.

DE ZWARTE 35

DE AKTUELE SITUATIE IN MIDDEN AMERIKA

door: commandante Joaquín Villalobos voor Radio Venceremos (15-4-88)

Toen in 1981 de eerste ambts-termijn van president Reagan begon waren er gespannen verwachtingen over wat zijn oorlogspolitiek zou betekenen voor de wereld, voor Middenamerika en in het bijzonder voor ons land. De regering Reagan wilde haar imperialistische beleid in de hele wereld handhaven en stelde zeer ambitieuze en gevaarlijke doelen.

Nu, 8 jaar na het begin van dit beleid, is het moment gekomen waarop we getuigen kunnen zijn van het debakel. Nieuwe spanningen worden opgeroepen en de gevolgen van zijn fouten kunnen de zaken nog ingewikkelder maken. Op internationaal vlak betekent het tekenen van de akkoorden met de USSR over beheersing van de strategische wapeniging een zware slag voor zijn oorspronkelijke plannen. Hieraan toegevoegd kan worden de verzwakking van de Noordamerikaanse economie, welke gevaar oplevert voor zijn leiderschap in de kapitalistische wereld, het resultaat van een diepgrijpende structurele crisis. Een crisis die naar voren kwam met de val van de valuta-beurs. Hiermee is het kader geschapen van de verzwakking en verval van de oorlogspolitiek.

Op regionaal nivo is het zeker, dat de Reagan-regering voordeel denkt te halen uit de strategische akkoorden om meer druk uit te oefenen en meer oorlog te voeren op en in de derde wereld. De konkrete situatie in Middenamerika is echter voor hem niet gunstig en dreigt ingewikkelder te worden, aangezien we nu de fouten van 8 jaar beleid kunnen oogsten.

De huidige Noordamerikaanse regering begon zijn plannen van de Oorlog met Lage Intensiteit en de kontrarevolutionaire akties op basis van 2 fundamentele doelen: enerzijds het omkeren van de Sandinistische Volksrevolutie, anderzijds het verhinderen van een revolutionaire overwinning in El Salvador.

Om deze doelen te bereiken vestigde hij een enorme teatrale oorlogsmachinerie in de regio. Honduras werd bezet door zijn troepen en door huurlingen; het Salvadoraanse leger werd verviervoudigd en daar werd bijna 3 miljard dollar in 8 jaar tijd geïnvesteerd om het FMLN te kunnen overwinnen; Costa Rica werd gedwongen zijn grondgebied vrij te geven voor de vestiging van huurlingen en Noordamerikaanse troepen die agressie voerden tegen Nicaragua; tegen Nicaragua werd een onrechtvaardige, economische blokkade ingesteld en er werd tegen haar een

agressie-oorlog gevoerd die niet gewonnen werd. Een oorlog die duizenden Nicaraguanen slachtoffer maakt en waarin vele economische hulpbronnen verloren gingen, die gebruikt hadden kunnen worden voor het welzijn van het Nicaraguaanse volk.

Verder is het voor ditzeldre beleid onmisbaar geworden -gevolg van een logiese dwaling van de heerser- controle te handhaven over het Panamá-kanaal en de militaire bases van het Zuidelijk Kommando. Die bases zijn een vitaal punt geweest als oorlogssteunpunt tegen Nicaragua en tegen het FMLN.

Vaak zegt men, dat Middenamerika het risico loopt een tweede Viet-Nam te worden. Dit is figuurlijk bedoeld, om het risico aan te geven van een nóg omvangrijkere en meer geregionaliseerde oorlog. Maar we analyseren het Middenamerikaanse konflikt aan de hand van de strijdende partijen, van de burgerslachtoffers, van de economische schade, van het interventie-nivo van de USA waarbij hij troepen gelegerd heeft in de regio, van de oorlogsinfrastructuur opgezet door de USA en aan de hand van de tijdsduur van de oorlog. nl. acht jaar. We zien dan de werkelijkheid van een waarachtig Viet-Nam, dat door de Reagan-regering gekreëerd is op basis van fouten in zijn oorlogspolitiek. Een oorlog

spandoek:
WIJ ZIJN GEEN
VOGELS DIE VAN
LUCHT LEVEN.
WIJ ZIJN GEEN
VISSEN DIE VAN
WATER LEVEN.
WIJ ZIJN MENSEN
DIE VAN DE
GROND LEVEN!

die zich afspeelt vlakbij haar grenzen, een oorlog als resultaat van zijn fouten, een oorlog die daarom dreigt omvangrijker te worden.

Zoals we eerder aangaven, was de oorlogsinspanning in eerste instantie gericht op Nicaragua en El Salvador. Maar we maken een kleine balans op van wat die oorlog verder met zich meebracht.

Op de eerste plaats was er dus Nicaragua als belangrijkste doel, maar tevens de belang-

rijkste weerstand: de huurlingen zijn strategies gezien verslagen en hebben geen perspektief meer. Als ze doorgaan met oorlogvoeren betekent dat hun ontmanteling, ontbinding of wellicht hun ten-grondegang. Met andere woorden: de miljoenensteun heeft tot niets geleid. De direkte, schaamteloze steun, de enorme oorlogsuitrusting en de levering van raketten en de meest moderne wapens hebben geen zin gehad. De Contra is geheel het tegendeel van wat de Noordamerikaanen bedoeld hadden. Het is een leger, dat geheel vervreemd is van de werkelijkheid van het Nicaraguaanse volk. Dat leger kan nooit de Sandinistische Volksrevolutie omverwerpen.

Ook in het geval van El Salvador is de situatie dramatische. De wensdroom het FMLN vernietigd te zien, geïsoleerd van het volk en zonder politieke en militaire aanwezigheid blijft niet meer dan een droom. Ze gingen ervan uit, dat volkerenmoord in El Salvador hen wellicht enkele tientallen jaren rust zou verschaffen met betrekking tot de volksstrijd. Maar het resultaat is, dat de oorlog zich heeft uitgebreid, zwaarder is geworden en veel ingewikkelder. De volksstrijd is weer geaktiveerd en versnelt zich. Duarte en de verkiezingen waren de magiese formules om te pogen de volkerenmoord te bedekken. Die plannen zijn nu mislukt en de vele bezwerende woorden helpen niet meer. Het medicijn is tot gif geworden.

Het heeft tot niets geleid het leger te verviervoudigen, 60.000 Salvadoranen te vermoor-

den, 1 miljoen mensen te verdrijven, of om 3 miljard dollar te investeren en het land economies en politiek zó afhankelijk te maken, zoals nooit tevoren gebeurd is in onze geschiedenis.

Maar daar is het niet bij gebleven. Het ging niet alleen nog om de problemen in Nicaragua en El Salvador op te lossen, nee, nu begint de situatie in Panamá en Honduras ook veel ernstiger te worden. En hier is

de vraag op zijn plaats wie de oorlog in de regio opgehitst heeft. Waren dat de Sandinistische Volksrevolutie en de revolutionaire Salvadoranen? Of kwam dat door de blinde oorlogspolitiek van de regering Reagan die geen rekening houdt met het gezegde 'wie wind zaait moet storm oogsten'? Het gebruik van Honduras als zijn oorlogsinstrument en de poging de situatie in Panamá aan te passen aan zijn oorlogsplannen heeft hem geen applaus opgeleverd, noch vrede met die landen.

De imperialistische politiek is jammer genoeg altijd te laat met regeren en daarom zal hij de situatie wellicht niet onderkennen zoals die bestaat. Reagan had in het begin het plan 2 oorlogen te winnen in Middenamerika; nu is het punt gekomen, dat er 2 oorlogen bij dreigen te komen. En wellicht is het zijn overheersingsdrang die het hem belet te zien, dat het niet logies is dat de Sandinistische Volksrevolutie en het FMLN nu even gemakkelijk te overwinnen zouden zijn als acht jaar geleden.

Door de oorlog uit te breiden en ingewikkelder te maken is de USA verantwoordelijk voor het verder uitbloeden van onze volkeren en blijft hij zijn eigen imago verder onderuithalen.

De Reagan-regering vergist zich als hij denkt dat het Hondurese volk zal blijven zwijgen. De soevereiniteit van Honduras wordt in het geheel niet gerespekteerd. Er is een marionetten-regering zonder enig gevoel voor waardigheid, er

De niet opgeloste economische problemen, tesamen met de militaire bezetting en het voortdurend met voeten treden van de nationale waardigheid zullen een politiek-sociale explosie veroorzaken. Niet wegens export van revoluties, maar doordat de USA ontevredenheid heeft gezaaid in Honduras. Het feit dat onze volkeren arm, eenvoudig en ongeletterd zijn wil niet zeggen, dat ze geen nationale waardigheid zouden hebben. De gebeurtenissen in Honduras zijn niet eenvoudigweg het resultaat van subversieve groepen. In deze opbouw van sociale spanning speelt een breed spectrum van patriottische krachten een rol, zelfs deels binnen het eigen leger. Het wachten is op nieuwe beschuldigingen van drugshandel of andere.

De rol van de marionetten in Honduras is om alle sociale krachten aan te vallen.

In het geval van Panamá betekent de ondertekening van het Carter-Torrijos-akkoord een onbetwistbare overwinning, welke Panamá als onafhankelijke natie versterkte. En dit werd niet bereikt met behulp van een oorlog, maar door een politieke, vreedzame en heldere strategie. Generaal Omar Torrijos wist maximaal voordeel te trekken

zijn akties wil legitimeren, zijn hier ook beschuldigingen geuit van drugshandel enzo. Elk voorwendsel voldoet.

Het probleem in Panamá is er niet een van wel of niet een militaire regering, noch van drugshandel, corruptie of het witwassen van dollars. Het probleem is de verdediging van de nationale soevereiniteit.

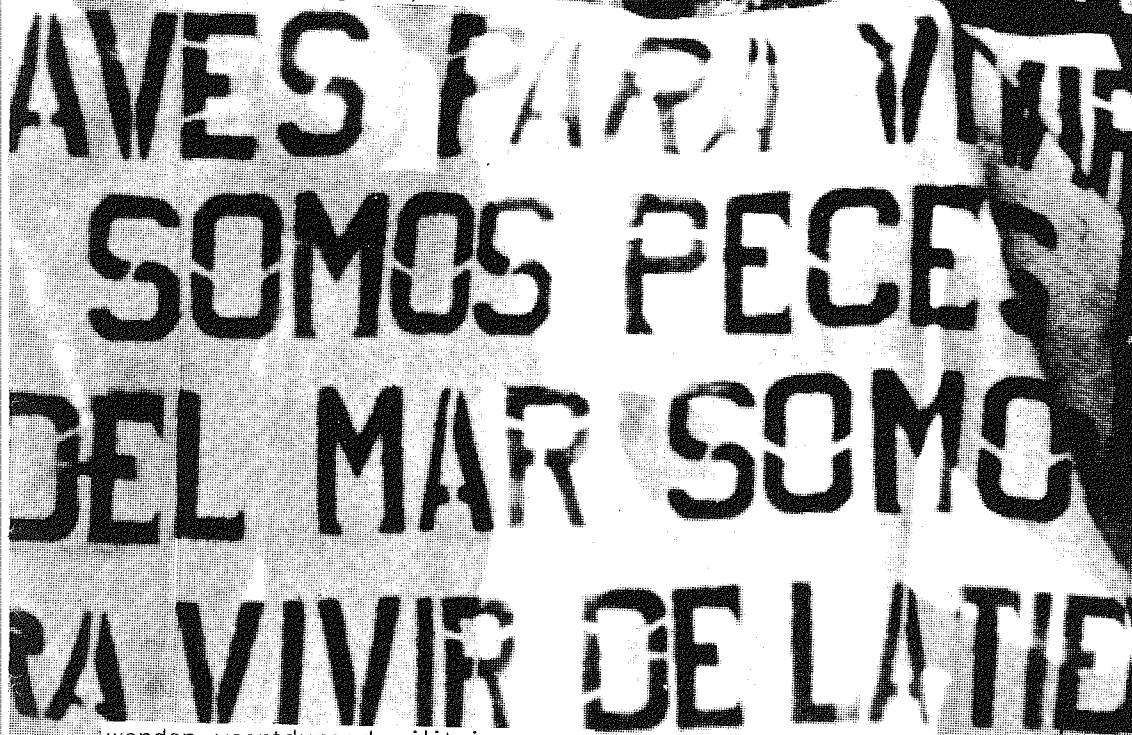
In Honduras was de geweldadige reactie van het volk een verrassing voor de Noordamerikanen, gezien het ontbreken van een voorgeschiedenis van een anti-imperialistische strijd, in Panamá is de situatie nóg gekompliseerder. Dat komt, omdat de samenstelling van de sociale krachten die zich teweer stellen tegen de politiek van Reagan ook de regering en het leger van Panamá omvat, waardoor het verzet veel taaier is.

Voor het Panamese volk zal zich de belangrijkste vijand steeds duidelijker aftekenen, als veroorzaker van haar situatie. De druk van de Reagan-regering zal nationale eenheid tot gevolg hebben. En militaire agressie zal misschien de regering omver kunnen halen, maar zal tevens een oorlog in gang zetten op een nóg kritieker punt dan Nicaragua of El Salvador zijn. Het is een dwaling te denken, dat zonder meer militaire agressie uitgeoefend kan worden tegen elk willekeurig volk in Middenamerika. Hij zal zijn belangen niet allemaal tegelijk kunnen doordrukken, noch alle naties tegelijk kunnen aanvallen. Zelfs niet via de strategie van het verbreken van verondersteld zwakke schakels, zoals hij van plan is in verband met Panamá. Het is evenmin mogelijk de oorlog met Nicaragua tijdelijk te bevrozen, om die later weer op te pakken, en om in de tussentijd Panamá aan te vallen en de Salvadoraanse regering te versterken. Gelijkelijk is het een dwaling te veronderstellen, dat de agressie beperkt zou moeten blijven tot louter Middenamerika.

Maar deze gehele kontekst noodt tot nadenken over wat de Noordamerikaanse regering stelt, nl. dat zijn veiligheid bedreigd zou worden.

Dat wat Panamá wil is zijn kanaal, dat zijn nationale soevereiniteit gerespekteerd wordt. Hij strijdt hiervoor op politieke en vreedzame wijze. Er is geen sociale revolutie in Panamá, maar een patriottische, rechtvaardige en legitieme strijd. En dat verklaart, dat de Panamese regering ervan beschuldigd wordt drugs te verhandelen en dat hij niet beschuldigd wordt kommunisties te zijn.

Voor het tekenen van het Kanaal-verdrag was er in de USA geen consensus op basis van politieke meederheid. Dat wil zeggen, dat de overdracht van het Kanaal niet de veiligheid van de USA bedreigt.

AVES PARA VIVIR
SOMOS PECES
DEL MAR SOMOS
PARA VIVIR DE LA TIERRA

worden voortdurend militaire manoeuvres gehouden, er zijn militaire bases, aanwezigheid van US-troepen en er zijn huurlingenlegers, die grondgebied controleren, autoriteit uitoefenen en korrupt zijn.

Deze situatie heeft langzamerhand een crisis voortgebracht in Honduras, waarbij de gebeurtenissen rond het Noordamerikaanse konsulaat nog maar het begin zijn. Het Hondurese volk is, net als de andere volkeren hier, een arm volk dat structurele ellende ondervindt.

uit de omstandigheden en het lukte hem dit buitengewone verdrag over het Kanaal getekend te krijgen. Om nu de oorlog te kunnen blijven voeren is het voor de USA noodzakelijk dit verdrag ongedaan te maken, dus een regeringswisseling te veroorzaken. Een regering die het hem toestaat zijn militaire bases te handhaven. Zoals altijd wanneer de USA

PANAMA

Panamá staat nogal in de belangstelling op dit moment. Hoe het zit met de feiten en de politieke spelletjes wordt in de kranten in Nederland nog wel beschreven.

Iets meer over het dagelijks leven in de hier volgende dag-boekaantekeningen die een van onze verslaggeefsters maakte tijdens haar reis door het woelige land.

Een paar dagen nadat de VS besloten hebben het land te boycotten om Noriega voor het gerecht te slepen, gaan we erheen. In Costa Rica staan de kranten vol over Panamá: de banken zijn dicht, de winkels ook en die schijnen geplunderd te worden door hongerige Panamezen. Chaos en geweld, aldus de kranten.

23-3-'88 Van San Jose (Costa Rica) naar David (Panamá). Beladen met drie broden, een pond overrijpe tomaten en een witte kool, zitten we om 7.30 uur bij de busmaatschappij. Geen overmatige drukte, we hebben bijna twee zitplaatsen per persoon. Als we in David aankomen, zijn we met zes mensen over.

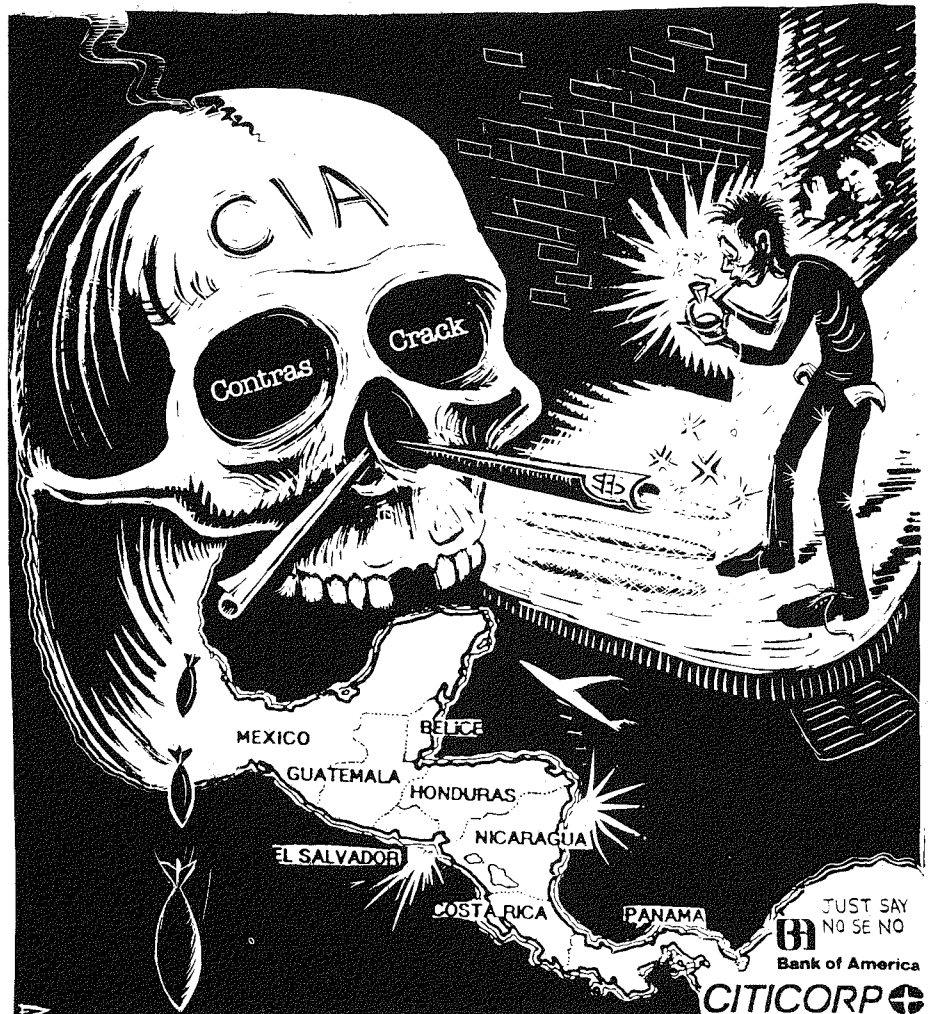
Enorme verscheidenheid aan bomen onderweg. Overal fikjes langs de berghellingen. Ik denk om de lage begroeiing en het onkruid weg te branden. Er ligt een smeulende boomstam over de weg, de bus kan er nog net omheen. Een eind verder een plantage met afgebrande olie-palmbomen, beetje te hard gegaan zeker.

Bij de grens geen moeilijkheden om Panamá in te komen, maar Costa Rica uit. Al bladerend in ons paspoort zag het douane-pikkie te veel stempels van Nicaragua naar zijn zin. Meekomen naar een hokje...hoe lang waren we in Nicaragua geweest, vriendschapsbanden met dat land, enig ander land dan, waarom op reis. Hoe lang in Panamá, waar ga je nog meer heen. Kopieën van het ganse paspoort en een aantekening in zijn grote boek. Bij aankomst in David ± 4 uur alle winkels dicht, behalve enkele bars en het benzinstation. De hotels die we gezien hebben, helemaal leeg. Kan interessant worden.

Eerste avond in David. Biertje drinken in een willekeurige kroeg. Achter de bar de eigenaar, aan de bar drie klanten en de serveerster. Ze is een beetje uitgelaten, aangeschoten misschien. Komen twee dronken mannen binnen met kola en rum. De serveerster zegt wat tegen een van hen. Hij stapt op haar af en begint haar uit te schelden. Ze is lacherig brutaal terug en pakt de bovenkant van haar bierflesje bij wijze van dreiging. Iedereen glimlacht een beetje.

aan voor ons, de enige aanwezigen. Welkom in Panama.

24-3-'88 Alle winkels hebben hun rolluiken gesloten gehouden, behalve de apotheek en een enkel cafetaria waar ze alleen koffie en soep verkopen. 's Morgens was de markt open waar in ieder geval alle basis-producten te krijgen waren.

Dat kan hij niet hebben. Loopt weer op haar toe en begint te schreeuwen. Haalt een mes te voorschijn en zet het op haar buik: "doe je broek uit, hoer!". Hij grijpt haar bloesje en trekt het omhoog. Ze zit inmiddels doodsbang in de hoek gedrukt. Meneer doet een stap achteruit en met zijn andere hand geeft hij haar vier keiharde hoeken in haar gezicht en op haar borsten. Zwaait nog wat met zijn mes en loopt dan terug naar zijn rum. Even later stapt hij op, de andere klanten zijn hem dan al gepeerd. De bar-eigenaar zegt wat tegen de nu huilende serveerster. Ze gaat zich opknappen en hij zet de radio maar

Vanavond drie open restaurants gezien, alledrie chinezen. Moet oppassen dat ik geen paranoïde verschijnselen krijg. We zijn echt de aller-enige buitenlanders hier en worden niet bepaald vriendelijk bekeken. De enige die ons aansprak was dronken en het eerste wat hij vroeg -ging er eigenlijk al vanuit- was of we uit de VS kwamen. Paar keer geprobeerd om een praatje aan te knopen, maar de mensen geven beleefd antwoord en zeggen dan: O.K.... Op elke straathoek surveillerende militairen met een groot geweer. Overall leuzen op de muur tégen de VS en vóór Noriega.

Na zonsondergang is er bijna niemand meer op straat. Niemand vertrouwt iemand. 's Middags staat de zon zó hoog op je knar, dat je geen schaduw meer hebt. Lekker weer, windje.

Grote, met de hand geschilderde reclames op de muren in felle kleuren. Veel bomen en bloemen.

Overdag lijkt het een rustige provinciestad op zondagmiddag. Of beter: een filmdecor vóór de opnamen.

25-3-'88 Aankomst in Panamá, de belegerde stad.

De brug over het kanaal is gigantisch hoog. We staan in een file, om ons heen V.S.-nummerborden en gewapende yankee-militairen. De verkeersborden zijn tweetalig.

Als de taxi-chauffeur voor ons een hotel wil regelen zegt hij er met klem bij dat we Nederlanders zijn. Buiten op straat kun je niet met je paspoort zwaaien...yankees, gringos, fluisteren de kinderen. Die lui komen zeker niet in het oude stadsdeel. Meestal worden we in het Engels aangesproken en iedereen vraagt wat je missie is.

Alweer alleen Chinese restaurants en winkels open, het zijn er veel in deze wijk.

Lopend door de straten worden we regelmatig tegengehouden: "niet verder lopen, teveel boeven daarachter". Steeds waarschuwingen van bezorgde mensen, stop je geld niet in je broekzak, laat je paspoort thuis, 's avonds alleen over de hoofdstraten lopen, niet naar de markt gaan.... dacht ik dat ik paranoia was. Dat is wel over dus.

26-3-'88 Het is een gezellige, swingende stad. Overal muziek: reggae, soca, salsa en disco. De stadsbussen zijn rijdende discotheken, van de wielen tot het dak beschilderd. Plastic slingers aan de buitenspiegel, gekleurde flikkerlichtjes langs de voorruit. De chauffeur heeft standaard een donkere zonnebril en is steeds in de weer met cassettebandjes. De meeste bussen hebben een kwaliteits-stereo-installatie met twee boxen voor- en twee boxen achterin. Praten gaat niet door het volume, hoeft ook niet...yeahh!

Plaza Santa Ana
Bomen. bankjes. muziekkapel (slaapplaats). Druk gebabbel, mensen laten hun schoenen poetsen, lezen hun krant. Ineens gaat iedereen staan. Is er wat aan de hand? Ik ga ook maar staan.....op de hoek van het plein wordt de vlag gestreken.

Het zakengedeelte geeft de indruk van een dode stad. Hoge glazen torens, brede straten zonder mensen, alleen auto's. Pizzeria's, grill-restaurants, avis rent-a-car; alles gesloten.

Winkelstraten zoals het centrum van Rotterdam; alleen overal de rolluiken neer.

Veel minder militairen op straat dan in David. De yankees zijn helemaal nergens te zien, die leven in kolonies langs het kanaal, self-supporting, met een groot hek er omheen en een slagboom aan de ingang.

28-3-'88 Via de krant is een blokkade aangekondigd van de hoofdweg. Georganiseerd door A.O.W.-ers die uitbetaald worden met een cheque, maar de banken zijn dicht. Ze krijgen hun geld maar gedeeltelijk en in voedselpakketten.

Nadat we twee keer de stad rondgecrossed hebben in een swingende stadsbus, eindelijk een volksopstootje gevonden. Onderweg wel gezien dat de hele stad volgepakt zit met militairen, uitgerust met geweer en traangas-granaten.

Precies als wij aankomen, lopen de mensen de weg op, de blokkade is een feit. Leuzen schreeuwen, met witte zakdoekjes zwaaien. Ze zien eruit als keurige burgers. Er wordt een pamflet uitgedeeld van de 'cruzada civilista' (= burgerkruistocht). Tegen Noriega gericht: 'het is een moordenaar, een communist en de economische ellende is bewust zijn schuld'. In een zijstraat staat een colonne 'M.E.-ers' klaar, journalisten en militairen zetten een gasmasker op. Precies waar wij staan klimmen een paar hoge piefen op het bordes van een kerk. Fijn! Met je toet voor de verzamelde pers tussen de schreeuwende Panamezen. De militairen hebben een boodschap: "de blokkade is verboden, laten we rustig blijven, we zijn Panamezen onder elkaar." Het helpt niet, de stoet zet zich in beweging over de Via España, de hoofdweg.

Inmiddels aangegroeid tot een paar duizend mensen met witte zakdoekjes: "Noriega is een ananas" (vanwege zijn pukkels), "nee tegen het communisme", "hier geen Nicaragua of Cuba".

Via de stoet lopen we langzaam naar voren en precies als we het begin van de demonstratie bereikt hebben (ja, ja, alweer eerste rang) stuiten we op een stel waterkanonnen.

Er worden traangasgranaten afgeschoten. De menigte deinst terug, mensen vallen en worden onder de voet gelopen. Ik sta tegen de muur gedrukt met een stel mensen en wordt nat. Godverdomme, zit ook gas in het water. Kan niet teruglopen door de drukte. Ik weet een deur te bereiken en storm met een aantal mensen de trap op. Binnen gillende vrouwen, gekleed in een handdoek. Later blijkt dat ik in een bordeel beland ben. Jankend en duizelig, met het snot langs m'n kin, kom ik bij een kraan. Veel, veel water, alles brandt aan me. Dan zie ik wie er nog meer zijn: een vrouw met een half bewusteloze baby, kotsende mannen, een groep V.S.-reporters; een andere vrouw zakt in elkaar. Buiten hoor ik nog steeds knallen. Via een andere trap probeer ik een raam te bereiken, maar ik zie niks, te veel gas.

Als ik weer naar beneden wil zie ik zes katten de zoldertrap afstormen, die konden het zeker niet meer uithouden op het dak. Maar buiten ook niet zonder maskers, ha ha.

Langzaam stroomt het huis vol met gas. Weet niet zo goed wat te doen en sta op de eerste verdieping maar wat te lummelen. Een V.S.-reporter haalt vaseline van haar gezicht en smeert het op het mijne, krijg ook een mentholsigaret van haar. Dan wil iedereen weer naar buiten, we mogen niet allemaal tegelijk. Op de trap vraagt iemand of ik ook reporter ben, nee, ik kwam toevallig langs. Krijg te plekke een verloofde en gearmd lopen we de straat op. Als ze wat vragen zijn we op weg naar een of ander ministerie. Hij zet me op een bus, met het adviers om zo ver mogelijk de binnenstad uit te gaan. Hier zou ik opgepakt worden. Het duurt ongeveer drie kilometer voordat ik langs de haag van militairen ben. De bus rijdt hard en kan niet meer stoppen; jankend van het traangas probeert de chauffeur de omgegooide afvalbakken en het puin op straat te omzeilen. Sommige passagiers gaan uit hun bol. De reggae-muziek overschreeuwend proberen ze elkaar te vertellen hoe slecht ze het hebben en wiens schuld het is: Noriega's of de V.S. In een buitenwijk even lekker zuurstof happen en limonade drinken. Klären netjes en

terug maar weer, want het hotel ligt achter de plek 'des onheils'. Jammer, de bus rijdt niet door, want de chauffeur zit alweer te huilen. Dan maar lopen, iedereen moet er doorheen tenslotte. Als ik in het hotel aankom is H. ook net terug van een bustrip naar een buitenwijk.

Avenida Central is een brede boulevard die dwars door de stad loopt; in het midden bankjes en bomen, aan weerszijden daarvan ronkende stadsbussen (zonder muziek, saai zeg) en taxi's. Op de straathoeken staan de mensen druk te praten. Van Spaanse afkomst, negers (voormalige Engelse slaven) en indianen.

Gezellig, maar wel een beetje 'louche'. Veel mensen zijn bewapend, regelmatig zie je een mes te voorschijn komen, mensen lopen met een knuppel en een aktetas, de fruitverkoper heeft een stok tussen zijn benen. En wij lopen met een fototoestel in een plastic zak.

29-3-'88 In de krant staat dat de politie is binnengevallen bij een pers-conferentie in een groot hotel. Een aantal oppositieleiders is gearresteerd en ook wat buitenlandse journalisten die daartegen in opstand kwamen. Via bemiddeling van de V.S.-ambassadeur waren de journalisten na een paar uur weer vrij. De gezamenlijke Panamese pers heeft officieel protest aangetekend. In de straten waar gisteren met traangas is geschoten lopen de mensen nog steeds met zakdoekjes voor hun gezicht en tranende ogen.

Er gaan wat meer winkels open, maar wel stiekem. De rolluiken blijven voor de ramen, de deur is dicht, niet op slot en er is spaarzaam licht binnen. Het Panamese geld heet 'Balboa'. Daar zijn alleen munten van, door elkaar gebruikt met dollarmunten. Het papiergeld alleen dollars.

30-3-'88 Colon, havenstad aan de noordzijde van het Kanaal. Volgens verhalen nog meer criminaliteit dan in Panamá, buitenlanders kunnen er maar beter weg blijven, zegt men.... We hadden graag met de trein gewild, lang het Kanaal, maar ze staken op dit traject. De busreis was niks aan.

Kopje koffie drinken aan het water, junkies. Twee wandelende katten halen ze bij ons vandaan en gaan op een straathoekwerkersmanier met ze praten, met een frons op het voorhoofd in onze richting. Of we op willen rotten dus. Nog vóór we de hoofdstraat bereiken, hebben we de eerste waarschuwing al te pakken door het inmiddels al bekende gebaar: links en rechts om zich heen kijken en dan stiekum met de wijsvinger het ooglid naar beneden trekken.

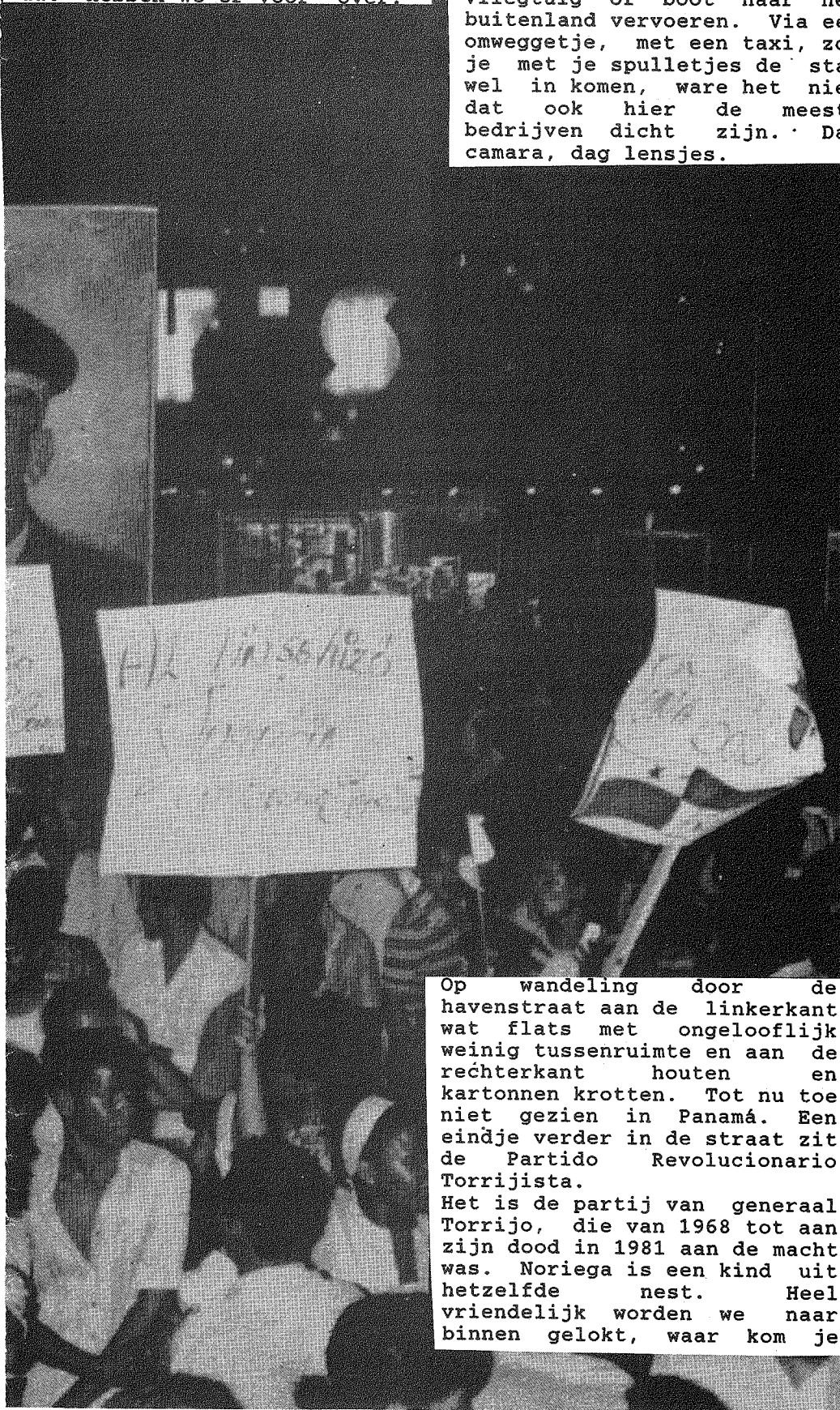
Grote huizenblokken met verdiepingen-woningen, daartussen een wirwar van steegjes en binnenplaatsen. Het ziet er fris uit, felle kleuren, maar de stank die af en toe langs je neus waait is niet te harden. Honky tonk havenstad sfeertje.

We komen langs een ruimte waar de grote wereldmannen aan de muur hangen: Marx, Mao, Lenin en Stalin; even praatje maken. Het is de Partij van het Volk, Panamees-communisten. Het gaat ze niet zozeer om de persoon Noriega, meer om het V.S.-imperialisme: "Weg met het Zuidelijk Commando, Panama een

souvereine staat en de macht aan het volk".

"De Sovjet-Unie is het eerste socialistische land ter wereld, Cuba is het voorbeeld gevolgd en wij geloven in het Panamese volk. In deze moeilijke tijden blijven we rustig, soms hebben we drie of vier dagen niets te ten, maar dat hebben we er voor over."

Colon staat bekend om de 'zona libre', een tax-free douane gebied, zoiets als het entrepot in Rotterdam, maar veel groter. Er zijn ook winkels, maar de meeste bedrijven zijn voor de grootverbruikers. Officieel mag je niets vanaf het terrein meenemen, alleen direct via vliegtuig of boot naar het buitenland vervoeren. Via een omweggetje, met een taxi, zou je met je spulletjes de stad wel in komen, ware het niet dat ook hier de meeste bedrijven dicht zijn. Dag camara, dag lensjes.

Op wandeling door de havenstraat aan de linkerkant wat flats met ongelooflijk weinig tussenruimte en aan de rechterkant houten en kartonnen krotten. Tot nu toe niet gezien in Panamá. Een eindje verder in de straat zit de Partido Revolucionario Torrijista. Het is de partij van generaal Torrijo, die van 1968 tot aan zijn dood in 1981 aan de macht was. Noriega is een kind uit hetzelfde nest. Heel vriendelijk worden we naar binnen gelokt, waar kom je

"Zijn jullie journalisten? Nee? jammer, want het is belangrijk dat de wereld weet van onze strijd tegen het V.S.-imperialisme, we hebben de solidariteit hard nodig."

vandaan, wat wil je weten? Hij vertelt. "Het gaat de V.S. niet om Noriega, een paar jaar geleden was hij nog een goede vriend. Het gaat ze om

het kanaal. In 1999 moeten ze het afstaan aan Panamá volgens een verdrag dat Torrijo met Carter gesloten heeft en daar willen ze onderuit komen. Op de tweede plaats zijn ze gepikeerd omdat Panamá geweigerd heeft om de V.S.-bases in het land te laten gebruiken voor een invasie in Nicaragua. Wij geloven in de akkoorden van Guatemala en willen vrede in Midden-Amerika en tja, omdat wij niet aan de leiband lopen willen ze nu Noriega pakken in hun strijd tegen de narcoticahandel."

Zelfs bij zijn eigen partij zijn ze niet zo weg van zijn activiteiten, maar de man formuleerde het zo: "Niemand is perfect en hij (N) heeft fouten gemaakt. Daarom wil hij best vertrekken, dat zal ook wel gebeuren, maar die beslissing moet in Panamá genomen worden en niet in de Verenigde Staten. Eerst hebben de V.S. een tuin van ons land gemaakt, we beschouwen ze als een broederland. Nu beschouwen ze ons als afval. We willen niet dat Panamá een reservaat wordt, zoals de manier waarop de indianen in de V.S. moeten leven. We willen een zelfstandige staat zijn. Als het aan de oppositie ligt, leveren we ons uit aan de V.S." Als toetje krijgen we een boekje met informatie over de partij.

In de verte zien we de kolossen van schepen liggen die door het zo fel omstreden Kanaal naar de andere kant willen.

1-4-'88 Panamá-Stad.

In de krant staat dat de politie excuses heeft aangeboden voor de arrestatie van de buitenlandse (=V.S.) journalisten. Een paar oppositie-leiders zitten nog vast.

Steeds meer winkels gaan open. De A.O.W.-ers hebben geld gekregen voor hun cheques. De banken zijn nog steeds dicht, ondanks beloften dat ze open zouden gaan op 30 maart. Grote rijen mensen voor het gebouw waar de paspoorten afgegeven worden en ook grote rijen voor de kazernes om bij de burgerwacht te komen om het land te verdedigen bij een eventuele invasie.

Het is 'Semana Santa', bij ons noemen ze dat Pasen. De mensen worden steeds heiliger, de priesters draaien vol-continu dienst en weer is alles dicht!!

K.

DE ZWARTE 41

IGGI

EN DE

14 en 15 juni is er weer een IGGI-konferentie over de steunverlening aan Indonesië.

Indonesië maakt zich nog steeds op een groffe schuldig aan de schending van de mensenrechten. Hieronder een verklaring van het Komitee Indonesië, waarin geëist wordt dat alle hulpverlening wordt stopgezet zolang Suharto en z'n generaals het er voor het zeggen hebben.

de eksekuties van 1985 en 1986

Na de zogenaamde mislukte kommunistische staatsgreep van 1965, die uiteindelijk een gelukke staatsgreep door het leger bleek, werden in enkele maanden tijds honderdduizenden Indonesiërs zonder vorm van proces vermoord. In de jaren daarna kreeg een kleine groep wél iets dat door de nieuwe Indonesische regering een proces werd genoemd: enkele tientallen mensen werden in schijnvertoningen ter dood veroordeeld en vervolgens, in afwachting van de executie, in gevangenissen opgesloten. Het wachten duurde jaren. In 1980 kreeg de toenmalige Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Klauw, samen met premier Van Agt in Indonesië op bezoek, de plechtige verzekering dat na zo lange tijd de eksekuties niet meer zouden worden voltrokken. Eind 1984 meldde zijn opvolger, Van den Broek, dat hij aanwijzingen had dat er inderdaad geen doodvonnissen meer zouden worden uitgevoerd. Toen werd in mei 1985 de vakbondsleider Munir geëxecuteerd. De Nederlandse regering suggereerde dat er, als er meer eksekuties zouden volgen, maatregelen tegen Indonesië zouden worden genomen. "Om humanitaire redenen", vanwege de lange tijd tussen proces en voltrekking; de vonnissen zelf werden door de Nederlandse regering niet aangevochten.

In juli 1985 werden opnieuw drie veroordeelden geëxecuteerd. De oppositie in de Tweede Kamer drong aan op het verminderen op zelfs stopzetten van de Nederlandse ontwikkelingshulp aan Indonesië. Of in elk geval zou Nederland het voorzitterschap moeten opgeven van de IGGI, het samenwerkingsverband met de andere rijke landen die Indonesië financieel steunen. De Nederlandse regering beperkte zich tot het uiten van haar "diepe teleurstelling" en het ontbieden van de Indonesische ambassadeur.

Ruim een jaar lang waren er geen eksekuties van veroordeelden wegens "1965". Zou de "stille diplomatie", waar de Nederlandse regering het telkens over had, dan toch werken? Toen werden in september 1986 weer negen leden van de groep doodgeschoten, elf tot twintig jaar na het uitspreken van het vonnis. De ambassadeurs van Nederland, Groot-Brittanië en Australië uitten hun "bezorgdheid"; minister Van den Broek "sprak" er met de Indonesische minister van buitenlandse zaken over. Maar op de IGGI-konferentie van voorjaar 1987 werd de kwestie door Nederland niet aan de orde gesteld, omdat de konferentie nu eenmaal niet over mensenrechten ging, maar over economie.

Wie dacht dat het jaar 1987, in tegenstelling tot 1985 en 1986, was verlopen zonder eksekuties van Indonesische politieke gevangenen, is bedrogen uitgekomen. Begin februari van dit jaar kwam bij het Komitee Indonesië het bericht binnen dat in november 1987, elf jaar na zijn veroordeling, de 67-jarige kommunist Sukarman is geëxecuteerd. Op 9 februari werd het bericht door Amnesty International bevestigd. Kort daarop kwam het bericht dat in november 1987 misschien nog twee eksekuties van politieke gevangenen in Indonesië hebben plaatsgevonden. Ondanks de protesten van de afgelopen jaren gaat de Indonesische regering dus gewoon door met de gerechtelijke moorden. Het Indonesische bewind verwacht ongetwijfeld dat, net als in het verleden; de Westerse regeringen ook deze keer wel in woorden zullen protesteren, maar, als het er op aan komt, niets zullen doen om de woorden kracht bij te zetten. Het Komitee Indonesië vraagt de Nederlandse regering niet aan deze Indonesische verwachting te beantwoorden.

EKSEKUTIES

er zijn nog meer ter dood veroordeelden

wie was sukarman?

En nu is dus Sukarman geëxecuteerd. Sukarman werd op 6 februari 1920 geboren. In 1945 werd hij lid van de socialistische partij; vijf jaar later sloot hij zich aan bij de kommunistische partij van Indonesië, de PKI. Uiteindelijk werd hij lid van het bestuur van de PKI in Oost-Java. In 1965 ontsnapte hij aan de massamoord. In 1967 en 1968 was hij, zoals veel meer van de geëxecuteerden van de afgelopen jaren, betrokken bij de hergroepering van de PKI in Blitar, eveneens in Oost-Java. In juli 1968 werd hij gearresteerd. Op 31 mei 1976 werd hij in Malang ter dood veroordeeld. Kennelijk heeft hij zich niet willen verdedigen. Wel heeft hij eind 1982 gratie gevraagd. Hij zat gevangen in de Pamekasan-gevangenis op het eiland Madura. Hij verkeerde in slechte gezondheid. Half november 1987 werd hem verteld dat hij zou worden geëxecuteerd. Op 16 november sprak hij voor het laatst met zijn vrouw, onder zware bewaking. Die avond werd hij, naar oud Javaans gebruik, door zijn mede-gevangenen gebed. In de ochtend van 17 november werd hij doodgeschoten. De berichten zeggen dat hij tot op het laatste moment heel moedig is geweest. Zijn vrouw blijft achter met vier kinderen.

En naast Sukarman zijn er misschien nog twee politieke gevangenen geëxecuteerd. Maar ook als dit - hopelijk niet zo is, er zitten nog steeds zeker vijftien leden van de groep ter dood veroordeelden in de Indonesische gevangissen: elke dag kan de laatste zijn en dat soms al meer dan twintig jaar lang. De Nederlandse "stille diplomatie" heeft opnieuw gefaald. Waarom zou die nu opeens wel werken? Het Indonesische bewind laat de laatste jaren alleen maar méér mensen executeren, want behalve de veertien communisten zijn er sinds 1985 ook twee moslim-activisten doodgeschoten, wegens overvallen, en twee mensen na "gewone" misdrijven. De Nederlandse regering heeft, vanwege de schendingen van de mensenrechten, jarenlang de ontwikkelingshulp aan Suriname opgeschort. Waarom meten met twee maten?

Het Komitee Indonesië stelt al sinds haar ontstaan de Nederlandse ontwikkelingshulp aan Indonesië ter discussie, en dat niet alleen vanwege de mensenrechten, maar ook met de vraag wie er eigenlijk door de hulp geholpen worden. Los van het antwoord op die vraag, de voortzetting van de executies op zich is reden genoeg de ontwikkelingshulp aan Indonesië nu stop te zetten. De Nederlandse regering gedraagt zich tegenover Indonesië zo

voorzichtig dat het lijkt alsof Nederland de hulp ontvangt in plaats van Indonesië. Het komend voorjaar is er opnieuw een IGGI-konferentie: gaat die weer alleen over economie? Het Komitee Indonesië dringt er, in deze week van Suharto's zoveelste voorgekookte "herverkiezing", bij de Nederlandse regering op aan het deze keer niet alleen bij voorzichtige woorden te laten. De Nederlandse regering zou ervoor kunnen ijveren dat, net als in het geval van Suriname, een mensenrechtenrapporteur van de Verenigde Naties naar Indonesië wordt gezonden. Tegelijk moet de Nederlandse hulprelatie met het huidige Indonesische bewind met onmiddellijke ingang worden verbroken.

Komitee Indonesië

DE ZWARTE 43

AMSTERDAM

Zaterdag 11 juni nationale anti-apartheids manifestatie "Nederland loopt te hoop tegen apartheid!". Demo 13.00 uur vanaf Museumplein. 14.00 uur manifestatie op de Dam.

AMSTERDAM

Videos South Africa 1987

- 1) Leanda- chief Ampie (12 min)
 - 2) Bitter Roots (17 min)
 - 3) Railway Strike (21 min)
 - 4) Miners Strike (23 min)
- 13 juni 16.00 uur Harde Kern, Kinkerstraat 47 ; 13 juni 22.30 uur Vrankrijk, Spuistraat 216 ; 14 juni 20.00 uur Wilde Roos, Haarlemmerstraat 95 ; 14 juni 22.00 uur Mollie, v Ostadestraat 55 ; 15 juni 23.00 uur Cavia, v Halstraat.

AMSTERDAM

14 juni Solidariteitsdemo Frank & René. 10.00 uur verzamelen in Vrankrijk. Gezamenlijk naar het uitleveringsproces Prinsegracht. Aldaar om ± 11.30 een kleine manifestatie. Dan in een demo naar 't HvB Havenstraat, alwaar zwaaiactie, vervolgens manifestatie over bajesstrijd in de Binnenpret, 1e Schinkelstraat.

DELFT

Dinsdag 14 juni 20.00 uur in de Koornbeurs een avond over solidariteit met Midden-Amerika

DEN HAAG

Dinsdag 14 juni Picket-Line van 14.00 tot 17.00 uur voor het min. van buitenlandse zaken Bezuidenhoutseweg 67. Protest tegen de hulp van de IGGI aan de Indonesische militaire dictatuur. STOP IGGI ! Vanaf 19.30 uur Benefiet-avond voor het West-Papua volksfront in het Paard, Prinsegracht 12 met optredens van: Sampari, Mambesak en Bintang Merah. Verder de videos; Shadow over East Timor ; One people, one Soul en Indonesia, military rule and the abuse of human rights. Film met Pramoedya Ananta Toer en sprekersters van Indonesische en Papoea organisaties Info: 020-936050 (Komitee Indonesie) Zie ook elders deze Zwarte.

MUIDEN

Stop oorlog Iran-Irak nu! Landelijke demonstratie 18 juni 12.00 uur Muiden. (zie ook elders deze Zwarte)

DEN HAAG

Zaterdag 18 juni Soweto manifestatie vanaf 13.30 uur op het Plein. Na afloop om 20.45 uur een demo naar de Zuid-Afrikaanse ambassade alwaar om 22.00 uur een nachtwake begint.

Nijmegen

Zaterdag 18 juni Soweto herdenking en manifestatie op het Koningsplein.

EINDHOVEN

Vrijdag 24 juni, de Bunker Jorislaan 92a. Benefiet voor drukkerij de Weerstand. 14.00 rommelmarkt + terras + demonstratie zeefdrukken. 20.00 concerten: Swämsurfers, Winterswijk Chaos Front en Los Innocentos.

ROTTERDAM

Zaterdag 25 juni 12.00 uur boottocht v/a v Ommeren steiger Parkkade. Motto: De ander z'n brood; Wapenindustrie rond de Rotterdamse haven. Aanmelden 010-4100056.

DELFT

Zaterdag 25 juni ROZE ZATERDAG met als thema Nederland schijntolerant. Delfts blauw, Delft ROZE.

1988

RUIGOORD

Van do. 23 t/m ma. 27 juni 1988 zal in Ruigoord (vlakbij Halfweg ten westen van Amsterdam) de Internationale Anarchistische Bijeenkomst plaatsvinden. Op een internationale bijeenkomst zal zich ongetwijfeld een taalprobleem voordoen. Daarom hebben we als voertalen voor het Duits, Nederlands en Engels gekozen. Vooral omdat de meeste bezoekers uit de noord-europese landen komen. Gesproken inleidingen worden in één taal gehouden, waarna we voorstellen om te discussiëren in kleine groepen. Grote groepen zien we niet zo zitten omdat die altijd overheerst worden door schreeuwers en egotrippers. Dit althans was onze ervaring tijdens de IAB '86 in Appelscha. We stellen ook voor om per groep maar één taal te voeren.

INTERNATIONALE ANARCHISTISCHE BIJEEENKOMST

ANDERE BELANGRIJKE ZAKEN.

Er zijn haast geen voorzieningen: water, wc's. Iedereen moet zich dus instellen op wild Kamperen.

Winkel: openingstijden: 8.30 -12.00 uur.

Verkrijgbaar: brood, boter, kaas, jam, thee, koffie, melk en fruit.

Warme hap. Rampenplan verzorgt dit. Kost f5. Zij zorgen 's morgens ook voor koffie en thee.

Bar. Openingstijden: 16.00 -01.00 uur.

Verkrijgbaar: fris, bier (ook IAB-bier), wijn, ekologiese dranken, koffie, thee.

Video en film. Er zijn diverse video's en films aanwezig. Zowel voor volwassenen als kinderen. Nadruk op het edukatieve aspekt. Daarnaast kan ieder eigen videobanden meenemen en afdraaien.

Schoonmaken. Gezien de geringe voorzieningen wordt ieder verzocht de troep op de daarvoor bestemde plaatsen te deponeren en mee te helpen met het schoonhouden en -maken van de latrines.

EHBA. Eerste hulp bij acties is aanwezig met allerlei pleisters en verbandmiddelen.

de IAB'88 zal veel geld kosten. Daarom vragen we ieder bij aankomst f15 te betalen om de kosten te dekken. Onze schatting is dat de IAB je ongeveer 100 gaan kosten (5 dagen). Daar is het eten al bij berekend.

Ruigoord is te bereiken via buslijn 82 vanaf Amsterdam-Station Sloterdijk. Met de auto Halfweg volgen. IAB'88 Postbus 1610 6501 BP, Nijmegen.

IAB ALGEMEEN POLITIEK PROGRAMMA:

- *Donderdag 23 juni is de aankomst, de middag wordt besteed aan bespreking van de taalproblemen en s'avonds zijn er optredens van vuurspuwers en een vecht-dansgroep.
- *vrijdag 24 juni s'ochtends: openingswoord, thema anarchisten & autonomen met video stellingen en discussiegroepen. s'middags vervolg op de ochtend. s'avonds: muziek met the Ex, Ultimate Sabotage, de Kift, Africa Mama, Captain Brainstorm & the magic fingers en Winterswijk Chaos Front.
- *Zaterdag 25 juni is er in ieder geval vervoer naar Delft voor ROZE ZATERDAG. Verder s'ochtends: thema ons dagelijks leven met algemene inleiding van Luc Vanheerentals en de volgende themagroepen: samenwerking, opvoeding, angst, kinderen, nomaden, projekt A,... s'middags vervolg op de ochtend. s'avonds: poezieavond.
- *Zondag 26 juni s'ochtends: thema anarcha feminisme. Anarcha-feministische strijd in het buitenland (vrouwen) en seksisme is een mannenprobleem (mannen). s'middags: De volgende themagroepen: migrantenvrouwen, racisme, vrije liefde, macht en intimiteit, genentechnologie, prostitutie, heksen, anarchistiese potten en flikkers, ANC-SWAPO groep en mannengroep: opzetten europese mannenbeweging. s'avonds: rollenspel en optredens van vrouwenbands.
- *Maandag 27 juni is er open mikrofoon en s'avonds het slotfeest
- *Verder is er gedurende de hele periode een speciaal kinderprogramma. Elke avond kampvuur, picknikken, optredens van kinder-circus Arena, gezamenlijk klowneren, sminken, aandacht voor thema opvoeding, maken van toneelstuk met als thema zwart-wit, een speurtocht oftewel ochtendwandeling naar Spaarnewoude met verrassing en nog veel meer.